SEÇİLMİŞ ƏSƏRLƏRİ

AFAD QURBANOV

Azərbaycanlı şəxs adları ensiklopediyası

90

illik

yubileyinə

həsr olunur

Afad Qurbanov

(1929–2009)

Beynəlxalq və milli akademiyaların akademiki,
Azərbaycanın görkəmli dilçi alimi, türkoloq və
ictimai xadim, müasir Azərbaycan Əlifbasının müəllifi və
Azərbaycan Onomastika Elmi Məktəbinin banisi

SEÇİLMİŞ ƏSƏRLƏRİ

AFAD QURBANOV

Azərbaycanlı şəxs adları ensiklopediyası

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Prezidentinin
121 saylı 07 mart 2019-cu il tarixli sərəncamı ilə çap olunur.

Afad Qurbanovun “Seçilmiş əsərləri“ toplusunun
hazırlanması üzrə məsul şəxslər:

Akademik İsa Həbibbəyli
Akademik Kamal Abdullayev
Akademik Nizami Cəfərov
Akademik Möhsün Nağısoylu
Akademik Yaqub Mahmudov

Afad Qurbanov. Azərbaycanlı şəxs adları ensiklopediyası.
Bakı, 2019. 256 səh.

Ad mədəniyyətinin indiki şəraitdə inkişafına xüsusi ehtiyac duyulur. Bu məqsədlə əsərdə adın cəmiyyətdə rolu, Azərbaycan adlarının yaranması və onların təkmilləşməsinə dair məsələlər aydınlaşdırılır. Kömək məqsədilə körpələrə ad seçmək və ad qoymaq yolları haqqında məsləhətlər verilir. Kitabda oğlan və qız adlarının geniş lüğəti göstərilir ki, bu da ad seçməkdə valideynlərə praktik yardım edə biləcəkdir.

Əsərdən yalnız onomoloqlar deyil, antroponimiya problemləri ilə maraqlanan hər bir insan faydalana bilər.

ISBN 9 789952 835892

© Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, 2019

www.afadgurbanov.az

GİRİŞ

Adını mən verirəm, yaşını Allah!

Müasir cəmiyyətin ümummədəni problemlərinin zəruri hissələrindən birini xüsusi ad mədəniyyəti məsələsi təşkil edir. Buna görə də xüsusi ad mədəniyyəti daima diqqət mərkəzində olmuş və indi də bütün ölkələrdə, o cümlədən Azərbaycanda da diqqəti özünə cəlb etməkdədir. Bu mövzunun ümumən dil, xüsusilə nitq mədəniyyəti baxımından əhəmiyyəti olduqca böyükdür.

Oxuculara təqdim olunan ***"Azərbaycanlı şəxs adları ensiklopediyası"*** *kitabı müəyyən ictimai ehtiyac və tələblər arasında meydana çıxmış və şəxs adları probleminə həsr olunmuşdur. Burada adın cəmiyyətdə, insan həyatında rolu və əhəmiyyətindən bəhs edilir, azərbaycanlı adlarının yaranma yolları, tərkibi, quruluşu, işlənməsi və onun digər xüsusiyyətləri aydınlaşdırılır.*

"Azərbaycanlı şəxs adları ensiklopediyası" kitabında körpələrə uğurlu ad seçmək üçün şəxs adlarının lüğəti verilir. Lüğətin birinci bölməsində oğlan-kişi adlarının, ikinci bölməsində isə qız-qadın adlarının siyahısı göstərilir.

Bu əsərdə lüğətlərin həm ***ensiklopedik****, həm də* ***linqvistik*** *növlərinin prinsiplərindən istifadə edilmişdir.*

Kitabın əsas məqsədi, onun başlıca qayəsi Azərbaycan dilində işlənməkdə olan şəxs adlarını nümayiş etdirmək, gənc ailələrin körpələrə ad seçmələrinə köməklik göstərmək, hər bir adın düzgün yazılışına və doğru tələffüz edilməsinə istiqamət verməkdən ibarətdir.

Əminəm ki, bu kitab gənc ailələrin adseçmə tələbini ödəyib, onlara unudulmaz sevinc gətirəcəkdir.

ŞƏXS ADLARI NƏZƏRİYYƏSİNƏ DAİR MÜLAHİZƏLƏR

Müasir dövrdə diqqəti çəkən ən zəruri problemlər cərgəsində şəxs adlarına dair nəzəri müddəaların işlənilməsi xüsusi diqqət tələb edir. Bu sahədə aydınlaşdırılası məsələlər az deyildir.

I FƏSİL

ŞƏXS ADLARI ANLAYIŞI

Dünyada hər cür real və mücərrəd anlayışların adı mövcuddur. Buna görə də adlar dünyası son dərəcə tərkib və səciyyəvi xüsusiyyətlərə malikdir.

Ümumadlar dünyası daxilində şəxs adları sistemi digər qruplar sırasında zəruri mövqe tutur.

1.01. AD VƏ İNSAN

Mövcud dillərin hər birinin lüğət tərkibini iki qrup söz – ümumi və xüsusi sözlər təşkil edir, konkret və mücərrəd anlayışlar, hal və hərəkət, əlamət və keyfiyyət ümumi sözlərlə adlandırılır. Ümumi sözlər xüsusiləşdirilərək rəsmiləşdirildikdə xüsusi adlara çevrilir. Dildəki xüsusi adlar məzmununa görə çox müxtəlifdir. Məsələn, yer adları (*Gəncə, Sumqayıt*), su obyektlərinin adları (*Xəzər, Kür, Araz*), səma cisimlərinin adları (Ülkər, Zöhrə) və s. Xüsusi adlardan biri də şəxs adlarıdır. Şəxs adı anlayışı

ilə bağlı dilimizdə bir sıra ümumi ifadələr işlənir: “adam adı”, “insan adı”, “oğlan adı”, “kişi adı”, “qız adı”, “qadın adı”, “uşaq adı”... Yalnız müəyyən ümumi leksik vahid antroponimik tələb əsasında xüsusiləşdikdə konkret **şəxs adı** meydana gəlir. Məsələn, ***bahar*** və ***gözəl*** sözlərinə nəzər yetirək. Dilimizdə bahar sözü ilin bir fəslini – qışdan sonra gələn fəsli bildirir, xüsusiləşdikdə isə qadın adını ifadə edir. Beləcə də gözəl sözü, ümumən, əlamət anlayışı bildirir, lakin xüsusiləşdikdə qadın adının göstəricisi kimi çıxış edir.

Formalaşan hər bir şəxs adı, başqa ümumi sözlər kimi, dilin mövcud qanunlarına tabe olur və bunlara uyğun şəkildə işlədilir.

1.02. AD İNSANI FƏRQLƏNDİRƏN ƏLAMƏTDİR

Bütün xalqlarda şəxs adlarının vəzifəsi cəmiyyət üzvlərini bir-birindən fərqləndirməkdir. Ad vasitəsilə insanların birini digərindən seçmək olur. Ona görə də dünyada adsız heç bir şəxs və heç bir cəmiyyət yoxdur. Adlar olmadan cəmiyyətin formalaşması və yaşaması da qeyri-mümkündür. Deməli, ad insan üçün ən zəruridir, onsuz heç cür ötüşmək olmaz.

Ad insana körpəlik çağında bir dəfə verilir. Yazı ənənəsinə malik olan xalqlarda sənədləşdirilən hər bir ad o kəsin şəxsi adı hesab olunur.

Dünya xalqları tarixində ad anlayışı ilə bağlı müxtəlif mülahizə və ənənələr meydana gəlmişdir. Bir sıra xalqlar şəxs adlarına böyük əhəmiyyət verərək onu insanın ruhu adlandırmışlar. Adı gec verilən körpələrə ruhu olmayan varlıq kimi baxılmış və adın vaxtında verilməsini çox vacib vəzifə hesab etmişlər.

Bəzi xalqlara görə, hər bir insan bir-biri ilə möhkəm vəhdət təşkil edən üç komponentdən ibarətdir:

bədən
ruh } **İNSAN**
ad

İnsan üçün adın mühüm əlamət hesab olunması nəticəsində müxtəlif xalqlarda, o cümlədən türk xalqlarında cürbəcür məzmunlu adlardan istifadə olunur. Uşağa *Qəhrəman, Mübariz, Cəsarət, Qorxmaz* və sair kimi adlar verilir. Azərbaycanlılar arasında uşağın ağıllı, bilikli olması üçün *Aqil, Alim, Vaqif;* möhkəm, sağlam və gümrah olması üçün *Polad, Dəmir, Daşdəmir* kimi adlardan istifadə edilir. Bunlardan *Dəmir // Temir* adının türk xalqlarının, demək olar ki, hamısında işləndiyinə təsadüf olunur. Adın rolunu cəmiyyətdə çox yüksək qiymətləndirənlər belə hesab etmişlər ki, ad insanı inkişaf etdirir. Burada müəyyən dərəcədə həqiqət vardır. Belə ki, xoşagələn ad insanın həyatın-

da müəyyən mənəvi dayaq rolunu oynayır. Xoşagəlməz, bayağı, təsadüfi ad isə onu daşıyan şəxsin ümumi inkişafına az da olsa, öz mənəvi təsirini göstərir. Ad insanı ruhlandırmalı, cəsarətləndirməlidir.

Şəxs adının insan taleyindəki rolu və əhəmiyyətini son dərəcə yüksək tutan, onu, bir növ, ilahiləşdirən xalqlar da olmuşdur. Onlar, əsasən, adı qorumaq məqsədi ilə uşağa ***iki ad*** verilməsini zəruri hesab etmişlər. Türkmənlərdə bu ənənəyə uyğun olaraq uşağa iki ad – *doğru* (cin) və *yalançı* ad verilmişdir. Bunlardan ikinci ad birincini – doğru adı qorumağa, mühafizə etməyə xidmət göstərmişdir. Buna görə də birinci ad gizli saxlanılmış, ondan çox nadir hallarda, özü də az-az istifadə edilmişdir, lakin ikinci – yalançı ad isə gündəlik işlənilmişdir. Bəzi xalqlar ad vasitəsilə şər qüvvələri aldatmağa çalışmışlar. Bu məqsədlə uşağa *"İlənmiş", "Yaramaz", "İtquyruğu", "İtyeməz"* kimi pis ad verib onu ölümdən xilas etməyə səy göstərmişlər. Belə adlar türk xalqlarında çoxdur. Bir sıra xalqlar Əzrayılı çaşdırmaq üçün uşaq xəstələnəndə adını da dəyişmişlər. Bütün bunların hamısı ada son dərəcə yüksək qiymət verməyin, onun insan üçün əvəzsiz əlamət hesab edilməsinin nəticəsidir. Həqiqətən, ad insan üçün çox zəruridir. Lakin adın yuxarıda göstərildiyi kimi qiymətləndirilməsi, əslində, səhv mövqedir.

İnsanın adı ömürlükdür. Hər bir ad aid olduğu şəxsi ömür boyu müşayiət edir. Ad insan dünyasını

dəyişdikdə onu yaşadır. Məlum olduğu kimi, Nizami Gəncəvi XII əsrdə yaşayıb-yaratmış, öz yaradıcılığı ilə dünyada böyük ad qazanmışdır. Bu ad onu daima yaşadır. İndi Nizami Gəncəvinin adı vasitəsilə mütəfəkkir bir şairi təsəvvürdə canlandırırıq, ondan öyrənir və ona münasibət bildiririk.

İnsanın müxtəlif elm və əmək sahələrində ad qazanması olduqca vacibdir. Çünki *ad çıxarmaq* insanı tarixdə ölməzləşdirir, birdəfəlik əbədiləşdirir. Dilimizdə bu məqsədə çağıran onlarca təsirli ifadə meydana gəlmişdir:

adı dillərə düşmək,
ad çıxarmaq,
ad almaq,
adı bəlli olmaq,
ad-san çıxarmaq,
adı dillərdə gəzmək,
adı dillərdə dastan olmaq və s.

Cəmiyyətin təcrübəsi göstərir ki, adi ad sahibi dünyasını dəyişdikdə ailədə, nəsildə, qohum-əqrəba, dost-tanış yaddaşlarında qalır. Lakin öz fəaliyyəti ilə məşhurlaşan şəxslərin adları isə geniş dairədə cəmiyyət arasında daimi olaraq yaşayır.

Hər bir kəsə ad, əsasən, ata-analar tərəfindən verilir, övlad isə həyat fəaliyyətində özü ad qazanır.

1.03. ŞƏXS ADLARININ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Şəxs adlarının bir sıra maraqlı xüsusiyyətləri vardır. Bu növ dil vahidləri öz əlamətləri ilə başqa sözlərdən seçilir, aydın şəkildə fərqlənir.

Şəxs adlarının əsas xüsusiyyətlərindən biri nitqdə başqa sözlərə nisbətən çox tez-tez işlənməsidir. İctimai yerlərdə, iş prosesində şəxs adları tez-tez səslənir. Hər bir adam ilk görüşdə öz adını söyləyir.

İnsanlar adla bir-birinə müraciət edir. Buna görə də hər bir şəxs adı insanlar arasında ünsiyyətə, münasibət yaratmağa xidmət edir. Adın bu xüsusiyyəti, başlıca olaraq, ünsiyyəti asanlaşdırır.

Şəxs adı şərti xüsusiyyətlərə malikdir. Belə ki, hər şeyə, o cümlədən insana da ad şərti verilir. Lakin insanın adı daha şərtidir. Məsələn, ***Günay*** deyilən şəxsə verilmiş bu ad əvəzinə başqa ad – ***Aydan*** adı verilsə, onun xüsusi adı olacaqdır. Şəxs adı o dərəcədə şərtidir ki, onu dəyişmək olur. Lakin ümumi adlar belə deyildir. Onları, məsələn, *balıq, daş, alma, çiçək* və sair adları dəyişmək mümkün deyildir. Dilimizdə elə sözlər mövcuddur ki, onlar adlandırıldıqları əşyanın vəzifəsinə nisbətən uyğun gəlmir. Məsələn, "Dədə Qorqud" dastanında belə bir parça var:

İynəyə tikən demədi o Dədə Qorqud,
Tikənə sökən demədi o Dədə Qorqud,

Gəlinə ayran demədi o Dədə Qorqud,
Ayrana doyran demədi o Dədə Qorqud.

Həqiqətən, iynə paltarı tikir, tikan ilişdiyini sökür, gəlin olduğu ailədən ayrılır, ayran içildikdə qida kimi insanı doyurur. Bəs bunlar nə üçün dəyişdirilmir? Bunun bir neçə səbəbi vardır və hər şeydən əvvəl bunu etmək olduqca çətin və qeyri-mümkündür.

Hər bir xüsusi *ad milli xüsusiyyətə* malik olub, çox zaman şəxsin hansı millətə aid olduğunu, hansı dinə qulluq etdiyini bildirir. Məsələn, Əhməd, Hümmət, Məhəmməd adlarını daşıyan – müsəlman; İvan, Sergey, Matvey adlarının sahiblərinin isə xristianlara məxsus olduğu ilk andaca bəlli olur.

Şəxs adlarını başqa ümumi adlardan fərqləndirən xüsusiyyətlərdən biri də onun özgə dillərə tərcümə olunmamasıdır. Dilimizdəki *Aydın, Tamam, Mahir, Gündüz, Gözəl, Nail, Gülnar, Aygün* və sair adların başqa dillərdə qarşılığı vardır. Lakin onomastik qanunların tələbinə görə bu xüsusi adlardan ünsiyyətdə tərcümə edilmədən, milli ***ata dilində***[1] olduğu kimi istifadə olunur. Başqa şəkildə desək, Mahir adı bütün dillərdə müəyyən fonetik dəyişikliklə Mahir kimi işlənilir. Şəxs adlarında milli xüsusiyyət o dərəcədə qü-

[1] Bəzi ailələrdə ana qeyri-millətin nümayəndəsi ola bilir. Bu zaman "ana dili" dedikdə nəzərdə tutulan anlayış ifadə edilmir. Bakı, 1967, səh.255.

vvətlidir ki, bir xalqın nümayəndəsi başqa xalqlar arasında yaşasa da, yenə öz milli adını saxlayır. Məsələn, yer üzünə yayılmış azərbaycanlılar İngiltərədə, Amerikada, Almaniyada özlərinin Əlirza, Aslan, Lütfi, Kamil kimi milli adlarını saxlamışlar. Bu milli adlar milli nişanələrdir.

Xüsusi şəxs adları bir millət çərçivəsindən çıxıb geniş dairədə müxtəlif millətlərdə işlənə bilir. Belə adlar bəşəriyyətin müxtəlif nümayəndələrinin adı olduğu üçün bəşəriləşir, dünyəvi ada çevrilir. Bir çox xalqlarda işlənib, şərti mənada bəşəri ad hesab etdiyimiz belə adlar müxtəlif səbəblərdən yayılmış olur:

a) Ölkələri fəth edən sərkərdələrin adları: *Teymur, İsgəndər* və s.
b) Təzyiqsiz olaraq alınmış xoşagələn adlar: *Esmiralda, Elmira, Tamara, Flora, Sara* və s.

Bəzi adlar millətlər arasında hədd qoyulmadan çox geniş yayılaraq istifadə olunur. Dilimizdəki ***Yusif*** adı türkcə *Yusuf*, yunanca *Yosef*, almanca *Yozef*, polyakca *Yuzef*, ingiliscə *Cozef*, fransızca *Josef*, macarca *İojef* formasında işlənilir. Beləcə də ***Məhəmməd*** adı müsəlman xalqlarında müxtəlif fonetik variantlarda (*Maqomed, Mehmet, Məmməd* və s.) istifadə olunmaqdadır.

1.04. ŞƏXS ADLARI SİSTEMİ

Dünya xalqlarının hər birinin özünəməxsus adlar sistemi mövcuddur. Yer üzündə elə bir xalqa rast gəlmək olmaz ki, onun şəxs adları əhalisinin miqdarına bərabər gəlsin. Bütün millətlərdə insanların sayı çox, adların miqdarı isə olduqca azdır. Müasir çinlilər 1 milyard 200 milyondan artıqdır, ruslar 138, yaponlar 115, almanlar 92 milyondur. Bu xalqlardakı şəxs adlarının miqdarı milyonla yox, ancaq minlə hesablanır. Bəs bu çətinlik törətmirmi? Əlbəttə törədir. Lakin bu çətinliyin qarşısının alınması üçün bütün dillərdə onomastik – antroponimik qanunlar və modellər mövcuddur ki, bunlar meydana çıxa bilən çətinliyin tənzimlənməsinə kömək edir.

Azərbaycan dilində də xalqımızın sayından son dərəcə az miqdarda şəxs adından istifadə olunur. Müxtəlif ölkələrdə məskunlaşmış 45 milyonluq azərbaycanlılar bir neçə min addan istifadə edirlər.

Şəxs adları sistemi hər bir dilin daxili qayda-qanunları əsasında formalaşır. Məhz azərbaycanlı adları sistemi də həmin qaydalar əsasında yaranıb dilimizin lüğət tərkibində xüsusi sistem təşkil edir. Adların tərkibində iki böyük sistem daha qabarıq nəzərə çarpır:

a) kişi adları sistemi;

b) qadın adları sistemi.

Bu sistemlərin hər biri müəyyən prinsip və tələblərə müvafiq olaraq reallaşıb dildə istifadə edilir.

II FƏSİL

AZƏRBAYCANLI ADLARININ YARANMASI

Hər bir şəxs adı ictimai ehtiyac və tələb əsasında meydana gəlir. İnsan adlarının yaranma tarixi çox qədimdir. Bu mənəvi nailiyyətlər uzun dövrlərin məhsuludur. Yaranan hər hansı bir ad xalq tərəfindən bəyənildikdə adlar sistemində xüsusi yer tutur və istifadə edilir.

Ad yaratmaq üçün milli dilimizin söz xəzinəsi mənbə hesab olunur. Şəxs adları dildəki adi – ümumi sözlər əsasında yaradılır.

Hər söz şəxs adı ola bilərmi? Dilçilik elmində bu suala həm mənfi, həm də müsbət cavablar vardır. Belə ki, bir qrup alim dildəki hər növ sözdən şəxs adı düzəltməyin mümkün olduğunu bildirmişdir. Lakin digər alimlər bu fikrin əksini söyləmişlər. İkinci fikir həqiqətə daha uyğundur. Dilimizdəki sözlərin hamısından yox, müəyyən hissəsindən şəxs adı yaratmaq olur. Hətta eyni anlayışı bildirən iki sözdən biri şəxs adı kimi işlədilir. Dilimizdə ***ayna*** və ***güzgü*** sözləri eyni məna bildirir. Lakin bunlardan ayna sözü şəxs adının tələblərinə daha çox cavab verdiyi üçün *Ayna* şəxs adı əmələ gətirilmiş və işlənməkdədir.

Şəxs adı prinsiplərinə uyğun gəlməyərək işlədilən adlar ***"qəribə ad"*** adlanır. Belə adlara indi də dilimizdə az-çox təsadüf olunur.

İnsan adlarının əmələ gəlməsinə dair dünya dilləri və eləcə də türk dilləri üzrə müxtəlif bölgülər vardır. Türk alimləri müasir türk (Osmanlı) dilindəki adların meydana gəlməsini yeddi bənddə izah edirlər. Başqa türk dillərində isə adların yaranmasının daha çox səbəbi göstərilir.

Azərbaycanlı adlarının da meydana gəlməsinin özünə aid qayda və yolları vardır:

1. Xalq, nəsil adları ilə bağlı əmələ gələn şəxs adları. Azərbaycanlı *şəxs* adları sistemində işlənən bir qrup ad qəbilə, tayfa, nəsil, xalq adları ilə bağlıdır. Məsələn, *Qacar, Əfşar, Əfşan, Muğan, Oğuz, Əfqan, Özbək, Tatar* və s.

2. Qohumluq, əqrəbalıq anlayışları ilə bağlı şəxs adları. Azərbaycan dilində qohumluq anlayışı ilə bağlı onlarca oğlan və qız adları yaranmışdır.

Dilimizdə oğlan adlarının əmələ gətirilməsi üçün *dədə, baba, ata, qardaş, dadaş, əmi, dayı, bala* kimi sözlərdən geniş istifadə olunur. Məsələn: *Dədəxan, Dədəcan, Ağababa, Xanbaba, Hacıbaba, Atabala, Ataxan, Atakişi, Bal(a)oğlan, Balaqardaş, Ağadadaş, Dadaşbala, Ağaəmi, Baladayı* və s.

Qız adlarının əmələ gətirilməsində isə *nənə, ana, bacı, bala, qız* sözləri daha çox işlənir. Məsələn: *Nənəqız, Nənəxanım, Anaxanım, Gülbacı, Xanbacı, Balaqız, Anaqız* və s.

3. Ailənin istək və münasibəti ilə bağlı şəxs adları. Bu növ şəxs adları çox müxtəlif məqsədlərlə yaranmışdır:

1) İstəyə çatmaq, xoşhal olmaq, sevinmək əsasında yaranan adlar: *Fərəh, Arzu, Sevil, Səadət, Sevdim, Sevimli, Sevinc, Tapdıq, Nəhayət, Məhəbbət, Qızılgül* və s.
2) Məyus olmaq, etiraz bildirmək, narazı qalmaq əsasında meydana gələn adlar: *Bəsti, Qızbəs, Tamam, Yetər, Qızyetər, Qıztamam, Qızqayıt, Gülbəs, Kifayət, Gültamam* və s.

Tarixən Azərbaycan ailələrində oğlan uşağı daha çox sevilirdi. Bunu müdrik xalq ifadələrində də görmək olar:

Anam, bacım, qız gəlin,
Əl-ayağı düz gəlin.
Yeddi oğul istərəm,
Bircə dənə qız gəlin! (Bayatı)

Bütün ailələrdə oğlan və qıza münasibət eyni olmamışdır. Daha çox qız arzusunda olanlar *Xoşqədəm* adını yaratmışlar.

3) Uşağın gözəl, göyçək olmasını arzu etmək əsasında yaranan adlar: *Gözəl, Göyçək, Qəşəng, Aybəniz, Gülbəniz* və s.
4) Uşağın ağıllı, kamallı, natiq olmasını arzu etmək əsasında yaranan adlar: *Natiq, Vaqif, Alim, Aqil, Kamil, Maarif, Kamal* və s.
5) Uşağın bacarıqlı, qoçaq olmasını arzu etmək əsasında yaranan adlar: *Qalib, Qorxmaz, İgid, Şücaət, Cəsarət, Qəhrəman, Cahangir* və s.
6) Uşağı var-dövlət timsalı kimi görmək əsasında meydana çıxan adlar: *Sərvət, Cəlal, Dövlət* və s.
7) Uşağın yaranması və uzunömürlü olması arzusu əsasında yaranan adlar: *Minyaşar, Yaşar, Dursun, Durası, Qalası, Ölməz, Dönməz* və s.

4. Yer adları ilə bağlı şəxs adları. Müəyyən məqsədlərlə əlaqədar dilimizdə bir sıra yer adları şəxs adı cərgəsinə daxil olmuşdur. Hazırda *Altay, Qafqaz, Qoşqar, Himalay, Savalan, Misir, Təbriz, Şirvan, Elbrus* oğlan adları, *Asya, Şəki, Mədinə, Fərqanə, Tehran* isə qız adları kimi işlənilir.

5. Su obyektlərinin adları ilə bağlı şəxs adları. Azərbaycan dilinin adlar sistemində su obyekti adı ilə əlaqədar yaranmış şəxs adlarının xüsusi mövqeyi görünməkdədir.

Bu növ adlar iki yolla meydana çıxmışdır:

a) Ümumi su obyekti anlayışı ilə bağlı adlar: *Dərya,*

Ümman və s. Bu əsas sözlərdən yeni şəxs adları da yaradılmışdır: *Dəryanur, Nurdərya, Ümmangül* və s.

b) Konkret su obyekti adlarından yaranan adlar: *Xəzər, Araz* və s.

Su obyektləri ilə bağlı yaranmış şəxs adlarına birincisində qız, ikincisində isə oğlan adları sistemində rast gəlmək olur.

6. Göy cisimlərinin adları ilə bağlı şəxs adları. Xalqımızın şəxs adı yaratma təcrübəsi tarixində fəza cisimlərinin adlarına müraciət olunması halları xüsusi maraq doğurur. Dilimizdə onlarca şəxs adı fəza cisimlərinin adları əsasında meydana çıxmışdır: *Zöhrə, Hilal, Ülkər, Aftab, Kövkəb, Xurşud, Qəmər, Ulduz* və s. Bunlardan *Xurşud* adından *Xurşudə, Ulduz*dan *Ulduzə* adları yaradılıb işlədilməkdədir. Beləcə də *Qəmər* adından *Qəmərüz, Qəməriyyə, Qəmərnaz, Qəmərgül, Qəmərnur, Qəmərzər* və s. adlar düzəldilmişdir.

Azərbaycanlı adları içərisində Ay planetinin adı ilə bağlı daha çox şəxs adı meydana gəlmişdir: *Aybəniz, Aytən, Aypara, Aygül, Aygün, Aycamal, Aynur, Aysel, Aycan, Aytəkin, Günay, Aysəba* və s. Bu növ adlar qızlar üçün işlədilir.

7. Ümumi coğrafi anlayışlarla bağlı şəxs adları. Şəxs adları üçün yer və göy anlayışları ilə bağlı konkret ad bildirən sözlərlə yanaşı, ümumi coğrafi məf-

hum bildirən sözlərə də müraciət olunur. Dilimizdəki *Mənzərə, Sərhəd, Səhra, Sahil, Zirvə, Şəlalə, Mühit, İqlim(ə), Səma(yə)* və s. adlar bu yolla əmələ gəlmişdir.

8. Heyvan adları ilə bağlı şəxs adları. Bu qrup şəxs adları çöl heyvanlarının adları əsasında yaradılmışdır. Şəxs adı kimi ümumi heyvan adlarından istifadə olunarkən iki cəhətə diqqət yetirilir:

a) Güclü çöl heyvanlarının adları oğlan adı kimi işlənilir: *Bəbir, Aslan* və s.

Aslan sözü ilə bağlı *Şiraslan, **şir*** sözünün iştirakı əsasında isə *Şirməmməd, Şirəli, Şirxan* və s. adlar yaradılmışdır.

b) Zərif, qəşəng, mülayim çöl heyvanlarının adları qız adı olaraq işlədilir: *Ceyran, Maral, Ahu* və s.

Türk xalqlarında bir sıra başqa heyvanların da adlarından şəxs adı kimi istifadə edildiyi müşahidə olunur. Məsələn, *Tülkü, Tülkübəy, İt, İt-küçük* və s.

9. Quş adları ilə bağlı şəxs adları. Dilimizdə qız-qadın adları yaradılarkən quş anlayışı bildirən sözlərdən də geniş istifadə olunmuşdur. Hazırda *Qumru, Kəklik, Turac, Durna, Laçın, Tovuz, Tutu, Ququş, Göyərçin* bir çox qızın, qadının adıdır. Bu sözlər, göründüyü kimi, çöl quşlarından ən gözəllərini bildirir.

10. Bitki adları ilə bağlı şəxs adları. Azərbaycan dilində bitki anlayışlarını ifadə edən sözlər əsasında onlarca şəxs adı yaradılıb istifadə olunur. Məsələn, *Qərənfil, Yasəmən, Reyhan, Bənövşə, Lalə, Nanə, Nərgiz, Lilpar, Qönçə, Çiçək, Çəmən, Gül(lü)* və s. *Gül* sözü əsasında bir çox şəxs adı formalaşmışdır. *Gülçiçək, Gülşən, Gülşad, Gülzar, Gülnur, Gülbadam, Güldəstə, Gülbacı, Gülsəfa, Gülxar, Gülçöhrə, Gülcamal, Gülcahan, Gülbahar, Yazgül, Təzəgül* və s. bitki anlayışı ilə bağlı adlar qız və qadınlar üçün istifadə olunur. Dilimizdə bitki anlayışı bildirən sözlərdən yalnız *Gül* sözü ilə bağlı bir neçə oğlan-kişi adı da mövcuddur. *Güləhməd, Gülməmməd, Gülhüseyn, Gülağa, Gülalı* və s.

11. Meyvə adları ilə bağlı şəxs adları. Azərbaycanlı qız-qadın adlarının bir qrupu meyvə anlayışı ilə bağlı anlayışları bildirən sözlərdən əmələ gətirilmişdir. *Püstə, Gilas, Şamama, Badam, Xurma, Narınc, Moruq, Heyva* və s. Bu sözlər əsasında yeni-yeni şəxs adları da yaradılmışdır: *Püstənur, Nurbadam, Zərbadam, Gülənaz, Nargilə* və s.

Meyvə adlarından meydana gəlmiş şəxs adları ancaq qızlara aiddir.

12. Əşya və bərk cisimlərin adı ilə bağlı şəxs adları. Adlar sistemində əşya və digər cisimlərin adla-

rını bildirən sözlər də az deyildir. Bu yolla yaranmış şəxs adları aşağıdakı kimidir:

a) Əşya adlarından əmələ gələn adlar: *Ayna, Sədəf, İpək, Qumaş, Qələm* və s. *Qələm sözündən Qələmzər, Qələmnur* adları da formalaşmışdır.
b) Bərk cisimləri bildirən sözlərdən yaranmış adlar: *Polad, Dəmir, Qəmbər, Gümüş, Zər(li)* və s. *Poladxan, Daşdəmir* adları da bu sözlərdən əmələ gəlmişdir.

Dilimizdə "Zər" (qızıl) sözü ilə bağlı bir sıra şəxs adı yaranmışdır: *Zərqələm, Zərintac, Zərnur, Zərnurə, Zərxanım* və s.

13. Qiymətli daş-qaş adları ilə bağlı şəxs adları. Daş-qaş adları dilimizdə şəxs adları cərgəsini genişləndirən mənbələrdən biridir. Gözəllik timsalı kimi yüzlərcə qız-qadına *Füruzə, Zümrüd, Mirvari, Brilyant, İnci, Almas, Yaqut, Gövhər* adları verilmişdir. ***Gövhər*** adından yeni *Gövhərtac* şəxs adı da əmələ gəlmişdir.

14. Hərb və sülh anlayışları ilə bağlı sözlərdən əmələ gələn şəxs adları. Bu növ adlar aşağıdakı söz qruplarından yaranmışdır:

a) Silah adlarından – *Aynalı, Kaman, Qılınc və s. Kaman sözündən Kamandar, Kamanzar* şəxs adları da əmələ gəlmişdir.

b) Hərbi rütbə və bölgü adlarından – *Əsgər, Zabit, Sərkar, Sərdar, Qoşun, Alay* və s. Bu qrup sözlərdən oğlan adları kimi istifadə olunur.
c) Sülh sözündən – əmin-amanlıq arzusu ilə *sülh* sözündən *Sülhiyyə, Sülhsevər, Sülhnur, Sülhnurə, Sülhzər* qız adları meydana gəlmişdir.

15. İnam və ülfət bildirən sözlərdən yaranan adlar. Bu anlayışlarla bağlı dilimizdə aşağıdakı şəxs adları formalaşmışdır: *Etibar, Etimad, Etiqad, Ehtiram, Mötəbər, Əmin* və s. Əmin adından *Əminə* qız adı yaranmışdır. Belə adlar ən yüksək insani əlamət və keyfiyyətlərin möhkəmləndirilməsi əsasında reallaşmışdır.

16. Əlamət və keyfiyyət anlayışları ilə bağlı şəxs adları. Dildə uşağın fiziki cəhətinə görə yaradılmış adlar da mövcuddur. Məsələn: *Sarı, Qara, Qaraxan, Qaraş, Qaraca, Qaraqaş, Ağca, Ağbəniz* və s. Rəng anlayışı ilə bağlı adlardan *Ağca, Qaraqaş, Ağbəniz* qız adları kimi işlənilir.

Keyfiyyət anlayışı əsasında *Gözəl, Əntiqə, Qəşəng, Yaxşı* şəxs adları əmələ gəlmişdir.

17. Miqdar və sıra anlayışları ilə bağlı şəxs adları. Şəxs adları sistemində miqdar anlayışı əsasında meydana gələn adlar da mövcuddur. Məsələn, *Bircə, Bircəxanım, Vahid, Yeganə, Milyon, Minnur* və s. Sıra anlayışı ilə əlaqəli *İlkin* və *Sani* adları formalaşmışdır.

18. Təbiət hadisələrinin adı ilə bağlı şəxs adları. Dilimizdəki *Boran, Tufan, İldırım, Leysan, Gursel, Bulud* və s. belə adlardandır. Bu qrup adlardan oğlanlar üçün istifadə olunur.

19. İctimai hadisələrin adı ilə bağlı şəxs adları. Dilin xüsusi adlar sistemində ictimai hadisə anlayışı ilə bağlı yaranmış müəyyən miqdar adlar mövcuddur. Məsələn: *İnqilab, Döyüş, Tarix, Mübariz* və s.

İctimai hadisələrlə bağlı adlar oğlanlara verilir.

20. Dini-mifoloji anlayışlarla bağlı şəxs adları. İslam dininin təsiri ilə dilimizdə onlarca şəxs adı formalaşıb işlənməkdədir. Məsələn: *Allahverdi, Allahşükür, Allahyar, Allahqulu, Tanrıverdi, Yaradanqulu, Haqverdi, Xudaverdi, İmamyar, İmaməddin, İnşallah, Maşallah, Namaz, Oruc, Qurban, Cənnət, Mələk, Məleykə* və s. Uşağa belə adları seçənlər Allahdan kömək, imdad istəmişlər.

21. Əfsanəvi anlayışlarla bağlı şəxs adları. Xalq təfəkkürünün məhsulu olan əfsanəvi anlayışlarla bağlı bir sıra adlar dilimizdə özünə yer tapmışdır: ***Rizvan*** (Cənnətin bağbanı)**,** ***Bəhmən*** (əfsanəvi pəhləvan), ***Loğman*** (əfsanəvi həkim), ***Humay*** (əfsanəvi quş), ***Tuba*** (Cənnət ağacı), ***Hürü***

(Cənnət gözəli) və s. Bunlardan *Rizvan, Bəhmən, Loğman* oğlan adı kimi işlədilir.

22. Vaxt anlayışı ilə bağlı şəxs adları. Zaman anlayışını bildirən sözlərdən aşağıdakı şəxs adları əmələ gəlmişdir: *Səhər, Gündüz, Bahar, Zaman, Rəcəb, Ramazan* və s.

Müasir dilimizdə şəxs adlarının əmələgəlmə mənbə və üsulları təkcə bunlarla məhdudlaşmır.

III FƏSİL

AZƏRBAYCANLI ADLARININ MƏNŞƏCƏ TƏRKİBİ

Dilimizdə işlənən şəxs adları mənşəyinə görə müxtəlif cəhətlərə malikdir. Şəxs adları sistemi mənşəcə nəzərdən keçirildikdə burada adların iki qrupda olduğu aydın görünür. Bunlardan biri xalis azərbaycanlı adları, digəri isə əcnəbi mənşəli şəxs adlarıdır.

a) Xalis azərbaycanlı adları. Bu qrup adlar dilimizin öz materialları və qanunları əsasında tarixən formalaşmış adlardır. Məsələn, *Dönməz, Sönməz, Baxış, Yaşar və s. oğlan adları; Sevil, Sevinc, Solmaz, Gülüş* və s. qız adları. Belə şəxs adları xalqımızın estetik zövqü, ictimai vəziyyəti, mədəni səviyyəsi ilə bağlı təşəkkül tapmışdır.

b) Əcnəbi mənşəli şəxs adları. Dünyada heç bir saf dil yoxdur. Bütün dillər bir-birinə söz verib, söz alır. Başqa dillərdən yalnız ümumi sözlər yox, xüsusi şəxs adları da alına bilir. Özgə dildən alınan xüsusi adlar ***əcnəbi mənşəli adlar*** hesab olunur.

Xüsusi şəxs adları bir dildən başqasına müxtəlif şərait və zamanlarda müəyyən səbəblərlə bağlı keçə

bilir. Dilimizə əcnəbi mənşəli adların gəlməsinin də müxtəlif səbəb və yolları vardır:

1) Xalqımız öz tarixi boyu şərq və qərbdən, cənub və şimaldan onu əhatə edən xalqlarla dostluq münasibətində yaşamış, onlarla mədəni, siyasi əlaqələr yaratmışdır. Bu əlaqələr əsasında dilimizə onlarca şəxs adı daxil olmuşdur.
2) Tarixən xalqımız bir sıra istilalara məruz qalmış və bunun nəticəsində dilimizə bəzi xüsusi şəxs adları yol tapmışdır.
3) Azərbaycanın coğrafi şəraiti dilimizə şəxs adları daxil olmasına imkan yaratmışdır. Belə ki, qədimdə bura ticarət yolu və ticarət mərkəzi olmuş, bununla bağlı xoşagələn əcnəbi adlar götürülüb işlədilmişdir.

Azərbaycan dilindəki əcnəbi şəxs adlarını mənşəyinə görə aşağıdakı qruplara bölmək olur: ərəb, fars, Avropa, slavyan və Qafqaz mənşəli adlar.

Dilimizdəki adlar sisteminin müəyyən hissəsini ərəb dilindən daxil olmuş şəxs adları təşkil edir. Bunlar VII əsrdə ərəblərin Orta Asiyanı və Qafqazı işğal etdikləri dövrdən başlayaraq dilimizə keçən adlardır. Ərəblərdən dilimizə adlar iki formada daxil olmuşdur. Birincisi, ərəb dilində xüsusi şəxs adı kimi işlənən hazır adlar götürülmüşdür: *Mustafa, Əhməd, İsmət, Kamil* və s. Digər qrup şəxs adları isə ərəb dilindəki ümumi sözlərin Azərbaycan dilinə keçərək xüsu-

siləşməsi əsasında meydana gələn adlardır. Məsələn: qadir – *Qadir*, qalib – *Qalib*, valeh – *Valeh*, qəmər – *Qəmər*, qüdrət – *Qüdrət*, vəhdət – *Vəhdət*, sabit – *Sabit*, vahid – *Vahid* və s.

Dilimizdə müəyyən miqdar fars mənşəli şəxs adları da vardır. Azərbaycan dilinə fars mənşəli şəxs adlarının daxil olması, əsasən, XIII–XIV əsrlərdən başlamışdır. Bu əsrlərdə ərəb dili əvəzinə fars dilindən daha geniş istifadə olunmuşdur. Bir sıra fars sözləri dilimizdə şəxs adına çevrilmişdir. Məsələn, atəş – *Atəş*, arzu – *Arzu*, hünər – *Hünər*, gümrah – *Gümrah*, qəhrəman – *Qəhrəman*, azad – *Azad*, cahan – *Cahan* və s.

Azərbaycan dilində Avropa, slavyan və Qafqaz mənşəli adlara da az-çox təsadüf edilir. Məsələn: *Telman, Litvin, Roman, Rafael, Mayıs, Novella, Flora, Roza* və s. Bu qrup adlar azlıq təşkil etdiyi üçün azərbaycanlı adları sistemində xarakterik mövqeyə malik deyildir.

Əcnəbi mənşəli adların Azərbaycan dilində işlənilməsinin bəzi cəhətləri diqqəti cəlb edir. Belə ki, bunlardan bəziləri mənşə dildə olduğu kimi istifadə edilir, bəziləri isə müəyyən dəyişikliklər edilərək işlədilir. Belə dəyişikliklər müxtəlifdir və bunlar dilimizin tələbləri əsasında baş vermişdir.

3. QURULUŞCA ADLARIN NÖVLƏRİ

Azərbaycanlı şəxs adlarının quruluşca növləri də müxtəlifdir. Buradakı adları aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

a) ilkin və düzəltmə şəxs adları;

b) sadə və mürəkkəb şəxs adları.

İlkin və düzəltmə şəxs adları. Dilimizdəki adların bir qismi ilkin, digəri isə sonradan düzəldilmiş adlardır.

İlkin şəxs adları. İlkin dil vahidləri əsasında formalaşmış şəxs adları *əsli* və ya *ilkin* ad hesab olunur. Məsələn: *İsa, Musa, Əli, Ömər, Babək* və s.

Düzəltmə şəxs adları. Cəmiyyətin iqtisadi, siyasi və mədəni inkişafı ilə bağlı mövcud sözlərdən əmələ gətirilmiş adlar *düzəltmə şəxs adları* adlanır. Məsələn: maarif – *Maarif(ə),* arif – *Arif(ə),* mahir – *Mahir(ə),* ulduz *Ulduz(ə),* Fərid – *Fərid(ə),* şərq – *Şərq(iyyə)* və s.

Dilimizdəki şəxs adlarının lap çox hissəsi bu və ya başqa üsulla ümumi sözlərdən düzəldilmişdir.

Sadə və mürəkkəb şəxs adları. Azərbaycan dilindəki şəxs adları söz təməlinin – söz köklərinin miqdarına görə iki yerə bölünür: sadə adlar, mürəkkəb adlar.

Sadə şəxs adları. Bir kökdən – təməldən ibarət olan adlar *sadə şəxs adlarıdır.* Məsələn: *Cabir, Cövdət, Dönməz, Əkbər, Əsəd, Şamil, Xudat, İbad, Kərim, Lətif, Mədəd, Banu, Bəyaz, Bəsti* və s.

Dilimizdəki bəzi sadə adlar digərindən bir fonemin söz əvvəlində, ortasında və sonunda dəyişdirilməsi ilə fərqlənir.

Məsələn:

ƏVVƏLDƏ	***ORTADA***	***SONDA***
Valid	Nihad	Ramin
Xalid	Nicad	Ramil
Tahir	Elşad	Zahid
Mahir	Erşad	Zahir
Sahib	Cavid	Bilal
Rahib	Cahid	Bilas
Əkrəm	Asəf	Hafid
İkrəm	Asif	Hafiz

Mürəkkəb şəxs adları. İki və daha artıq təməldən – kökdən əmələ gəlmiş *mürəkkəb şəxs adlarıdır*. Bədirxan, Bəybala, Elxan, Xudaverdi, Eldəniz, Dünyamalı, Xaspolad, Daşdəmir, Xanbaba, Məmmədcəfər, Hüseynqulu, Mirəhməd, Məmmədxan, Mircəlal və s.

Bəzi mürəkkəb şəxs adlarının komponentləri mövqeyini dəyişdikdə başqa bir mürəkkəb şəxs adının yaranmasına səbəb olur.

Məsələn:

Zərqələm – Qələmzər
Ağahüseyn – Hüseynağa
Günay – Aygün
Balabəy – Bəybala
Səmədağa – Ağasəməd
Əliməmməd – Məmmədəli və s.

Azərbaycanlı mürəkkəb şəxs adlarında bu növ linqvistik hadisə xüsusi maraq doğurur. Ümumən antroponimik tərkibdə bunlar geniş yerə malikdir.

IV FƏSİL

ŞƏXS ADLARININ SEMANTİK ƏLAMƏTLƏRİ

Dildə işlənən hər bir söz müəyyən mənaya malikdir. Mənasız söz dildə nə yarana, nə də yaşaya bilər. Buna görə də məna sözün varlığını təşkil edən əsas komponentlərdən biridir. Bəs şəxs adlarında bu necədir?

4.01. ŞƏXS ADI VƏ MƏNA

Adın mənası varmı sualı bir çoxlarını ciddi düşündürmüşdür. Bu məsələ ilə bağlı iki fikir meydana gəlmişdir. Bir qrup alim şəxs adının mənasının olmadığını, digəri isə olduğunu söyləmişdir. Şəxs adlarında məna olmadığını iddia edənlər adlara ancaq *şərti işarə* kimi baxmışlar. Burada şəxs adlarının haradan və necə əmələ gəlməsi, daxili xüsusiyyətləri nəzərə alınmamışdır. Buna görə də birtərəfli nəticə çıxarılmışdır.

Şəxs adları müəyyən məna ilə bağlıdır. Bu növ adların mənası iki istiqamətdə özünü göstərir.

1) Hər bir şəxs adının əmələ gətirdiyi ümumi sözlərdə konkret məna olur. Məsələn: *Gözəl* şəxs adına nəzər yetirək. Bu söz dildə əlamət anlayışı bildirir: gözəl bina, gözəl ağac, gözəl paltar, gözəl mənzərə, gözəl kitab, gözəl uşaq və s. Deməli, *Gözəl* şəxs adının varlığı müəyyən məna ilə əlaqədardır.

Yeri gəlmişkən deməliyik ki, insanların çoxu daşıdığı adın mənasını bilmir. Tək-tək adamlar öz adlarının necə əmələ gəldiyini, ümumi söz kimi ifadə etdiyi mənanı izah edə bilirlər.

2) Ümumi söz insana xüsusi ad kimi verildikdə o adı daşıyan şəxslə bağlı daxili məna kəsb edir. Bu məna şəxsin məlum və naməlum olması ilə fərqlənir.

a) Naməlum şəxsin adı kimi işlənən *onomastik vahid dar məna* ifadə edir. Məsələn, "Gözəl universitetdə oxuyur" dedikdə burada Gözəl adı bizə məlum olmayan şəxsin ancaq qız-qadın olduğunu bildirir.

b) Məlum şəxsin adı kimi işlənən adlarda isə məna quruluşu – semantik struktur daha genişdir. İnsan ona məlum olan, tanıdığı hər hansı bir şəxsin adını eşidəndə onun zahiri və daxili cəhətləri silsilə halında təsəvvüründə canlanır. Həmin şəxsin boy-buxunu, sir-sifəti, davranışı və s. müəyyən mənalarda yada düşür. Deməli, şəxs adı, özü də məlum şəxs adları onu daşıyan haqqında geniş məna yükünə malik olur.

4.02. BİR NEÇƏ ADIN LÜĞƏVİ MƏNASI

Dildə istifadə olunan qədim və müasir adların – onomastik vahidlərin hər biri müəyyən məna ilə bağlıdır. Bunlardan bəzilərinə nəzər yetirək.

FƏRƏH – *Gözəl, gözəllərin gözəli.* Ümumi söz olaraq "fərəh" leksemi sevinc, şadlıq, könül açıqlığı, sevinmək, qanadlanmaq, ruhlanmaq kimi məna incəliklərini də ifadə edir.

Təbiət nə qədər fərəh versə də,
Atanı ucaldar övlad nəfəsi. (X.Rza)

Fərəh sözündən *Fərəhziba, Fərəhgül, Fərəhnaz* və sair adlar formalaşmışdır. Müasir antroponimik sistemdə bu ad ən dəbdə olan adlardandır.

FİDAN. Müasir türk dillərində ağacın lap yeni yetişəni, körpə ağac, ağaccıq, pöhrə, cavan budaq, tumurcuq mənalarını bildirir. Daha konkret desək, ağac və kolların kötüyündən göyərən və sonradan başqa yerdə əkilən cavan ağac.

Qumsallar, səhralar fidan yetirməz,
Qayalar qoynunda gülşən bitirməz. (R.Z.)

Aşağıdakı adlar ***Fidan*** adı əsasında yaranmışdır: *Fidanə, Fidaniyə, Fidangül, Fidannaz* və s. Bu ad müasir dövrdə dəbdə olduğuna görə çox geniş yayılmışdır.

ZƏHRƏXANIM. Mürəkkəb quruluşa malik olan bu adın hər bir komponentinin konkret apelyativ mənası vardır. "Zəhrə" sözü *gül, çiçək* mənasını bildirir. "Xanım" sözü "xan" leksemi əsasında yaranmış və çoxmilyonlu müsəlman dünyasında geniş yayılmış onomastik vahiddir. Bu söz onomastik ünsür kimi *hörmətli, əziz, sevimli* kimi məna çalarlarını, incəliklərini də ifadə edir.

Zəhrə müasir antroponimik sistemdə ümummüsəlman adı kimi dini anlayışla bağlı olaraq bir çox müsəlman xalqlarının dillərində işlənməkdədir.

Beləcə də bütün adlar məna bünövrəsinə, təməlinə bağlıdır. Məsələn, *Tahir* (təmiz), *Firuz* (xoşbəxt), *Xəndan* (şən), *Mina* (şərab şüşəsi), *Namiq* (yazan), *Mahtab* (ay işığı), *Naim* (yuxuda olan), *Nərmin* (yumşaq), *Raci* (yalvaran), *Salis* (üçüncü), *Rabiyə* (dördüncü), *Ramiyə* (mərmi atan), *Rahiyə* (gözəl ətir), *Pərviz* (zəfər çalmış), *Zivər* (bəzək), *Sara* (saf), *Səbahət* (gözəllik), *Şadman* (sevinc), *Şəmsi* (günəşə məxsus), *Şövkət* (ucalıq) və s.

V FƏSİL

ADSEÇMƏ VƏ ADVERMƏ ƏNƏNƏLƏRİ

Adı gözəl olanın
özü də gözəl olar.
(Atalar sözü)

Dünyaya yenicə göz açan hər bir körpəyə ad seçmək, onu düzgün adlandırmaq zəruri ictimai hadisələrdəndir. Buna görə də uşağa ad seçmək, ona ad vermək gənc ata-analardan ciddi məsuliyyət tələb edir. Bu, tarixən belə olmuş, bundan sonra da məsuliyyətli vəzifə olaraq qalacaqdır.

5.01. TARİXİ ƏNƏNƏMİZDƏN

Tarixən azərbaycanlı ailələrində uşağa ad seçmək ənənəsi indiki kimi olmamış, bu proses ictimai-tarixi inkişafla bağlı zaman-zaman məzmun və formaca dəyişib təkmilləşmə yolu keçmişdir.

Hələ lap uzaq keçmişdə yeni dünyaya gələn körpələrə ad seçilmirdi. Ad ancaq boya-başa çatmış

uşaqlara – özü də gənclərə, müxtəlif yaşlarda verilirdi. Adsız körpələr, az və orta yaşlı uşaqlar isə valideynlərinin, mənsub olduqları tayfanın, nəslin adı ilə tanınır və həmin adlarla çağırılırdı. Məsələn: "Kimlərdənsən?" dedikdə: *Qaraqurbanlıdan, Qaraqoyunludan, Bocallardan* və s. cavabları alınırdı.

Hər bir gənc özünü cəmiyyətdə tanıtdıqdan, müəyyən məşğuliyyət sahəsində məşhurlaşdıqdan sonra ona şəxsi ad verilirdi. Bu ənənənin izləri ədəbiyyatımızda, o cümlədən gözəl və dəyərli şifahi ədəbiyyat nümunəsi olan "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanında aydın müşahidə olunur. Dastandan aydın olur ki, igidlik göstərən, fərqlənən, məşhurlaşan gənclərə ata-ana tərəfindən advermə mərasimi təşkil edilər və oraya Qorqud dədə dəvət olunarmış. O isə həmin gənc üçün xoşagələn ad verərmiş. Tariximizin uzaq keçmişində gənclərə Qorqud dədə kimi ad qoyan şəxsiyyətlər çox olmuşdur.

Orta əsrlərdə uşağa advermə ilə əsasən dindarlar, din xadimləri məşğul olmuşlar. Din xadimləri, axundlar, mollalar Quranı açıb səhifəsində hansı adı görsələr, o adı uşağa vermişlər. Şübhəsiz ki, azərbaycanlı adları siyahısına *Məhəmməd, Əkbər* və s. bu kimi adlar həm də bu yolla daxil olmuşdur.

Tarixin sonrakı dövrlərində bu ənənə get-gedə dəyişmiş, yeni-yeni qaydalar meydana gəlmişdir. Xalqımızın mədəni inkişaf tarixinin hazırkı mərhələ-

sində uşağın adlandırılması ata-ana, baba-nənə, qohum-əqrəba ilə bağlıdır. Bunlardan ən çox ata və ana uşağa ad qoymaqda iştirak edir.

5.02. ADSEÇMƏ ZÖVQÜ

Zövqlə seçilən hər bir ad cəmiyyətdə maraqla qarşılanır. Belə adlar valideynin estetik zövqə, filoloji bacarığa və məharətə malik olduğunu göstərir. Adseçmə prosesində cəmiyyətin müasir ictimai tələbləri, mədəni səviyyəsi nəzərə alınmalıdır. Çünki başqa sahələrdə olduğu kimi, zövq də zamanla, irəliləyişlə, mədəni tərəqqi ilə bağlı formalaşır.

Baba və nənənin nəvəyə, nəticə və kötükcəyə, ata və ananın oğul və qıza ad seçməsi dünyanın ən şərəfli, ən sevincli bir hadisəsidir. Uşağa ad seçilərkən qohum-əqrəba, dost-tanış da fikir söyləyir, təklif irəli sürür. Bəzən bir ad deyil, bir neçə ad göstərilir. Bunlardan biri seçilib bəyənilir və onun üzərində dayanılır.

Adın seçilməsində kimlərin iştirak etməsinə baxmayaraq, **əsas məsuliyyət ata və ana** üzərinə düşür.

Adseçmə məsuliyyəti olduqca ağırdır. Bəzi valideynlər bu məsuliyyətə bir o qədər əhəmiyyət vermirlər. Bunun mənfi nəticəsi uşaq boya-başa çatandan sonra daha qabarıq şəkildə özünü göstərir. Adseçmə məsələsinə soyuq münasibət bəsləmək doğru yol de-

yil. Təəssüf ki, bir sıra valideynlər vəzifələrini unudaraq aşağıdakı hallara yol verirlər:

a) Bəzi valideynlər təsadüf etdikləri hər hansı bir adın milli əlamətinə, mahiyyətinə varmadan həmin adı seçib istifadə edirlər. Bunun nəticəsində də dilə çoxlu əcnəbi adlar yol tapır.

b) Bəzən "dəbdə" olan hər hansı bir adı uşaq üçün seçirlər. 1938-ci ildən başlayaraq Vaqif adı dəbdə olmuş və ondan geniş istifadə edilmişdir. Hazırda elə bir şəhər, rayon və hətta kənd tapılmaz ki, orada bu ada təsadüf olunmasın. İndi *Aynur, Elnur, Elçin* və başqaları da dəbdə olan adlardır. Ad problemində belə hallar müsbət qiymətləndirilə bilməz. Çünki hansı səmtə baxsan, eyni ad eşidilir və bu qayda ad mədəniyyətinin inkişafına mane olur.

c) Bəzi valideynlər götür-qoy etmədən hamıda olan adlardan seçib istifadə edirlər. Məsələn: *Əhməd, Səməd, Həsən, Hüseyn* və s.

ç) Bəzi ata-analar "nadir ad" axtarırlar. Uşağa heç kəsdə müşahidə olunmayan ad seçmək yaxşı arzudur. Lakin burada da səhvə yol vermək, uydurmaçılığa qapılmaq olmaz.

Uşağa ad seçmək sərbəstdir. Lakin sərbəstlik özbaşınalıq deyildir. Adseçmə xalqın müasir mədəni tələblərinə və onun ədəbi dilinin yazılı və şifahi qayda-qanunlarına uyğun olmalıdır. Cürbəcür qəribə ad-

lara müraciət edib xalqın adseçmə ənənəsinə, adlar sisteminə xələl gətirmək tamamilə yolverilməzdir.

Bəs uşağa necə və hansı adları seçmək olar? Bu sualın cavabı bütün ailələri, ad axtaran hər bir kəsi düşündürür.

Uşağa ad seçərkən ciddi düşünülüb, ətraflı götür-qoy edilməlidir. Çünki ad insana bir dəfə verilir və bu söz ona hər şeydən yaxın olub, ömrü boyu onunla birlikdə fəaliyyət göstərir. Ad seçilərkən onun səslənməsi, ahəngdarlığı, sadəliyi və təməli mənası diqqət mərkəzində olmalıdır. Bu əlamətlər gözəl ad seçməyin bünövrəsi ola bilər. Atalar demişkən: *"Könül sevən göyçək olar"*. Gözəl ad seçməkdə də könül sevməli, ürəyəyatımlı ad axtarılmalıdır. Belə gözəl və yaxşı ada görə həmin adı daşıyan böyüyəndə ad seçəndən razı qalıb ona minnətdar olar!

Təcrübə göstərir ki, düzgün seçilməyən və ya əcaib ad insana pis təsir edir, onun inkişafına maneçilik törədir. Hətta, belə qəribə adlar bəzən onu daşıyanı gülüş hədəfə çevirə bilir.

Ad seçərkən kimlərə müraciət etmək olar? Bu sual, əlbəttə, gənc ailələri maraqlandırır.

Başqa sahələrdə olduğu kimi, adseçmənin də özünəməxsus çətinlikləri, qəliz məsələləri ola bilir. Belə çətin məsələləri həll etmək üçün ilk növbədə təcrübəli dədə-babalara, yaşlı nəslə, daha sonra ziyalılara və Vətəndaşların Vəziyyətini Aktlaşdırma

Qeydiyyatı (VVAQ) şöbəsinin işçilərinə müraciət edib məsləhətlər almaq mümkündür. Bunlardan başqa, ali məktəblərdə fəaliyyət göstərən Onomastika Mərkəzi əməkdaşlarının, bu sahədə dərs deyən müəllimlərin də məsləhətlərindən faydalanmaq olar.

Xalqımız şəxs adları sahəsində zəngin xəzinəyə malikdir. Dilimizdə kifayət qədər gözəl oğlan və qız adları vardır. Xoşagələn milli adlarımız hamıya yetər!

5.03. ADVERMƏ ƏNƏNƏLƏRİ

Advermə cəmiyyət tarixində çox zəruri və qanunauyğun hadisədir. Lakin insana ad vermək son dərəcə çətin və məsuliyyətli bir işdir. Bununla belə, advermə olduqca şərəflidir.

"Advermə günü" ailə bayramıdır. Buna görə də o ailə, nəsil, qohum-əqrəba şadlığına çevrilir. Advermə bayramı insanın "doğum günü" bayramının bünövrəsini qoyur. Buna görə də "advermə günü" və həm də "doğum günü" bayramları hər bir şəxs üçün daha əziz və unudulmaz olur. İnsanın həyatında ***"advermə günü"*** bir dəfə, ***"doğum günü"*** bayramı isə hər il qeyd olunur. Advermə, təbii olaraq, hər bir xalqın adət-ənənəsində mövcuddur. Dünya xalqları çox müxtəlif qaydada ad vermək ənənəsinə malikdirlər. Məsələn, uyğurlara nəzər yetirək. Uyğurlarda

uşaq doğulduqdan üç gün sonra ailənin yaşlı kişisi ona ***təxmini ad*** verir. Uşağın qırxı çıxandan sonra "ad toyu" təşkil edilir. Bu ziyafətə imam dəvət olunur. Uşağın **əsl adını** imam verir. Ad qoyularkən uşağın üzünə duvaq örtülür. İmam uşağın qulağına azan oxuyur və seçilmiş adı üç dəfə onun qulağına deyir. Sonra uşağın üzündən örtük götürülür. Deyilənə görə, uşağın üzündəki örtük onun həyasız olmaması üçündür.

Qədim Azərbaycan xalqı özünün tarixi boyu son dərəcə zəngin advermə təcrübəsi qazanmışdır. Xalqımızın mədəni inkişafı ilə bağlı ayrı-ayrı illərdə bir sıra maraqlı, məzmunlu advermə ənənələri formalaşmışdır:

1. Mənaya görə advermə ənənəsi. Məlumdur ki, hər bir şəxs adının apelyativ – təməli mənası vardır. Bu cəhət advermədə nəzərə alınır. Öz övladını xoşbəxt görmək arzusu ilə onlara gözəl, mənalı adlar verirlər. Məsələn: *Vaqif* (bilikli), *Qabil* (qabiliyyətli), *Qadir* (qüdrətli), *Qəni* (dövlətli), *Əkbər* (ən böyük), *Jalə* (şeh), *Ziya* (işıq), *Ləman* (parıldayan), *Mərdan* (mərd), *Mürsəl* (elçi), *Pakizə* (təmiz), *Səadət* (xoşbəxt), *Sirac* (çıraq), *Tələt* (üz), *Təranə* (mahnı), *Turac* (quş), *Göyərçin* (göy rəngli quş), *Fateh* (fəth edən), *Çapay* (çapmaq) və s.

Göründüyü kimi, pis mənalı sözlər ad olaraq götürülmür. Buradakı hər bir söz müəyyən müsbət məna ifadə edir. Ad məqsədi ilə dilimizdə eyni mə-

nalı, müxtəlif formalı sözlərdən də istifadə olunur. Məsələn:

UMXAMIM – ANAXANIM

Göstərilən adların birinci tərəfləri (*um* və *ana*) eynimənalı sözlərdir. Bu sözlər başqa adların tərkibində də işlənilir. Umnisə (um=ana+nisə=qadın-ana qadın), Anabacı (ana+bacı) və s.

2. Xatirə advermə ənənəsi. Baba-nənə, ata-ana şərəfinə ad qoymaq azərbaycanlıların məişətində çoxdan yer tapmışdır. Belə adlar, əsasən, vəfat etmiş şəxsləri yad etmək, onların xatirəsini yaşatmaq üçün verilir. Lakin bəzən babalar, nənələr sağ ikən öz adlarını nəvələrinə vermək halları da olur. Məsələn: ***Əsgər*** baba öz adını nəvəsinə vermiş, indi ailədə baba da, nəvə də ***Əsgər*** adını daşıyır. Belə hallar tədricən ənənə xarakteri almaqdadır.

Valideynə hörmət kimi uşağa babanın, nənənin adını vermək gözəl adət olub, böyük və təsirli tərbiyə vasitəsidir.

Lakin bu ənənənin mənfi cəhəti də vardır. Belə ki, bəzən tayfa, nəsil işlətdiyi bir qrup addan kənara çıxmır. Babanın, nənənin, əminin, dayının, xalanın, bibinin adı nəvəyə, nəticəyə, kötükcəyə verilir, təkrar olunur. Həmin nəsil "öz adları"ndan başqa əlavə ad işlətmədikdə, ümumiyyətlə, xalqın adlar sisteminin inkişafına maneçilik törədir. Hər nəsil "öz adları"na

yeni-yeni adlar da gətirməli və bununla onu müasirləşdirib, zənginləşdirməlidir.

3. Uşağa tarixi şəxsiyyətlərin adını vermək ənənəsi. Xalqımız öz görkəmli oğul və qızlarının qədir-qiymətini bilmək, onları daima xatırlamaq kimi gözəl xüsusiyyətə malikdir. Bunun nəticəsində əsrlərcə yaranmış məşhur klassik sənətkarların ad və ya təxəllüsü, tarixi şəxsiyyətlərin, dövlət xadimlərinin adları yüzlərcə uşağa verilir. Məsələn: adlarımız sistemindəki *Nizami, Füzuli, Xaqani, Xətai, Nəsimi, Vaqif, Məhsəti, Babək, Həcər, Nigar* və s. belə adlardandır.

4. Uşağın çox yaşaması arzusu ilə ad vermək ənənəsi. Hər bir valideyn öz övladının çox yaşamasını arzu edir. Bu arzu və istəklə uşaqlara aşağıdakı adlar verilir. Məsələn: *Yaşar, Solmaz, Qayıtmaz, Minyaşar, Sönməz* və s.

5. Ailəyə qız gəlməsinə etiraz əlaməti kimi advermə ənənəsi. Adətən, ailədə bir neçə qız olub, heç bir oğlan olmayanda qız istəməmək arzusu ilə bağlı aşağıdakı adlar verilir: *Tamam, Yetər, Qızbəs, Qızqayıt, Qızyetər, Qıztamam, Kifayət* və s.

6. Ölən uşaqdan sonra doğulana qalmaq, durmaq anlayışlı ad vermək ənənəsi. Bu məqsədlə xalqımız bir sıra şəxs adından istifadə edir. Məsələn: *Dursun, Dönməz, Oyandır, Dayandır* və s.

Bir daha qeyd etməliyik ki, ad vermək olduqca ciddi məsuliyyət tələb edən problemdir. Müasir onomas-

tik tələblərə uyğun verilən hər bir ad gözəl, ahəngdar və poetik olmalıdır. Düzgün advermə ilə bağlı xalqımızın onlarca dəyərli atalar kəlamları vardır: *"Gözəl addan Allahın da xoşu gəlir"*, *"Ad verənə rəhmət//Ad qoyana rəhmət"*, *"Adını mən verdim, yaşını Tanrı versin"*, *"Adı ilə yaşasın!"*

5.04. ADLARIN CİNSƏ GÖRƏ SEÇİLMƏSİ

Müasir Azərbaycan ədəbi dilinin lüğət tərkibində bir qrup şəxs adı vardır ki, bunlardan həm oğlan, həm də qız adı kimi istifadə olunur. Dilimizdə belə adların miqdarı 70-dən çoxdur: *Afət, Arzu, Almaz, Balaca, Bahar, Bülbül, Barat, Eltac, Vəfa, Vüsal, Dilavər, Elsevər, Etibar, Ədalət, Vilayət, Qismət, Qüdrət, Qəmər, Ziyafət, Zülfü, Zümrüd, İffət, İzzət, Könül, Gülşad, Yavər, Yaqut, Yadigar, Kifayət, İltifat, İnayət, İsmət, Lütfü, Laçın, Mahnur, Mehman, Məhəbbət, Məstan, Pərvin, Seyran, Səxavət, Sədaqət, Tərlan, Tale, Ülfət, Hənifə, Həsrət, Çərkəz, Cənnət, Şirin, Şövkət, Şərbət, Hilal, Həqiqət, Şeyda, Şəfa, Şəkər, Şərafət, Xurşid, Xoşbəxt* və s.

Dildə şəxs adlarının müştərək işlədilməsi xoşagəlməz haldır. Çünki eyni adın həm kişi, həm də qadın üçün istifadə olunması ünsiyyəti ağırlaşdırır, dolaşıqlıq əmələ gətirir. Hətta adı daşıyan kişilərdə sıxıntı törədir.

Cinsə görə adlar fərqləndirilərkən məna və məzmun əsas götürülməlidir. Oğlan üçün ən çox müdriklik, məğrurluq, igidlik, cəsarət, şücaət; qızlar üçün isə gözəllik, zəriflik, incəlik, nazlılıq, vəfalılıq başlıca cəhətlərdir. Ona görə də mənalara uyğun olaraq oğlan və qız adları seçilib işlədilməlidir. Bu məqsədlə *Hilal* və *Qəmər* adlarına nəzər yetirək. Məlum olduğu üzrə ***hilal*** sözü 14 gecəlik ay mənasını bildirdiyi kimi, həmçinin ***qəmər*** sözü də *ay* deməkdir. Bunların hər ikisi gözəllik anlayışı ilə bağlıdır. Ona görə də *Hilal* və *Qəmər* şəxs adları kişidən çox qadına yaraşır və onlardan qadın adları kimi istifadə edilməsi daha məqsədəuyğun olar.

5.05. ADLARIN QAFİYƏLƏNDİRİLMƏSİ

Səslənməsi xoşa gəlmək üçün xalqımız qafiyələnən adlar sistemindən hələ çox qədim zamanlardan istifadə etməyə başlamışdır. Uşağa qafiyəli ad verməkdə böyük təcrübə əldə edilmişdir.

İllərcə gedən bu ictimai prosesdə qafiyəli ad işlətməkdən ləzzət almağa çalışmışlar.

Xalqımızın tarixində ad qafiyələndirilməsinin bir çox növləri müşahidə olunur:

1) *Ata ilə oğul (AO) adının qafiyələndirilməsi.* AO növlü ad qafiyələndirilməsində ata adının ahənginə uyğun adlar işlədilir.

CAVİD (*ata*) – DAVİD (*oğlu*)...
MAHİR (*ata*) – ZAHİR (*oğlu*)...
RƏHİM (*ata*) – HƏŞİM (*oğlu*)...

2) *Ana ilə qız (AQ) adının qafiyələndirilməsi.* AQ növlü ad işlədilərkən ana adı əsas götürülür və ona uyğun adlar seçilir.

XALİDƏ (*ana*) – VALİDƏ (*qızı*)...
SƏLİMƏ (*ana*) – ALİMƏ (*qızı*)...
GÜLARƏ (*ana*) – DİLARƏ (*qızı*)...

3) *Qardaş ilə qardaş (QQ) adının qafiyələndirilməsi.* QQ növlü ad qafiyələndirilməsində qardaşla qardaşların adı uyğunlaşdırılır.

HAMİD – ZAHİD – XALİD – VAHİD...
CƏFƏR – SƏFƏR – MƏHƏR – ƏKBƏR...
KAMRAN – NİHAN – İMRAN – QURBAN...

4) *Bacı ilə bacı (BB) adının qafiyələndirilməsi.* BB növlü ad qafiyələndirilməsində böyük bacının adı əsas götürülür, sonrakı adlar ona uyğunlaşdırılır.

KÜBRA – SUĞRA – TURA...
TÜNZALƏ – RAMİLƏ – KAMİLƏ...
ŞƏFİQƏ – TOFİQƏ – RƏFİQƏ...

5) *Qardaş ilə bacı (QB) adlarının qafiyələndirilməsi.* QB növlü ad qafiyələndirilməsində böyük qardaşın və ya böyük bacının adı əsasında adlar qafiyələndirilir.

AZƏR – HƏCƏR – NƏZƏR...
(oğlan) (qız) (oğlan)

GÖVHƏR – HÜNƏR – HEYDƏR...
(qız) (oğlan) (oğlan)

ƏHLİMAN – FƏRMAN – XURAMAN...
(oğlan) (oğlan) (qız)

Ad məsələsində "ailə qafiyələndirilməsi" daha maraqlı ola bilər. Bu qaydada qafiyələndirilərkən oğlanlar üçün ata, qızlar üçün ana adı əsas götürülməlidir.

Bütün ailə üzvlərinin qafiyələndirilməsi

Ata *adına uyğun*	Ana *adına uyğun*
SABUTAY ŞUBAY *(1-ci oğul)*	FİDAN ŞÜKRAN *(1-ci qız)*

QAMBAY	TÜRKAN
(2-ci oğul)	*(2-ci qız)*

Qafiyəli ad ailəni bəzəyir, onu daha da gözəlləşdirir. Bu ənənə tarixən yaranmış və müasir türk xalqlarında da mövcuddur. Ad mədəniyyətinin yüksək inkişafı naminə bu ənənə qorunub saxlanılmalı və onu genişləndirib inkişaf etdirmək isə gənc ailələri daha çox maraqlandırmalıdır.

5.06. DOĞUM GÜNÜ VƏ ONU QEYD ETMƏK ƏNƏNƏSİ

Doğum günü hər bir uşağın yenicə başlanan həyatının ilk və tarixi günü hesab olunur. Bu tarixi gün həmin adı daşıyanın və onun ata-anasının yadında unudulmaz olub əbədiləşir.

Başqa xalqlarda olduğu kimi, azərbaycanlılarda da doğum gününü qeyd etmək bir ənənəyə çevrilmişdir. Doğum günü hər il təntənəli qeyd olunur, buna dair ziyafət təşkil edilir.

Şən və şöhrətli belə ziyafətlərdə – şadlıq gecələrində şairlər bu hadisənin şərəfinə şeir qoşur, ürəkləri sevindirirlər. Həmin məqsədlə Səfərova Zülfiyyə *"Doğum günün mübarək!"* adlı şeirində yazır:

Göz açdın, ay körpə, həyata bu gün
İsti beşiyinə çiçəklər dolsun.
Tanrıdan qismətin şadlıq, toy, düyün
Sənin doğum günün mübarək olsun.

Xoş gəldin, yurdumun qartal balası,
Vətənin aşılmaz, keçməz qalası.
Qanında Dədəmiz Qorqud duası
Körpəm, doğum günün mübarək olsun.

Atanın, ananın gözünün nuru,
Babanın, nənənin qəndi-noğulu.
Azəri balası, azəri oğlu
Körpəm, doğum günün mübarək olsun.

Adını biz verək, bəxtini Tanrı,
Tacını biz verək, taxtını Tanrı.
Bilir bütün işin vaxtını Tanrı,
Körpəm, doğum günün mübarək olsun.

Tez böyü, düşmənin bağrı göynəsin,
İçində yurd salan ağrı göynəsin.
Qoy vətən söyləsin, ellər söyləsin:
Körpəm, doğum günün mübarək olsun.

Azərbaycan dilində doğum günü bəzən ad günü kimi də işlənir. Xalqımızın unudulmaz şairi Osman

Sarıvəlli *"Ad günün mübarək!"* şeirində ad gününü belə tərənnüm edir:

Əlvan çiçəklərlə bəzənir eyvan,
Bayram paltarını geyinir anan...
Qohumlar, qonşular iki-bir, üç-bir,
Əlləri çiçəkli tökülüb gəlir.

Gül kimi fərəhlə açılır üzün,
Sənin ad günündür, ay oğul, bu gün.
Ömrünün bağında gül açır bahar –
Bunun da bir şövqü, bir calalı var...

Nə kaman dincəlir, nə tar dayanır,
Fərəhli gözlərdə sevinclər yanır;
Aləmə sığmayır çalan-çağıran,
Süfrədə yeməklər dəyişir hər an...

Qonaqlar söz alıb danışır bir-bir:
Dünyada hər kəsdən şirindir övlad,
Böyük bir millətin fəxridir bu ad –
Əziz "Babək" adı...
– Mübarək olsun!
Sənin sağlığına!
– Xoşbəxt ol, quzum!

Doğum günü keçirmək azərbaycanlı ailələrinin, ən sevimli bayramıdır. Ailə bayramı olan doğum günü səbirsizliklə gözlənilir, böyük məhəbbətlə qarşılanır, yüksək şənliklə keçirilir. Ad gününü qeyd etmək ənənəsi son illərdə daha da genişlənmişdir. Söz ustalarımızın, alimlərin, bütün ziyalıların 50 yaşı tamam olanda geniş ictimaiyyət tərəfindən ilk dəfə qeyd edilir. Sonradan bu, hər on ildən bir təkrar olunur. Dünyasını dəyişənlərin isə adlarının əbədiləşdirilməsi üçün müəyyən müəssisələr, obyektlər onların adı ilə adlandırılır.

5.07. ADIN QORUNMASI

Uşağa verilmiş hər bir adın taleyi, onun təravəti, gözəlliyi düzgün işlədilməsindən, ***qorunmasından*** asılıdır. Düzgün istifadə olunmayan şəxs adları öz gözəlliyini itirir, xoşagəlməz leksik ünsürlərə çevrilir.

Uşağa rəsmi ad verib, ondan xalq arasında düzgün istifadə etməmək halları çox olur. Bunlar aşağıdakı kimi özünü göstərir:

a) Rəsmi ad təhrif edilir. Belə hallarda adın bir hissəsi ixtisar olunur və ya ada müxtəlif səslər artırılaraq onun quruluşu dəyişdirilir. Bunun nəticəsində şəxs adları eybəcərləşir, hətta milli forma və məzmununu itirir. Məsələn, *Əli – Alik, Firəngiz – Fira, Tamam – Toma, Gül-*

nara – Gülya, İsmayıl – İsik, Aliyə – Alya, Firəngiz – Fira, Səbinə – Saba, Cəmilə – Cema, Xəyalə – Xatuş, Rumiyə – Ruma, Nazlı – Naza, Ceyran – Culya olduğu kimi.

b) Əsas adla yanaşı ikinci bir ad da işlədilir. İkinci ad vermək – uşağı başqa adla çağırmaq həyatda, xüsusi olaraq rəsmi sənədləşmə işlərində dolaşıqlığa gətirib çıxarır.

c) Bəzi adların deyilişi və yazılışı təhrif olunur. Adlardan istifadə edərkən təhrifə yol vermək ad mədəniyyətinə ciddi xələl gətirə bilir.

Belə hallar yolverilməz olub, onomastik tələblərin tam ziddini təşkil edir. Buna görə də verilmiş adı qorumaq valideynlərin ictimai-zəruri vəzifələri olmalıdır. Çünki adın qorunması ad mədəniyyəti inkişafının əsasıdır.

VI FƏSİL

ŞƏXS ADLARININ YAZILIŞI VƏ DEYİLİŞİ

Adın gözəlliyi, təravəti onun düzgün deyilişi və yazılışından çox asılıdır. Ədəbi-mədəni baxımdan düzgün işlədilməyən, təhrif olunan adlar onu daşıyan şəxsə mənfi təsir göstərə bilir. Belə hallara yol verməmək üçün şəxs adlarının yazılışı və deyilişinə dair ədəbi dilimizdə formalaşmış zəruri onomastik qaydalara ciddi əməl olunmalıdır. Bu qaydalar şəxs adlarının həm yazılışına, həm də deyilişinə aiddir.

6.01. ŞƏXS ADLARININ YAZILIŞI

Adların düzgün yazılışı vacib ictimai-mədəni məsələlərdəndir. Bu qrup sözlərin özünəməxsus cəhətləri vardır. Mövcud ümumi orfoqrafik prinsiplər burada da tətbiq edilir. Belə ki, şəxs adlarının yazılışı da ümumi orfoqrafiya qaydaları ilə bağlıdır. Lakin bununla bərabər şəxs adlarının sırf özünəməxsus yazılış qaydaları da mövcuddur.

1. Dilimizdə işlənən hər bir şəxs adının baş hərfi böyük yazılır: *Aytən, Aybəniz, Saleh, Xatirə, Elnur, Murad, Mürşid, Mübariz, Elçin, Elmar* və s.
2. İki sadə şəxs adının birləşməsindən əmələ gəlmiş adlar bitişik yazılır: *Məmmədəli, Əbdüləziz, Əliheydər, Həsənəli, Cəfərqulu, Qulamhüseyn, İbrahimxəlil, Əbdüllətif, Məlikməmməd* və s.
3. Mürəkkəb şəxs adlarında iki sait qoşalaşdıqda birinci sözün son saiti yazılmır[1]. **Əli+Əsgər (Ələsgər), Mirzə+Əli (Mirzəli), Əli+Abbas (Əlabbas), Əli+İsa (Əlisa)** və s.
4. Tərkibində "ağa", "xan", "bəy", "mirzə", "hacı", "seyid", "soltan", "xanım" sözləri olan mürəkkəb şəxs adları bitişik yazılır: *Ağaverdi, Əlimirzə, Xanbaba, Mehdixan, Əlibəy, Mirzəli, Hacıbaba, Soltansəlim, Kiçikxanım, Seyidəhməd* və s.
5. Şəxs adlarının bəzisi iki variantda yazılır: Əli//Alı, Səlim//Selim, İsə//İsa, Qafar//Qaffar, Abas//Abbas, Soltan//Sultan və s.
6. Bəzi şəxs adlarının yazılışında tarixi-ənənəvi prinsip əsas götürülür. Buna görə də onların yazılışı ilə deyilişi arasında müəyyən fərqlər meydana çıxır:

Yazılır	***Deyilir***
Füzuli	F(i)zuli
Bəsti	Bəs(d)i

[1] Bəzi adlar (Ağaəli, Əliağa və s.) bu qanuna müvafiq gəlmir.

Lütfiyar	Lüt(v)iyar
Əbdülhəmid	Əbd(i)lhəmid
Ələkbər	Ələ(h)bər...

7. Qoşa samitli adlar aşağıdakı kimi yazılır:
– *Feyzulla, Seyfulla, Nəsrulla, Nəsibulla, Əsədulla, Eynulla, Qeybulla, Beydulla;*
– *Qiyasəddin, Siracəddin, Tacəddin, Hüsməddin, Elməddin, Ziyəddin, Zirəddin, Nurəddin, Seyfəddin, Sədrəddin, Səlahəddin, Camaləddin, Şəmsəddin, Şücaəddin;*
– *Zəkəriyyə, Şəmsiyyə, Bəhriyyə, Qədriyyə, Ələviyyə, Zəkiyyə, Zülfiyyə, Mərziyyə, Nuriyyə, Ruqiyyə, Rəmziyyə, Rəsmiyyə, Rəbiyyə, Səbiyyə, Sülhiyyə, Ülviyyə;*
– *Hədiyyə, Firayyə, Sürəyya, Münəvvər, Təvəkkül, Səttar.*

6.02. ŞƏXS ADLARININ DEYİLİŞİ

Şəxs adlarından ədəbi tələffüz normaları əsasında istifadə edilməsi yüksək nitq mədəniyyətinin əsas əlamətlərindən biridir. Dildə başqa sözlər kimi, şəxs adları da bir sıra ədəbi tələffüz xüsusiyyətlərinə malikdir. Adların tələffüzündə bu xüsusiyyətlərə mütləq əməl olunmalıdır.

Məlumdur ki, şəxs adlarının ədəbi tələffüz variantı ilə yanaşı, yerli dialekt və şivə variantları da olur.

Məsələn:

Bənövşə – Bənöyşə
Xalid – Xəlit
Qurban – Qurvan
Həmayil – Hamayıl
Yusif – Usuf
Abdulla – Avdullah
İbrahim – İrvaham
Zibeydə – Ziveydə
Rübabə – Urbaba
Məcnun – Məjnun
Qızyetər – Qızeytər
Xaliq – Xalıx
Yunis – Yunus
Ayişə – Ayşa
Hüseyn – Söyün
Səadət – Sədət
Münəvvər – Minəvər
Zeynəb – Zeynaf
Əbdül – Avdıl
Ruqiyyə – Urquya
Gövhər – Köhər
Həsən – Hasan...

Nitq mədəniyyəti tələbləri baxımından yerli tələffüz variantlarına (misalların ikinci cərgəsindəki adlar) qarşı ciddi mübarizə aparılmalıdır. Hər bir xüsusi ad misalların birinci cərgəsində olduğu kimi, ancaq ədəbi dilin tələffüz normalarına uyğun işlədilməlidir.

Şəxs adlarının tələffüzünə – düzgün deyilişinə dair bir sıra qayda və tələblər mövcuddur:

1. Şəxs adlarında vurğu son heca üzərinə düşür[1]: *Səməd, Əhməd, Əhəd, Hürü, Güllü, Telli, Əzəl, Əbil, Əbdül* və s.

2. Bəzi şəxs adlarında "a" səsi sözün əvvəlində və ortasında uzun tələffüz olunur[2].

Sözün əvvəlində

Arif – A:rif	Arəstə – A:rəstə
Afat – A:fat	Afət – A:fət
Afiq – A:fiq	Adilə – A:dilə
Atif – A:tif	Aruzə – A:ruzə
Aqil – A:qil	Asudə – A:sudə
Alim – A:lim	Asimə – A:simə.

Sözün ortasında

Vaqif – Va:qif	Hidayət – Hida:yət
Sabir – Sa:bir	Mətanət – Məta:nət

[1] **Qeyd:** Bəzi alınma şəxs adlarında bu tələffüz qanunu pozur. Məsələn, *Hamlet, Sara, Elmira, Esmira* və s.

[2] Səsin uzunluğu qoşa nöqtə (:) ilə göstərilir.

Mahir – Ma:hir Əmanət – Əma:nət
Yaqub – Ya:qub Tahirə – Ta:hirə
Şadman – Şad:man Şayəstə – Şa:yəstə...

3. Ahəng qanununa tabe olmayan adlardan əksəriyyətinin tərkibində bəzi saitlər bir qədər uzun deyilir. Məsələn:

Məhbubə – Məhbu:bə
Ruhəngiz – Ruhən:giz...

4. Bəzi adların ikinci hecasında gələn "i" saiti ya bir qədər uzun tələffüz olunur, ya da həmin saitdən sonra bir (y) samiti əlavə olunur:

Minirə – Mini:rə – *Mini(y)rə*
Səlimə – Səli:mə – *Səli(y)mə*
Əzizə – Əzi:zə – *Əzi(y)zə...*

5. Tərkibində "ai" sait birləşməsi olan adlarda həmin saitlərin arasına bir (y) samiti əlavə olunur:

Nailə – Na(y)ilə
Naibə – Na(y)ibə...

6. Sonu "d" səsi ilə bitən iki və üçhecalı adlarda "t" səsi kimi tələffüz olunur:

Fuad – Fuat
Rəşad – Rəşat
Nihad – Nihat
Mahmud – Mahmut
Məcid – Məcit
Məqsud – Maqsut
Cavad – Cavat
Azad – Azat
Əsəd – Əsət
Fərid – Fərit
Məhəmməd – Məhəmmət
Ümid – Ümit...

7. Yazılışdakı bəzi cingiltili səslər tələffüzdə karlaşır:
Talib – Talı(p)
Yaqub – Yaqu(p)
Nəsib – Nəsi(p)
Sahib – Sahi(p)...

8. Bəzi adların tələffüzündə kar səslər cingiltiləşir:
Muxtar – Mux(d)ar
Mustafa – Mus(d)afa
Gülçöhrə – Gül(c)öhrə...

9. Adların tərkibindəki dodaq samitlərindən əvvəl gələn samit (m) kimi tələffüz edilir:
Qənbər – Qə(m)bər
Zenfira – Ze(m)fira
Dönməz – Dö(m)məz
Sünbül – Sü(m)bül...

10. Adların tərkibindəki eynicinsli cingiltili qoşa samitlər bir uzun samit kimi tələffüz olunur:

Məhərrəm – Məhə(r:)əm
Abdulla – Abdu(l:)a
Ənnağı – Ə(n:)ağı...

11. Adların tərkibindəki bəzi eynicinsli qoşa samitlərdən biri tələffüzdə karlaşır:
Abbas – A(p)bas
Cabbar – Ca(p)bar
Zirəddin – Zirə(t)din...

Hər bir valideyn övladına verdiyi adın ilk rəsmi sənəd – doğum haqqında şəhadətnamədə düzgün yazılmasına nail olmalı, bununla bərabər adın ədəbi şəkildə tələffüzünə də daima nəzarət etməlidir. *Uşağın adını da özü kimi sevmək və qorumaq lazımdır*. Çünki bu sahədəki səhvlər sonra böyük çətinliklər, əngəllər törədə bilir.

AZƏRBAYCAN ƏLİFBASI

A	X	Ö
B	I	P
C	İ	R
Ç	J	S
D	K	Ş
E	Q	T
Ə	L	U
F	M	Ü
G	N	V
Ğ	O	Y
H		Z

** 1992*

BƏZİ ADLARIN ENSİKLOPEDİK ŞƏRHİ

Azərbaycan dilinin lüğət tərkibində xüsusi mövqe tutan şəxs adlarının bir çoxunun mənası şəffafdır. Lakin bununla yanaşı, mənası nisbətən və ya tam aydın olmayan antroponimlər də az deyildir. Bu kitabda həmin adlardan hələlik müəyyən hissəsinə dair ensiklopedik məlumat verməklə kifayətlənmişik.

A–Z

- A -

ABİD (o.)* – Daima ibadətlə məşğul olub, ondan ləzzət alan insan.

ADİL (o.) – Doğru-düzgün iş görən, hər şeyə insafla yanaşan, son dərəcə ədalətli, təbiətən zəhmli insan.

AFAT (o.) – Gözəllərin gözəli.

AFƏT (q.) – Gözəl, qəşəng.

---

* Mötərizədə verilən (o.) – oğlan, (q.) – qız, (o.–q.) – müştərək adları bildirir.

AQİL (o.)	– Yüksək ağıl sahibi, dərin dərrakəli insan. *"O, çox aqil adamdır".* ***Aqilə*** qız adı buradan əmələ gəlmişdir.
ALIFUAD (o.)	– İki sözün – *Alı* və *Fuad* sözlərinin birləşməsindən yaradılmışdır. Nadir adlardandır.
ALİYƏ (q.)	– Uca, yüksək, hündür, əlçatmayan.
ALƏMZƏR *(q.)*	– Dünyanın, kainatın, aləmin bütün qızılı, çox cazibədar qız.
ARƏSTƏ (q.)	– Bəzənmiş, sığallanmış.
ARİF (o.)	– Dərin biliyə malik olan, hər şeyi tez seçən, ayırd edə bilən şəxs.
ATİLLA (o.)	– Bütün dünyada tanınmış əzəmətli türk sərkərdəsi (400–453).
ASİMƏ (q.)	– Öz namusunu qoruyan, ismətli, saf xarakterli.
ARZUMAN (o.)	– Arzu olunan insan. İki sözdən yaranmışdır: *arzu* və *man*.

"Man" qədim türk dilində ***insan*** deməkdir.

AVAZƏ (q.) – Yaxşı səs, xoşagələn tələffüz.

AYDAN (q.) – *Ay planetindən gəlmiş qız; məcazi mənada ağ, qəşəng qız, dünya gözəli, ay kimi işıqlı...*
Azərbaycan dilində ***Ay*** sözündən *Aytən, Aytəkin, Aybəniz, Ayməlk, Aynaz, Aynisə, Aynur, Aynurə, Aypara, Aysel* və s. ad əmələ gəlmişdir. ***Aydan*** müasir dövrün ən çox dəbdə olan adlarındandır.

AYGÜN (q.) – "Ay" və "günəş" kimi ləkəsiz, gözəl, göyçək.

AYNUR (q.) – Ay kimi aydın, işıqlı, cəlbedici, nurlu.

AYSU (q.) – ***Ay*** və ***su*** sözlərindən əmələ gəlmiş mürəkkəb quruluşa malik addır. *Ay kimi saf, su kimi duru* mənalar ifadə olunur. Zəmanəmizin dəbdə olan ən maraqlı adları cərgəsindədir.

- B -

BABACAN (o.) – Səmimiyyət, mehribanlıq ifadə edir. ***Baba*** və ***can*** sözlərindən düzəldilmiş mürəkkəb addır.

BADI (q.) – Küləkli, külək olan yer.

BAĞIR (o.) – *Bağır* qaraciyər sözünün sinonimidir. Məcazi halda ən yaxın, ən əziz və ən mehriban mənasını bildirir.

BAYDAR (o.) – Bu antroponim Çingiz xanın nəvəsinin adıdır. ***Baydar*** adı Gürcüstanın indiki Marneuli (keçmiş Sarvan) adlanan rayonu ərazisində həm də toponim – kənd adıdır.

BAYRAM (o.) – Bu sözlə hər hansı bir xalq üçün xoş sayılan milli və dini günlər bildirilir.

Bayram oldu, heç bilmirəm neyləyim,
Bizim evdə dolu çuval da yoxdur.
Düqiylə yağ hamı çoxdan tükənmiş,
Ət heç ələ düşməz, motal da yoxdur.
(M.P.Vaqif)

Konkret bayram adları ilə bağlı da bir sıra şəxs adı meydana gəlmişdir. *Oruc* antroponimi Orucluq bayramının, *Qurban* Qurban bayramının adından yaranmışdır.
Bayram adından *Bayraməli, Bayramqulu* kimi adlar formalaşmışdır.

BƏDƏL (o.) – Hər hansı bir şeyin yerini tutan, onu əvəz edən.

BƏHİYƏ (q.) – Gözəl, yaraşıqlı, cəlbedici.

BƏHMƏN (o.) – Yüksək ağıl sahibi, doğru yol seçən, yalanı dilinə gətirməyən.

BƏŞARƏT (q.) – Muştuluq bildirən, şad xəbər gətirən.

BİLLURƏ (q.) – Təmiz, saf, duru.

BUDAQ (o.) – Ağac budağı mənasını bildirir. Budaq yaşıl və quru, böyük və kiçik olur.
Övladına ***Budaq*** adı verən valideynlər onun böyük budaq kimi olmasını arzulayırlar.
Budaq türk xalqlarında çox yayılmış şəxs adlarındandır. Bu

sözdən Türkiyə türklərində "Budaq" antroponimi ilə yanaşı, ***Pirbudaq, Gülbudaq, Göybudaq, Qarabudaq, Ağbudaq*** adları da işlənir. ***Ağ*** sözü bir çox hallarda türk dillərində xoşbəxt mənasını da ifadə edir. "Səni görüm ağ günə çıxasan" (xoşbəxt olasan). ***Ağbudaq*** – *xoşbəxt budaq* – xoşbəxt övlad anlamını verir.

Qazax türklərində *budaq* sözündən yaranmış *"Minbudaq"* adından istifadə olunur. Azərbaycan dilində belə bir deyim vardır: "Görüm sənin o bircə oğlun (balan) min budaq olsun". Mənası budur ki, övladınız çoxlu oğullu-qızlı olsun. Burada müsbət arzu alqış ifadə edilir. Qazaxlar müsafiri, qonağı ötürəndə – "Gedin, sizə ağ yol olsun" deyirlər ki, bu da yaxşı yol olsun deməkdir. ***Budaq*** şəxs adı türk xalqlarında fəal işlənməkdədir.

BÜLƏND (o.) – Əlçatmaz, uca, yüksək.

BÜNYAD (o.) – Bünövrə, özül, təməl.

BÜRHAN (o.) – Dəlil, sübut.

- C -

CAHAN (o.-q.) – Bütün dünya, mövcud aləm. Müştərək səciyyəli şəxs adıdır.

CAHANDAR (o.) – Başbilən, rəhbər.

CAHANGİR (o.) – Dünyanı ələ keçirən, məşhur.

CAHİD (o.) – Çalışqan, işgüzar, məqsədə nail olmağa cəhd göstərən.

CAVAD (o.) – Xoşxasiyyət, xeyriyyəçi, səmimi.

CAVİD (o.) – Daimi, həmişəlik. "An" şəkilçisi ilə *Cavidan*, "ə" ünsürü ilə *Cavidanə* şəxs adları yaranmışdır.

CƏFƏR (o.) – Kiçik həcmli axar çay deməkdir. Bu söz cənnətlə bağlı müqəddəs çay mənasını da bildirir.
Sadə qrammatik quruluşa malik olan bu antroponim bir sıra şəxs adının yaranmasında iştirak etmişdir: ***Cəfərqulu, Ağacəfər, Mircəfər*** və s.

CAVAHİR (q.) – Qiymətli daş-qaş, əvəzsiz, mehriban.

CƏLİL (o.) – Uca, yüksək olan; ən böyük hörmət-izzət əldə etmiş adam.

CƏSARƏT (o.) – Qoçaq, igid, məharətli, hər şeyə qalib gəlməyə səy göstərən.

CUCİ (o.) – Körpə, qonaq, sevgili.
Çingiz xanın böyük oğlunun adıdır. O, Altın Orda dövlətinin yaradıcısı olmuşdur.
Cuci şəxs adı Asiya və Qafqaz türkləri arasında geniş yayılmışdır. Hazırda Dərbənddə yaşayan azərbaycanlıların antroponimik tərkibində 12-dən artıq Cuci adı müşahidə olunur. Cənubi Qafqazda Cuci adı toponim kimi də məşhurdur. Tarixi məlumatlara görə, XIII əsrdə Çingiz xanın oğlu Cuci hərbi vuruş və basqınlarda böyük şücaətlər göstərmiş, xüsusi ad qazanmış, buna görə də atası onun şərəfinə bir kəndə Cuci adı vermişdir. Həmin kənd indiki Gürcüstanın Türkiyə səmtindədir. Son illər ermənilərin əlinə keçmişdir. Cuci kəndi Yırğançay, Soyuqbulaq, İlməzli kəndləri ilə həmsərhəddir. Bu kənd qədimdə hərbi strateji əhəmiyyət daşımış-

dır. Onu əhatə edən mənzərəli ərazilər içərisində ***Əyriqar*** xüsusi gözəlliyə malikdir.

CUQQU (o.) – Qadın başörtüyü mənasını bildirir. Qədimdə qadın yaylığı çox dəbdə olmuş və bəzi valideynlər bu əşyanın adından antroponim kimi istifadə etmişlər.

- Ç -

ÇAPAR (o.) – Keçmişdə məktub, qəzet və jurnalları tez sahibinə çatdıran əməkdaş belə adlanırdı.

- D -

DİLARA (q.) – Qəlbaçan, könülaçan, mehriban.

DİLƏFRUZ (q.) – Şadlandıran, ruhlandıran, sevindirən.

DÜRRƏ (q.) – İrihəcmli inci parçası. Məcazi mənalarda işlənərək ən sevimli, ən əziz, ən mehriban məna çalarlarını bildirir.

- Ə -

ƏDALƏT (o.-q.) – Doğru, düzgün.
Müştərək addır – həm oğlan, həm də qız adı kimi istifadə olunur.

ƏFŞAN (q.) – Saçan, səpən, səpələyən.

ƏKBƏR (o.) – Ulu, böyük, yeganə, ucadan-uca. Allahu-Əkbər.

ƏLAMƏT (o.) – İz, işarə, nişan. “Gördüyün meşədən **əsər-əlamət** qalmayıb”.

ƏSGƏR (o.) – Hərbi ad, orduda ən kiçik hərbi vəzifə, sıravi hərbçi.

Bilsin ana torpaq, eşitsin vətən,
Müsəlləh əsgərəm mən də bu gündən.
(S.Vurğun)

Əsgər sözü bir neçə antroponimin formalaşmasında iştirak edir. *Əli+Əsgər – Ələsgər, Əsgər+ ağa – Əsgərağa* və s.

ƏŞRƏF (o.) – Çox şərəfli, ən əziz, xüsusi hörmət və izzətə malik.

ƏYYAM (o.) Vaxt, zaman anlayışı ifadə edilir.
Axı, necə kef çəkməli əyyam idi,
Onda ki övladı vətən xam idi.
(M.Ə.Sabir)

- F -

FƏXRİ (o.) – Ən hörmətli, şərəfli.

FƏRİD (o.) – Misilsiz, tayı-bərabəri olmayan.

FƏRRUX (o.) – Bəxtiyar olan, xoş gün görən.

FƏRZANƏ (q.) – Bilikli, yoldaşlarından fərqlənən alim.

FƏTANƏT (q.) – Dərrakəli, aydın fikirli.

FƏTTAH (o.) – Hər şeyi açmağı bacaran.

FİKRƏT (o.) – Fikirləşmək, düşünmək. Nəticə çıxarmağı bacarmaq.

FİRUZ (o.) – Taleyi gətirən, qalib gələn.

FİRUZƏ (q.) – Qiymətli daş-qaş növü.

FUAD (o.) – Sözün lüğəvi mənası ürək deməkdir. Antroponim kimi müsəlman dünyasında diqqəti çox çəkən adlardandır.

Adlar sistemindəki *Alıfuad, Fuadxan* və sair adların formalaşması bu adın köməyi ilə meydana çıxmışdır. Hazırda azərbaycanlı adları sistemində Fuad şəxs adı yüksək faiz təşkil edir.

- G -

GİLAYƏ (q.) – Üzüm giləsi mənasını bildirir.

GÖVHƏR (q.) – Qiymətli daşların bir növünün adını bildirir. Bu daş özünəməxsus rəngə və tərkibə malikdir.

Əziziyəm qaş-daşı,
Gövhər daşı, qaş-daşı,
Cahil ilə bal yemə,
Ahıl ilə daş daşı. (Bayatı)

GÜLŞƏN (q.) – Güllük, çiçəklik yer.

GÜLZAR (q.) – Gülüstan, güllük yer.

GÜMRAH (q.) – Bu ad Azərbaycan ədəbi dilində polad kimi sağlam bədənə malik adam mənasını ifadə edir*.

* Bu ad mənşə dildə yolunu azmış, azğın, səfeh mənalarını bildirir.

- H -

HACI (o.) – Kəbəni ziyarət etmiş insan. Hacı sözü ayrıca şəxs adı kimi işlənməklə bərabər ondan Şərq və Qərb müsəlmanları arasında onlarca şəxs adı yaranmışdır. ***Hacıəli, Hacıbala, Hacıdayı, Hacıhəsən, Hacıhüseyn...***

HADI (o.) – Bələdçilik edən, insanlara doğru, düzgün yol göstərən.

HEVBƏT (o.) – Hörmətli, ləyaqətli, nüfuzlu insan.

HEYRAN (q.) – Bu söz dilimizdə sevmək, xoşu gəlmək, məftun olmaq, vurulmaq, valeh olmaq mənalarını ifadə edir.

Mən aşiqəm üzünə,
Heyranam qaş-qözünə.
Sən məndən əl üzməzdin,
Baxdın özgə sözünə. (Bayatı)

Quruluşca sadə onomastik addır. *Heyranə* qız adı bu antroponimdən əmələ gəlmişdir.

HƏLİMƏ (q.) – Mülayim xarakterə malik adam. Çox sakit, yumşaq təbiətli, hər şeyə dözməyi bacaran insan.

HƏSRƏT (o.-q.) – İstəyinə çatmaq. Ən çox oğlan istəyi yerinə yetəndə bu ada müraciət olunur.

HİLAL (o.-q.) – Üç-dörd gecəlik təzə ay, yaxud aypara.
Hilal müştərək addır. Buna görə də həm oğlan, həm də qız adları sistemində özünə geniş yer tapmışdır.

HİLMİ (q.) – Yumşaq təbiətli, həlim xarakterli, səbir edən.

HUMAY (q.) – Rəvayətə görə, Cənnət quşu. Xoşbəxtlik, səadət rəmzi.

HÜNƏR (q.) – Bacarıqlı, cəsarətli, məharətli.

- X -

XALİQ (o.) – Yaradan, dünyanı, bütün təbiəti xəlq edən.

XALİD (o.) – Uzun ömür sürən, daimi həyat keçirən, xoşbəxt insan.

XATİRƏ (q.) – Bağışlanılmış və yadda qalan əşya.

XƏLİL (o.) – Yoldaş, sirdaş, dost, mehriban.

XƏTİB (o.) – Məsciddə avazla xütbə oxuyan. Gözəl ədəbi nitq sahibi, natiqliyi ilə insanı heyran edən.

XOŞQƏDƏM (q.) – Ayağı uğurlu olan, xoşbəxtlik gətirən.

XURŞİD (q.) – Xumarlanan, xoşhal olan, mehribanlıq edən.

XURŞİD (o.) – Günəş deməkdir.

- İ -

İBADULLA (o.) – Tanrının bəndələri.

İFTİXAR ***(o.)*** – Fəxr olunan, öyünülən, sevilən.

İLAHƏ (q.) – Cahan, seçilən, hörmət edilən.

İLHAM (o.) – Həvəslənmək, ruhlanmaq. Yüksək zövqə sahib olmaq. Əvəzi olmayan bacarıq sahibi.

İLHAMƏ (q.) – *İlham* sözündən yaradılmış maraqlı addır.

İLQAR (o.) – Söz vermə, əhd, vəd, vəfa mənalarını ifadə edir. Bu sözün vasitəsilə *"ilqar almaq"*, *"ilqar vermək"*, *"ilqarına düz çıxmaq"*, *"ilqarından dönmək"* ifadələri işlənir.

Aşiq biriynən gərək,
Sədəf dürüynən gərək.
Dünyada gözəl çoxdur,
İlqar biriynən gərək. (Bayatı)

İlqar müasir dövrün ən dəbdə olan, geniş istifadə olunan kişi adlarındandır.

İMAN (o.) – Etiqad göstərən, inam göstərən.

İMANYAR (o.) – İmamın dostu, onun köməkçisi, imama sadiqlik göstərən.

İRADƏ (q.) – Qarşıya qoyduğu hər hansı məqsədə, diləyə çatmağa xüsusi səy göstərən, yolundan geri dönməyən.

İRFAN (o.) – Hər şeydən xəbərdar olan, Allahı ürəkdən sevən.

İRŞAD (o.) – İnsanları düzgün yola çəkən, onlara doğru yol göstərən.

İZZƏT (o.-q.) – Hörmət, şərəf, şöhrət məna çalarlarını bildirir.
Oğlan üçün *izzət* sözü ad formasında işləndiyi kimi, *ağa* sözünün əlavəsi ilə yaranan İzzətağa adından da istifadə olunur.
Qız üçün *İzzət* adına *xanım* sözü artırılaraq *İzzətxanım* adı yaradılır.

- K -

KAMAL (o.) – İnsanın kamillik zamanı, ağıllı, müdriklik dövrü.

KAMANDAR (o.) – Silahla bağlı işlər görən: bacarıqlı ovçu, silah gəzdirən, müxtəlif növ silah sevən.

KƏRƏM (o.) – Mərhəmətli olmaq, alicənablılıq, bağışlamağı bacarmaq.

- Q -

QABİL (o.) – İstedadlı, bacarıqlı, istədiyini əldə edən.

QADİR (o.) – Bacarıqlı, qüdrətli, qüvvətli.

QƏNDAB (q.) – Hazırlanmış şirin su, şərbət.

QƏNDİL (o.) – Evin tavanından asılan lampa növü, çilçıraq.

QƏNİ (o.) – Zəngin adam, var-dövlət sahibi.

QUMAŞ (q.) – İncə, zərif parça növü.

QUQUŞ (q.) – Bu ad ***qu quşu***nun adından yaranmışdır. **Qu *quşu*** iri boylu olub, gözəl quruluşa malikdir. Bunlar, əsasən, ağ rəngdə olur. Onların özünəməxsus xüsusiyyətləri vardır.

... sulu yerin düzündə,
Bulaq qaynar çay-çəmən döşündə,
Bulaqotu üzər suyun üzündə,
gözəl qular gəlib keçərlər,
Xəlvətləyib bulaqdan su içərlər.

(Şəhriyar)

Müşahidə və deyilənlərə görə, qu quşu ölümünü hiss etmiş kimi ölümündən öncə gözəl səslə oxuyur və dünyasını dəyişir.
Ququş adı Borçalı ərazisində daha geniş yayılmış antroponimlərdəndir. Qu quşu türk xalqlarından qazaxlarda totem kimi işlənməkdədir.

- L -

LALƏ (q.) – Qırmızı rəngli gözəl gül.

LƏTAFƏT (q.) – Gözəllik, incəlik, xoşagəlimlilik.

LƏTİFƏ (q.) – Gülməli söz. *Lətifəsi bizdən uzaq.*

LİLUFƏR (q.) – Çayın dərin yerində bitən qəşəng gül növü. Türk dilində geniş yayılmışdır.

LÜTFİ (o.-q.) – Mehribanlıq göstərmək, yaxşılıq etmək, incə xarakterli.

- M -

MAHAL (o.) – Müəyyən bir yer, bölgə, sahə mənası ifadə olunur.

Maral tuş gəldi oxa,
Yayındı, çıxdı yoxa,
Mahalda kənd bircədi,
İçində əlli koxa. (Bayatı)

MAHİR (o.) – Bacarıqlı, məharətli, cəsarətli insan.

MAQSUD (o.) – Əsasən məqsəd, arzu və istək bildirən leksik vahiddir.
Sadə quruluşlu bu ad tələffüz tərzi və asanlığı ilə dildəki bir sıra antroponimdən seçilir.
Müasir Azərbaycan ədəbi dili sistemində bu ad geniş mövqeyə malikdir. Yüksək dəbdə olduğu üçün bütün türk dünyasında *Maqsud* adına hər yerdə təsadüf etmək olur.

MANSUR (o.) – Qalib gəlmiş, rəqibini üstələmiş, igid adam.

MEHMAN (o.) – Müasir dilimizdə *qonaq, müsafir* mənasını bildirir.

Əzizim daşdı, dağlar,
Çınqıllı, daşdı, dağlar,
Sən yatıbsan naqafil,
Mehmanın köçdü, dağlar. (Bayatı)

MEHPARƏ (q.) – Ay parçası, gözəl, göyçək.

MƏLAHƏT (q.) – Gözəl, şirin, ürəyəyatan.

MƏNZƏRƏ (q.) – Təbiətin görünən qəşəng yeri.

MƏSUMƏ (q.) – Təqsiri, günahı olmayan; hər şeydən saf və təmiz.

MƏŞHƏD (o.)* – İranın Məşhəd şəhərində 8-ci imam Rzanın məqbərəsini ziyarət etmiş adama verilən dini şəxs adı.

MƏTLƏB (o.) – *Arzu, məqsəd, istək* mənalarını bildirir.
Aşiqəm, dağı gəzəm,
Sinəmdə dağı gəzəm,
Mətləbim yarı görmək,
İşim nə dağı gəzəm. (Bayatı)

MÜNƏVVƏR (q.) – Nurlu, parlaq, son dərəcə təmiz.

* Məşhədi.

MÜRSƏL (o.) – Nəyisə həll etmək üçün yola salınmış, ən inanılmış insan, mötəbər elçi.

- N -

NADİR (o.) – Az tapılan şey, qiymətinə, keyfiyyətinə görə aydınca seçilən.

NAİLƏ (q.) – *Arzuya, məqsədə çatmaq* mənasını bildirir. Bu ad "Nail" antroponiminə "ə" ünsürünün artırılması yolu ilə kişi adından yaradılmışdır.
Nailə antroponimik sistemdə geniş mövqeyə malik olan qadın adıdır.

NATƏVAN (q.) – Aciz, gücsüz, zəif, qüvvətsiz.

NATİQ (o.) – Gözəl, ədəbi nitqə sahib olan oğlan.

NAZİM (o.) – Nəyisə nizama gətirən, qayda yaradan.

NİHAD (o.) – Təbiət.

NİHAL (q.) – Cavan ağac, pöhrə.

NOVRUZ (o.) – Yeni il bayramı, Bahar bayramı (mart ayında).

NÜSRƏT (o.) – Xidmət edən, yardım, kömək göstərən.

- O -

OCAQVERDİ (o.) – Burada "ocaq" müqəddəs dini yer anlayışını bildirir.

OQTAY (o.) – "Ox" və "yay" sözlərindən əmələ gəlmişdir. Oxatay mənasını verir.

- P -

PAKİZƏ (q.) – Təmiz, ləkəsiz, qəşəng, xoşagələn.

PƏRİCAHAN (q.) – Göyçək, qəşəng, xoşagələn, ürəyəyatan.

PÜNHAN (q.) – Gizli, gözəgörünməz, xəlvəti.

- R -

RAFİQ (o.) – Bu sözlə sirdaş, yoldaş, həmfikir məna və məna çalarları ifadə olunmuşdur.

Rafiq adının bünövrəsini vaxtilə *rəfiq* apelyativi təşkil etmişdir. İlkin halda "rəfiq" kimi səslənən həmin sözdə sonradan ***ə*** səsi ***a*** səsinə keçdiyi üçün ***Rafiq*** kimi formalaşmışdır.

Hazırda Rafiq adı dəbdə olduğuna görə çox geniş yayılmış və ən sevimli adlardandır.

RAHİM (o.) – Çətinlik çəkənə rəhm edən, kömək əlini uzadan.

RAMİN (o.) – Bəzi əsərlərdə bu sözün mənasının "mərmi atan adam" olduğu bildirilir. Bununla bərabər *ramin* sözünün günəş kimi güclü olan insan anlamını ifadə etdiyi də qeyd olunur.

Müasir Azərbaycan ədəbi dilinin lüğət tərkibində Ramin adı xüsusi yer tutur. Geniş yayılmış bu ad zamanın dəbdə olan ən gözəl adlarındandır.

RASİM (o.) – Rəssam, şəkil çəkən.

RAMİŞ (o.) – Musiqi.

RƏHMAN (o.) – Zəhmli, özünü ağır, ciddi aparan.

RƏLANƏ (q.) – Bu adın qəribə tarixçəsi vardır. Bir gənc ailənin qızı olmuş, ona ad vermək üçün çox düşünmüşlər. Valideynlərin üç ad *(Rəna, Lalə* və *Nərgiz)* daha çox xoşlarına gəlmiş, onlardan birini seçməkdə böyük çətinlik çəkmişlər. Uzun mübarizə və məsləhətləşmədən sonra üç adın ön hissəsindən bir parçanı götürüb *Rə+la+nə* (Rəlanə) adını yaratmışlar.
Rəlanə adlar sistemində ürəyəyatan antroponimlər sırasında özünə xüsusi yer tapmışdır.

RƏXŞƏNDƏ (q.) – İşıldayan, parlaqlığı ilə seçilən.

RƏSUL (o.) – Elçi.

RƏŞAD (o.) – Bu söz yüksək insani keyfiyyətləri: zəngin və iti düşüncəliliyi, doğru və düzgün yol tutmağı, haqq və ədaləti qorumağı əks etdirir.

Rəşad şəxs adı bütün türk xalqlarında ən dəbdə olan antroponimlər sistemində geniş yer almışdır. Türkiyə türklərinin hər bir bölgəsində bu adlı insana onlarca miqdarda rast gəlmək olur. Orta Asiya, Qazaxıstan türkləri də bu addan böyük maraqla istifadə etməkdədirlər.

RƏŞADƏT (o.) – Qoçaqlıq göstərən, igidliklə seçilən.

REYHAN (q.) – Bitki növü. *Reyhanə* qız adı bundan yaranmışdır.

RÖVŞƏN (o.) – İşıqlıq, aydınlıq.

- S -

SABİQƏ (q.) – Keçmişdə baş vermiş hadisə. Sabiq sədr, sabiq direktor.

SABİR (o.) – Səbir edən, dözümlü olan, zəhmətdən qorxmayan.

SABİT (o.) – Əsaslı, daimi yerini tapmış.

SAÇLI (q.) – Doğulanda başında saçı olan. Türk dünyasında bu tipli adlar çoxdur.

SƏDAD (o.) – Doğru olan, haqqı ayaqlamayan.

SƏİD (o.) – Xoşbəxt, bəxtiyar, gələcəkli.

SƏFA (o.-q.) – Saflıq, təmizlik, duruluq. Formaca müştərək addır.

SƏLİM (o.) – Həqiqət tərəfdarı, eybi olmayan, polad bədənli.

SƏTTAR (o.) – Eyib örtən, pis işləri gizlədən.

SİRAC (o.) – Ev çırağı, işıq, məşəl.

SURƏT (o.) – Görünüşü, üzü, sifəti, zahiri əlaməti.

- Ş -

ŞADMAN (o.) – Şadlanan, sevinən, ruhlanan, qanadlanan (məcazi).

ŞAHBAZ (o.) – Quş (şahin, tərlan).

ŞAHİN (o.) – Yırtıcı quş növü. Dünya türkləri ova gedərkən həmin quşdan geniş istifadə etmişlər.

ŞAHSUVAR (o.) – Şaha aid atlı dəstə.

ŞAKİR (o.) – Təşəkkür bildirən, razılıq edən.

ŞAİQ (o.) – Müəyyən işə, hadisəyə böyük həvəs göstərən.

ŞAMİL (o.) – Aidiyyəti olan. *"Bunları ona şamil etmək olar".*

ŞƏBNƏM (q.) – Gecələr göy-göyərti, yarpaqlar üzərinə düşən şeh.

ŞƏFA (q.) – Xəstəlikdən xilas olan, sağalan insan.

ŞƏMİSTAN (o.) – Günəşli diyar, mahal, ölkə, yurd.

ŞƏRİF (o.) – Şərəfli, çox nəcib, çox hörmətli.

ŞÜKRAN (o.) – Yaxşılıq itirməyən, həmişə təşəkkür edən.

- T -

TAHİR (o.) – Saf, təmiz anlayışını ifadə edir. *"Aydan arı, sudan duru".*

TANRIVERDİ (o.) – Allahverdi mənasını bildirir. Quruluşca mürəkkəb olan aşağıdakı adlar da bu yolla əmələ gəlmişdir: *Haqverdi, Xalıqverdi, İmamverdi...*

TƏHSİN (o.) – Alqış etmək, bəyənmək.

TOĞRUL (o.) – Qədim türk dilində yırtıcı ov quşlarından bir növünün adıdır.
Toğrul adı türk xalqlarında uzaq keçmişdən istifadə olunan antroponimdir.
Müasir dünyamızın çoxsaylı türk bölmələrinin hər bir arealında Toğrul şəxs adı geniş yayılmış, ən dəyərli, ən təsirli və sevimli antroponim vahid kimi işlənilməkdədir.

TÖHFƏ (q.) Hədiyyə, bəxşiş vermək.

TURAB (o.) – Yer, toz, torpaq.

- U -

UĞUR (o.) – Nailiyyət əldə edən və xoşbəxtlik qazanan. *Uğur* sözü vasitəsilə *Uğurbəy, Uğurşah, Uğurbala* kimi mürəkkəb adlar yaranmışdır.

- Ü -

ÜLVİ (q.) – Ən yüksək, əlçatmaz zirvə.

ÜLVİYYƏT (q.) – Ülvi uca deməkdir. Bu sözə *-yyə* artırılmaqla *Ülviyyə, -yyət* əlavə olunmaqla *Ülviyyət* qız adı əmələ gətirilmişdir.

- V -

VAHİD (o.) – Tək, bir, yalnız, yeganə.

VAQİF (o.) – Ağıllı, hər şeyi bilən, son dərəcə ayıq-sayıq adam.

VALEH (o.) – Vurulmaq, bağlanmaq, sevmək. *"Mən ona valeh olmuşam".*

VƏFA (o.-q.) – Sözündə durmaq, etibarlı olmaq mənalarını ifadə edir.

Dam üstədi damımız,
Sovruldu xırmanımız.
Vəfalı yar yolunda
Qurban olsun canımız. (Bayatı)

VÜQAR (o.) – Ləyaqətli, öz qiymətini bilən, mənliyini gözləyən.

VÜSAL (o.) – İstəyinə, məqsədinə nail olan.

- Y -

YARƏLİ (o.) – Həzrəti Əlinin köməkçisi, sadiq olan.

YALÇIN (o.) – Sıldırım sərt qaya.

- V -

VEGANƏ (q.) – Tək, bərabəri olmayan, misli görünməyən.

- Z -

ZƏFƏR (o.) – Qələbə çalan, məqsədinə yetişən, müvəffəqiyyət qazanan.

ZİBA (q.) – Yaraşıqlı, gözəl, var-dövlətli.

ZİVƏR (q.) – Bəzək, zinət.

ZİYAD (o.) – Arzu etdiyindən çox, artıq.

Azərbaycan ədəbi dilinin antroponimik sistemində Avropa mənşəli adlar da mövcuddur. Bunlar da Azərbaycan dilində olduğu qaydada yaranıb formalaşmışdır. Həmin adlardan bir-ikisinə nəzər yetiririk.

FLORA (q.) – Yer üzünün bütün yaşıl zolaqları; oradakı rəngarəng və zəngin ən gözəl bitkiləri: güllər, çiçəklər, ağaclar, müxtəlif növ otların cəmi ***flora*** adlanır.

İZOLDA (q.) – Bu ad – İzolda buzdan çıxmış, buz kimi şəffaf, dümağ, gözəl, göyçək deməkdir.

ROZA (q.) – Ətirli gül növü. Azərbaycanca “qızılgül” deməkdir. ***Roza*** müxtəlif rəngdə və növdə olur. Hazırda dünya səhnəsində roza gülünün ***100 növü*** vardır. Rozalar qırmızı, sarı, mavi və başqa rənglərdə olur. Bunların rənglərinin

yaranması barədə dünya xalqları tərəfindən maraqlı əfsanələr yaranmışdır. Bu əfsanələrin birində roza gülünün ilk dövrlərdə ancaq ağ rəngdə formalaşdığı bildirilir. Orada qırmızı rəngli roza gülünün yaranması barədə deyilir: *Bir bülbül ağ rəngli roza gülünü görüb ona ürəkdən vurulur. Günlərlə, saatlarla həmin gülün başı üstündə fırlanıb onun üzərinə qonub oxumaq arzusunda olur. Çox keçmədən bülbül rozanın üzərindəki tikanların dəhşətli nəticə verə biləcəyinə məhəl qoymadan sevgi gücünə sürətlə gülün üstünə qonur. Bu zaman gülün iti uclu tikanları quşun döşünə batır, onun süzülən qanı gülün ağ rəngini qırmızıya boyayır – qırmızı rəngli roza yaranır*.

Valideynlər qızlarına ***Roza*** adı verdikdə, əsasən, qırmızı rəngli rozanı nəzərdə tuturlar. Bu rəngin rəmzi mənası da yox deyildir.

AZƏRBAYCANLI OĞLAN ADLARI

A–Z

A

OĞLAN ADLARI

ABA
ABAS }
ABBAS* }
ABAZƏR }
ABUZƏR* }
ABBASAĞA
ABBASBƏY
ABBASƏLİ
ABBASXAN
ABBASQULU
ABBASMİRZƏ
ABDAL
ABDİL }
ABDUL* }
ABDALBƏY
ABDI
ABDIXAN
ABDİN
ABDULALI }
ABDULƏLİ* }

} – Böyük mötərizə ilə eyni adın müxtəlif variantları,
* – ulduz işarəsi ilə həmin variantlardan orfoqrafik və estetik cəhətdən uyğun olan adlar verilmişdir.

ABDULBAĞI
ABDULHƏMİD
ABDULXALİQ
ABDULXƏLİL
ABDULKƏRİM
ABDULQAFAR
ABDULQƏDİR
ABDULLA
ABDULLƏTİF
ABDULRƏHİM
ABDULRƏHMAN
ABDULSALAM
ABDULŞİR
ABEL
ABGÜL
ABI
ABIŞ
ABIŞALI
ABİD
ABİDDİN
ABİDƏLİ
ABİDXAN
ABLAY

ABTALIB }
ABUTALIB* }
ABTURAB
ABUD
ABUHƏYAT
ABUSALAM
ABUSALAT
ABUVƏKİL
ABUZƏR
ADAXAN
ADƏM
ADIBƏLLİ
ADIBƏY
ADIBÖYÜK
ADIGÖZƏL
ADIXAN
ADISÖNMƏZ
ADIŞİRİN
ADİL* }
ƏDİL }
ADİLXAN
ADNAN

AFAD* }
AFAT }
AFATXAN
AFƏR
AFİK }
AFİQ* }
AFİL
AFİTAB* }
AFTAB }
AFİYƏDDİN
AFŞAR
AFTANDİL
AĞA
AĞAALİM
AĞABABA
AĞABALA
AĞABƏY
AĞACAMAL
AĞACAN
AĞACAVAD
AĞACƏFƏR
AĞACƏLİL
AĞACƏMİL

AĞADADAŞ
AĞADAYI
AĞADƏDƏ
AĞAƏLİ
AĞAƏMİ
AĞAƏZİZ
AĞAGÜL
AĞAGÜN
AĞAHƏSƏN
AĞAHÜSEYN
AĞAXAN
AĞAKAMAL
AĞAKAZIM
AĞAKƏRİM
AĞAKİŞİ
AĞAQULU
AĞALAR
AĞAMALI
AĞAMEHDİ
AĞAMƏCİD
AĞAMƏLİK
AĞAMƏMMƏD
AĞAMƏRDAN

AĞAMƏŞƏDİ
AĞAMİR
AĞAMİRİ
AĞAMİRZƏ
AĞAMURAD
AĞAMUSA
AĞANƏSİB
AĞANƏZƏR
AĞAPAŞA
AĞARƏFİ
AĞARƏŞİD
AĞARZA
AĞASALAM
AĞASALEH
AĞASALMAN
AĞASƏF
AĞASƏFƏR
AĞASƏLİM
AĞASƏMƏD
AĞASI
AĞAŞƏRİF
AĞAŞİR
AĞAŞİRİN

AĞAVERDİ
AĞAVƏLİ
AĞAYAR
AĞAZADƏ
AĞAZAL
AĞAZAMAN
AĞAZEYNAL
AĞAZƏR
AĞYOL
AXUND
AXUNDBABA
AKİF
AQİBƏT
AQİL
AQSİN }
AQŞİN* }
ALAŞ
ALAY
ALAZAN
ALÇİN }
ELÇİN* }
ALƏM

ALƏMDAR* }
ƏLƏMDAR }
ALƏŞRƏF
ALXAN
ALXAS* }
ALXAZ }
ALI
ALICAN }
ƏLİCAN* }
ALIFUAD
ALIŞ
ALIŞAN }
ƏLİŞAN* }
ALİDDİN
ALİK
ALİM
ALİMXAN
ALQAYIT
ALLAHQULU
ALLAHŞÜKÜR
ALLAHVERDİ
ALLAHVERƏN
ALLAHYAR

ALMƏMMƏD
ALIMƏRDAN* }
ALMƏRDAN }
ALIMURAD
ALOV
ALP
ALPAŞA }
ALIPAŞA* }
ALPAY
ALPXAN
ALŞAN
ALTAY
ALTINBƏY
ALYOŞ
AMAL
AMANXAN
AMAŞ
AMİD
AMİL
AMİN
AMİR
AMİYƏT
AMUR

ANAN
ANAR
ANARBƏY
APREL
ARAN
ARANBƏY
ARANXAN
ARASLAN
ARAT
ARAZ*
ARAS
ARAZBƏY
ARAZXAN
ARIQ
ARİF
ARİM
ARİZ
ARMAĞAN
ARSLAN
ARSLANXAN
ARUZ
ARZU
ARZUMAN

ASAF
ASƏF*
ASİF
ASLAN*
ASDAN
ASLANXAN
ASİM
AŞİQ
AŞUR
AŞURBƏY
AŞURƏLİ
ATA
ATABABA
ATABALA
ATABƏY
ATACAN
ATAXAN
ATAKİŞİ
ATALAR
ATAMƏLİ
ATAMOĞLAN
ATAŞ
ATƏŞ*

ATDIXAN
ATLIXAN*
ATİF
ATİLLA*
ATTİLA
AVAZ
AVAZMİRZƏ
AVDI
AYATULLA
AYAZ
AYÇİN
AYDƏMİR
AYDIN
AYSEL

AYXAN
AYLAR
AYNALI
AYNUR
AYVAZ
EYVAZ*
AZAD
AZADƏLİ
AZADXAN
AZAY
AZƏR
AZƏRBAYCAN
AZƏROĞLU
AZİM

B

OĞLAN ADLARI

BABA
BABABALA
BABABƏY
BABACAN
BABADADAŞ
BABAƏMİ
BABAXAN
BABAXƏLİL
BABAKİŞİ
BABAQULU
BABALI
BABAMİRZƏ
BABAN
BABAŞ
BABAVERDİ

BABAYAR
BABƏK
BAĞI
BAĞIR
BAHADIR* }
BAHADUR }
BAHARƏDDİN
BAHARƏ
BAHADİN }
BAHƏDDİN* }
BAXIŞ
BAXŞEYİŞ
BAXŞƏLİ
BAXŞI
BAXŞIXAN

BAKIXAN
BALA
BALABƏY
BALACA
BALADADAŞ
BALADAYI
BALAƏHMƏD
BALAƏMİ
BALAFƏR
BALAĞA
BALAHƏSƏN
BALAHÜSEYN
BALAXAN
BALAKƏRİM
BALAKİŞİ
BALAQARDAŞ
BALAMƏMMƏD
BALAMİRZƏ
BALASADIQ
BALAŞ
BALAŞAH
BALAŞİRİN
BALAVERDİ
BALAY
BALAYAR

BALDADAN
BALDADAŞ
BALİ
BALOĞLAN
BAMSI
BARAT
BATIXAN
BAYAT
BAYCAN }
BƏYCAN* }
BAYDAR
BAYXAN
BAYRAM
BAYRAMQULU
BECAN
BEHBUD
BEHCAT
BEHZAD
BEKDAŞ
BEYDULLA
BƏBİR
BƏDƏL
BƏDƏLXAN
BƏDİR
BƏDİRBƏY

BƏDİRƏDDİN
BƏDİRXAN
BƏDİRŞAH
BƏHLUL
BƏHMƏN
BƏHRAM
BƏHRUZ
BƏXTİYAR
BƏKİR
BƏSİR
BƏŞİR
BƏŞİRƏLİ
BƏTİR
BƏTUL
BƏY
BƏYALI
BƏYBALA
BƏYDADAŞ
BƏYXAN
BƏYLƏR
BƏYVERDİ
BİBİQULU
BİCAN
BİCCƏT
BİKƏS
BİQƏM
BİLAL
BİLAS
BİLƏNDƏR
BİNAMİN
BİNƏLİ
BİRMAN
BORAN
BOYAQÇI
BÖYÜKAĞA
BÖYÜKXAN
BÖYÜKKİŞİ
BUDAQ
BUĞAC
BULUD
BULUDXAN
BURXAN
BURZU
BUTA
BUTABƏY
BÜLBÜL
BÜLƏND
BÜNYAD
BÜRHAN

C

OĞLAN ADLARI

CABBAR
CABİR
CAHAN
CAHANBAXIŞ
CAHANDAR
CAHANGİR
CAHƏD }
CAHİD* }
CAMAL
CAMALƏDDİN
CAMULLA
CANBAXIŞ
CANƏLİ
CANI
CANKİŞİ
CANMİRZƏ
CARULLA }
CƏRULLA* }
CAVAD
CAVADXAN
CAVAN
CAVANŞİR* }
CİVANŞİR }
CAVİD
CAVİDAN
CAZİBƏ

CEYLAN
CEYHAN
CEYHUN
CƏBİ
CƏBİŞ
CƏBRAYIL
CƏFƏR
CƏFƏRQULU
CƏHALƏT
CƏLAL
CƏLAYİR
CƏLİL
CƏMİL
CƏMİLBƏY
CƏMŞİD
CƏNNƏT
CƏNNƏTƏLİ
CƏRULLA }
CƏRULLAH* }
CƏSARƏT
CƏSUR
CƏZAYİR
CIĞAT

CİDA
CİHAT
COMƏRD* }
COMƏRT }
COŞĞUN }
COŞQUN* }
CÖVDƏT
CÖVDƏTBƏY
CUCİ
CUQQU
CULEYXAN
CUMA }
CÜMƏ* }
CUMALI }
CÜMƏLİ* }
CUMAY
CUMAYIL
CÜMİ
CÜMŞÜD
CÜMÜ
CÜRƏT
CÜRƏLİ
CÜVAY

Ç

OĞLAN ADLARI

ÇAÇI
ÇADAUR
ÇAPAR
ÇAPAY
ÇARUQ
ÇAYLAR
ÇEŞNİ
ÇƏLƏBİ
ÇƏMƏNZAR
ÇƏRKƏZ
ÇIRAQ
ÇİNGİZ* }
ÇİNĞİZ }
ÇOBAN

D

OĞLAN ADLARI

DADAŞ
DADAŞBALA
DADAŞXAN
DAĞBƏ
DAĞBƏYİ
DAĞISTAN
DAĞLAR
DALĞIN
DAMƏD }
DAMƏT* }
DASTAN
DAŞDƏMİR
DAŞQIN
DAVİD
DAVUD
DAYANDUR
DAYIXAN
DƏDƏBƏY
DƏDƏCAN
DƏDƏXAN
DƏDƏKİŞİ
DƏDƏLİ
DƏMİR
DƏMİRCAN
DƏMİRÇİ
DƏNİZ

DƏNİZXAN
DƏNYAR
DƏRBƏND
DƏRGAH
DƏRVİŞ
DƏYANƏT
DƏYYAM
DİDƏM
DİLAVƏR
DİLÇİN
DİLDAR
DİLƏK
DİLKƏŞ
DİLQƏM
DİVANBƏY
DİYAR
DOLĞUN
DOMRUL
DOSTƏLİ
DƏSTƏMİ
DOSTMƏMMƏD
DÖNMƏZ
DÖNÜŞ
DÖVLƏT
DÖVLƏTALI
DÖVLƏTBƏY
DÖYÜŞ
DUMAN
DUNAY
DURASI
DURSUN
DÜNYABİR
DÜNYAMALI
DÜNYAMİN* }
BÜNYAMİN }

E

OĞLAN ADLARI

EDİL
EHRAN
EHTİRAM
ELARİZ
ELAY
ELBƏY
ELBƏYİ
ELBİR
ELBU
ELBRUS
ELCAN
ELÇİBƏY
ELÇİN
ELDAR
ELDAŞ
ELDƏNİZ
ELDOST
ELFAQ
ELGƏZƏR
ELGİZ
ELGÜL
ELGÜN
ELXAN
ELİZƏR
ELKÖÇƏR
ELKÖMƏK
ELMAN
ELMAR
ELMAS
ELMDAR

ELMƏDDİN
ELMİ
ELMİXAN
ELMİN
ELMİR
ELMUR
ELMURAZ
ELNAR
ELNUR
ELOĞLU
ELSƏS
ELSEVƏN
ELSEVƏR
ELŞAD
ELŞƏN
ELTAC
ELTƏKİN
ELTƏN
ELTON
ELTUN
ELTURAL
ELTURAN
ELVİN
ELVİR
ELVÜQAR
ELYANAQ
ELYANAR

ELYAR
ELYAZ
ELZAR }
ELZƏR* }
EMİL
EMİN
EMİNBƏY
EMRUZ
ENGİN
ERKƏN
ERKİN
ERŞAD
EŞQİN
EŞMİ
ETİBAR
ETİQAD
ETİMAD
EYNAL
EYNALI }
EYNƏLİ* }
EYNULLA
EYNUR
EYNURLA
EYVAZ* }
AYVAZ }
EYYUB

Ə

OĞLAN ADLARI

ƏBDÜL
ƏBDULBƏŞİR
ƏBDULCAMAL
ƏBDÜLCƏLİL
ƏBDÜLCƏMİL
ƏBDÜLƏLİ
ƏBDÜLƏZƏL
ƏBDÜLƏZİZ
ƏBDÜLHƏMİD
ƏBDÜLHƏSƏN
ƏBDÜLHÜSEYN
ƏBDÜLXALİD
ƏBDÜLXALİQ
ƏBDÜLXƏLİL
ƏBDÜLKƏRƏM
ƏBDÜLKƏRİM
ƏBDÜLQASIM
ƏBDÜLQƏDİR
ƏBDÜLLƏTİF
ƏBDÜLMANAF
ƏBDÜLMƏCİD
ƏBDÜLPAŞA
ƏBDÜLRƏHMAN
ƏBDÜLSƏİD
ƏBDÜLŞAH
ƏBDÜLVAHAB

ƏBDÜLVAHİD
ƏBİL
ƏBLUÇ
ƏBUSƏİD
ƏBÜLFƏT
ƏBÜLFƏZ
ƏBÜLHƏSƏN
ƏBÜLHÜSEYN
ƏBÜLQASIM
ƏDAHİM
ƏDALƏT
ƏDHƏM
ƏDİB
ƏDİL
ƏDNAN
ƏDNƏM
ƏFQAN
ƏFLAN
ƏFLATUN
ƏFON
ƏFRAİL
ƏFRAİM
ƏFRASİYAB
ƏFRƏT
ƏFSƏL
ƏFSƏR
ƏFSUN
ƏFŞAR
ƏFZƏL
ƏFZƏLƏDDİN
ƏHƏD
ƏHƏDDİN
ƏHLİMAN
ƏHLİYAR
ƏHMƏD
ƏHMƏDAĞA
ƏHMƏDALI
ƏHMƏDİYYƏ
ƏHSƏN
ƏJDƏR
ƏKBƏR
ƏKRƏM
ƏLABBAS
ƏLAĞA
ƏLAMƏT
ƏLƏDDİN

ƏLƏFSƏR
ƏLƏKBƏR
ƏLƏMDAR
ƏLƏMŞAH
ƏLƏS
ƏLƏSGƏR
ƏLƏŞRƏF
ƏLFƏDDİN
ƏLFİ
ƏLİ
ƏLİBABA
ƏLİBALA
ƏLİBƏY
ƏLİCAN
ƏLİƏKBƏR
ƏLİƏKRƏM
ƏLİƏSGƏR
ƏLİF
ƏLİFAĞA
ƏLİHEYDƏR
ƏLİHÜSEYN
ƏLİXAN
ƏLİKƏRƏM
ƏLİKƏRİM
ƏLİKRAM
ƏLİQULU
ƏLİMƏMMƏD
ƏLİMƏRDAN
ƏLİMİRZƏ
ƏLİMUSA
ƏLİPAŞA
ƏLİRZA
ƏLİSA
ƏLİSAHAB
ƏLİSAHİB
ƏLİSALAM
ƏLİSƏFA
ƏLİSKƏNDƏR
ƏLİSULTAN
ƏLİŞ
ƏLİŞİR
ƏLİŞAH
ƏLİŞAN
ƏLİŞİR
ƏLİTAQƏT

ƏLİYAR }
ƏLYAR*
ƏLİYULLA
ƏLİYUSİF
ƏLİZAMAN
ƏLİZAMİN
ƏLQAFAR
ƏLQAFUR
ƏLQAYIT
ƏLLƏZ
ƏLÖVSƏT
ƏLVAN
ƏLVERDİ
ƏLVİN
ƏLYƏSƏR
ƏMANƏT
ƏMBƏR
ƏMƏL
ƏMİCAN
ƏMİKİŞİ
ƏMİN
ƏMİR
ƏMİRASLAN

ƏMİRXAN
ƏMİRQULU
ƏMİRSULTAN
ƏMRAH
ƏMRAN
ƏMRUH
ƏMRUL
ƏMRULLA
ƏNNAĞI
ƏNSƏR
ƏNUŞİRƏVAN
ƏNVƏR
ƏNVƏRCAN
ƏRCAN
ƏRDOĞAN
ƏRDOST
ƏRƏBXAN
ƏRƏN
ƏRƏSTUN
ƏRXAN
ƏROĞUZ
ƏROL
ƏRRƏHMAN

ƏRŞAD
ƏRTAC
ƏRTƏKİN
ƏRTOĞRUL
ƏRZİMAN
ƏRZUN
ƏSABƏLİ* }
ƏSƏBALI }
ƏSƏD
ƏSƏDULLA
ƏSGƏR
ƏSGƏRƏLİ
ƏSGƏRXAN
ƏSİLDAR
ƏSLAN }
ASLAN* }
ƏSLİXAN
ƏŞİR
ƏŞRƏF
ƏŞRƏFƏLİ

ƏTRAF
ƏVƏZ
ƏVƏZALI
ƏVƏZXAN
ƏYYAM
ƏYYUB
ƏYYUBXAN
ƏZƏL
ƏZƏLXAN
ƏZƏMƏT
ƏZİM
ƏZİZ
ƏZİZAĞA
ƏZİZƏLİ
ƏZİZXAN
ƏZİZMƏMMƏD
ƏZİZULLA
ƏZMİ
ƏZMULLA

F

OĞLAN ADLARI

FAXİR
FAİQ
FAİL
FAİT
FAİZ
FAKİR
FAQİL
FAMİD
FAMİL
FARİQ
FARİZ
FARUQ
FATEH
FAYMAN
FAZİL
FELMAN
FEYDULLA
FEYRUZ
FEYYAZ
FEYZƏDDİN
FEYZİ
FEYZİYAB
FEYZULLA
FƏALİYYƏT
FƏDA
FƏDAİ

FƏDAİL
FƏĞAN
FƏHMİ
FƏHMİL
FƏHMİN
FƏXAN
FƏXRƏDDİN
FƏXRİ
FƏQAN
FƏQANİ
FƏQƏT
FƏNAZ
FƏRABİ
FƏRAHİM
FƏRAİL
FƏRAİM
FƏRAİZ
FƏRAMƏZ* }
FƏRƏMƏZ }
FƏRASƏT
FƏRDA
FƏRDİ
FƏRƏC
FƏRƏCULLA
FƏRHAD
FƏRHAN
FƏRXAN
FƏRİD
FƏRMAN
FƏRMAYIL
FƏRRUX
FƏRYAD
FƏRZALI }
FƏRZƏLİ* }
FƏRZAYIL
FƏRZƏDDİN
FƏRZİ
FƏRZULLA
FƏTƏLİ
FƏTƏLİXAN
FƏTHİ
FƏTİXAN
FƏTTAH
FƏTTAHXAN
FƏTTAR
FƏTULLA

FƏYYAZ
FƏZAİL
FƏZAİR
FƏZALƏDDİN
FƏZİ
FƏZİLƏDDİN
FƏZİLƏT
FƏZLİ
FİKRƏT
FİKRİ
FİLAMİN
FİLAN
FİLHAMİ
FİRAD
FİRDOVSİ
FİRDUS
FİRİDUN* }
FİRUDUN }
FİRQƏT
FİRUZ* }
FİRUS }
FİTAT
FOVZİ }
FÖVZİ* }
FUAD
FÜRSƏND
FÜRSƏT
FÜRUZAT
FÜZULİ

G

OĞLAN ADLARI

GƏNCƏLİ
GƏNCİM
GƏRAY
GÖYÇƏ
GÖYXAN
GÖYÜŞ
GURSEL
GÜCXAN
GÜLAĞA
GÜLALI
GÜLAYİM
GÜLBABA
GÜLBALA
GÜLBUTA
GÜLÇİN
GÜLƏDDİN
GÜLƏHMƏD
GÜLƏNİ
GÜLFÜQAR
GÜLHAN
GÜLHƏSƏN
GÜLHÜSEYN
GÜLXAN
GÜLQASIM
GÜLMƏMMƏD
GÜLMƏT

GÜLMİR
GÜLMİRZƏ
GÜLMURAD
GÜLNİYAZ
GÜLXAN
GÜLPAŞA
GÜLRZA
GÜLŞAH
GÜLVERDİ
GÜLVƏRD
GÜLYAR
GÜLZAMAN

GÜLZAMİN
GÜMRAH
GÜNALI }
GÜNƏLİ* }
GÜNDÜZ
GÜNƏR
GÜNXAN
GÜNSEL
GÜRŞAD
GÜVƏN
GÜVƏNC
GÜVƏNDİK

Ğ

OĞLAN ADLARI

Müasir Azərbaycan ədəbi dilində "ğ" səsi ilə başlanan, istər apelyativ, istərsə də onomastik söz işlənmir.

H

OĞLAN ADLARI

HABİL
HABİT
HACI
HACIAĞA
HACIBABA
HACIBALA
HACIBƏY
HACIƏLİ
HACIƏMİ
HACIFUAD
HACIHƏSƏN
HACIHÜSEYN
HACIXAN
HACIMAHMUD
HACIMEHDİ
HACIMƏMMƏD
HACIMURAD
HACIVERDİ
HADI }
HADİ* }
HAFİD
HAFİZ
HAKİM
HAQQI
HAQQULU

HAQVERDİ*
HAXVERDİ
HALAY
HAMƏT
HAMİD*
HƏMİD
HAMLET
HARİD
HARUN
HAŞİM
HATƏM*
HƏTƏM
HATƏMXAN
HEKAYƏT
HEKİM
HEYBƏR
HEYBƏT
HEYDƏR
HEYDƏRAĞA
HEYDƏRBABA
HEYDƏRBALA
HEYDƏRQULU
HEYRAN
HEYRƏDDİN
HEYRƏT
HƏBƏŞ
HƏBİB
HƏBİBULLA
HƏCİ
HƏKİM
HƏQQİ
HƏMDULLA
HƏMİD
HƏMİDAĞA
HƏMZƏ
HƏMZƏLİ
HƏNƏFİ
HƏSƏN*
HASAN
HƏSƏNAĞA
HƏSƏNBALA
HƏSƏNƏLİ
HƏSƏNQULU
HƏSƏNPAŞA
HƏSİ
HƏSRƏT

HƏŞİM
HƏTİF
HƏZİ
HƏZİQULU
HƏZİN
HƏZRƏT
HƏZRƏTQULU
HİCRAN
HİCRƏT
HİDAYƏT
HİKMƏT
HİMALAY
HİMAYƏT
HİLAL
HİZBULLAH
HÖCCƏT
HÖKMRAN
HÖKMULLA
HÖKÜM
HÖRMƏT

HÖRMÜZ
HUŞƏNG
HÜCƏTULLA
HÜMAYİ
HÜMBƏT }
HÜMMƏT* }
HÜNƏR
HÜRZAD* }
HÜRZƏT }
HÜSAMƏDDİN
HÜSƏN
HÜSEYN
HÜSEYNBABA
HÜSEYNBALA
HÜSEYNƏLİ
HÜŞEYNXAN
HÜSEYNQULU
HÜSEYNYAR
HÜSNÜ
HÜSÜ

X

OĞLAN ADLARI

XAQAN
XAQANİ* } XƏQANİ
XALƏDDİN
XALİD* } XALİT
XALİQ
XALİS
XAMİS
XAMMƏD
XAN
XANBABA
XANBALA
XANBUTA
XANCAN
XANÇOBAN
XANDADAŞ
XANDƏMİR
XANƏHMƏD
XANƏLİ
XANGÜL
XANIŞ
XANKİŞİ
XANQULU
XANLAR
XANMƏMMƏD

XANOĞLAN
XANSEVƏR
XANSULTAN
XANSUVAR
XANVERDİ
XASAY
XASI
XASMƏMMƏD
XASPOLAD
XATAY
XEYBƏR
XEYİRXAH
XEYRƏDDİN
XEYRİ
XEYRULLA
XƏBAYİL
XƏLALƏDDİN
XƏLƏF
XƏLƏFLİ
XƏLGÜLLAH
XƏLİDDİN
XƏLİFƏ
XƏLİL

XƏLİLRZA
XƏLQAN
XƏMMƏD
XƏNDAN
XƏTAİ* }
XATAİ }
XƏTİB
XƏYAL
XƏYALƏDDİN
XƏYYAD
XƏYYAM
XƏZAN
XƏZAYIL
XƏZƏR
XIDIR
XIDIRƏLİ
XIZIR
XOLÇU
XOSROV
XOŞBƏXT
XOŞXƏBƏR
XUDABAXIŞ
XUDAFƏR

XUDAFƏRİM
XUDAFƏRİN
XUDAKƏRİM
XUDAQƏNBƏR
XUDAN
XUDAT
XUDAVERDİ
XUDAY
XUDAYAR
XUDAYİM
XUDDAM
XUDU
XUDUŞ

I

OĞLAN ADLARI

Müasir Azərbaycan ədəbi dilində "ı" səsi ilə başlanan, istər apelyativ, istərsə də onomatik vahid işlənmir.

İ

OĞLAN ADLARI

İBAD* }
İBAT }
İBADƏT
İBADULLA
İBİŞ
İBRAHİM
İBRAHİMXƏLİL
İBRƏT
İDRAK
İDRİS
İDRİSXAN
İFTİXAR
İGİD
İGİDƏLİ
İXTİYAR
İKRAM
İKRAMƏLİ
İQBAL
İQLİM
İQRAR
İLAHİM
İLDAR
İLDIRIM
İLFAN
İLFAT
İLGİZ

İLGÜN
İLHAN
İLHAM
İLHAMƏDDİN
İLHAMƏLİ
İLXAN
İLKAĞA
İLKİN
İLQAMƏT
İLQAR
İLMAN
İLŞAD
İLTİFAT
İLTİMAS
İLTİZAM
İLYAS
İLYAZ
İMADƏDDİN
İMAM
İMAMƏDDİN
İMAMƏLİ
İMAMXAN
IMAMQULU
İMAMVERDİ
İMAMYAR
İMAN
İMDAD
İMAŞ
İMİRXAN
İMRAN
İMRUZ
İNAL
İNANC
İNAYƏT
İNAYYƏT
İNFİL
İNQİLAB
İNSAF
İNSAN
İNŞALLAH
İNTİQAM
İNTİZAM
İRŞAD
İSA
İSABALA
İSAXAN

İSAQ
İSBAT
İSFAHAN
İSFƏNDİYAR* }
İSPƏNDİYAR }
İSİBALA
İSKƏNDƏR
İSLAM
İSMAYIL
İSMƏT
İSMİ
İSMİCAN
İSMİXAN
İSRAFİL
İSRAYIL
İŞIQ
İZZƏDDİN
İZZƏT
İZZƏTƏLİ

K

OĞLAN ADLARI

KAMAL
KAMALƏDDİN
KAMAN
KAMANDAR
KAMANZAR
KAMƏRZ
KAMİL
KAMRAN
KAŞKAR
KATİB
KAZBEK
KAZIM
KAZIMBƏY
KAZIMXAN
KEYQUBAD
KEYMURAZ
KƏBİR
KƏLBƏLİ
KƏLBİ
KƏLƏNTƏR
KƏNAN
KƏNDƏR
KƏRBƏLA
KƏRBƏLAYİ
KƏRƏM
KƏRƏMƏLİ

KƏRİM
KƏRİMAĞA
KƏRİMBƏY
KƏRİMXAN
KƏSƏMƏN
KƏSİRƏ
KİÇİKXAN
KİRAM
KİRMAN
KNYAZ
KOROĞLU
KÖÇƏRİ

Q

OĞLAN ADLARI

QABİL
QACAR
QAÇAQ
QAÇAY
QADİR
QAFAR
QAFİL
QAFQAZ
QAFUR
QAİL
QALAMİRZƏ
QALİB
QAMAŞ
QAMBAY
QAMƏDDİN
QAMƏT
QANTURAL
QARA
QARACA
QARAÇAY
QARAÇOBAN
QARAXAN
QARAKİŞİ
QARAQULU
QARAOĞLAN
QARAŞ
QARDAŞ
QARDAŞAĞA

QARDAŞƏLİ
QARDAŞXAN
QARTAL
QARYAĞDI
QASIM
QASİB
QASİD
QASİR
QASLAN
QAŞDAR
QAŞQAR
QAYBALI
QAYIB
QAYIM
QAYTARAN
QAZAN
QAZI
QEYBƏLİ
QEYBULLA
QEYRƏT
QEYS
QEYSƏDDİN
QEYSƏR

QƏDƏM
QƏDİM
QƏDİMƏLİ
QƏDİR
QƏDİRBƏY
QƏDİRƏLİ
QƏDİRXAN
QƏDRAYƏT
QƏDRİ
QƏFƏR
QƏHRƏMAN
QƏLBİNUR
QƏLƏBƏ
QƏLƏNDAR }
QƏLƏNDƏR* }
QƏMBƏR
QƏMBƏRƏLİ
QƏMBƏRQULU
QƏNBƏR
QƏNBƏRƏLİ
QƏNİ
QƏNİMƏT
QƏRİB

QƏRİBAĞA
QƏRİBƏLİ
QƏRİBXAN
QƏRİBŞAH
QƏSƏD
QƏŞƏM
QƏTRAN
QƏZƏNFƏR
QILINC
QILINCXAN
QILMAN
QİSMƏT
QİYAM
QİYAS
QİYASƏDDİN
QOCA
QOÇAQ
QOÇƏLİ
QOÇƏR
QORXMAZ
QORQUD
QOŞQAR
QOŞUN
QÖVSİ
QUBAD
QULAM
QULAMƏLİ
QULAMHÜSEYN
QULAMRZA
QULU* } [1]
QULİ
QULUXAN
QUMALAT
QURBAN
QURBANƏLİ
QURTULUŞ
QÜDRƏT
QÜDSİ
QÜRBƏT
QÜREYŞ
QÜRUR
QÜTBİ
QÜVVƏT

[1] Quliyev deyil, Quluyev yazmaq düzgündür.

L

OĞLAN ADLARI

LAÇIN
LALƏXAN
LAYİQ
LAZƏR
LAZIM
LEFTON
LEYSAN
LƏNBƏLİ
LƏTİF
LƏTİFXAN
LƏZVİ
LİBARİZ
LOĞMAN
LÖYÜB
LÜFULLA
LÜTFƏLİ
LÜTFİ
LÜTFİYAR

M

OĞLAN ADLARI

MAARİF
MACAL
MADƏR
MAĞBİL
MAHAL
MAHƏDDİN
MAHİR
MAHMAXAN
MAHMUD
MAHRUD
MAİL
MAİS
MAKSİM
MAQBET
MAQSUD* }
MƏQSUD }
MALİK
MAMOŞ
MANAF
MANSUR
MAŞALLAH
MAYIL
MAYIS
MAZAN
MEHBALI
MEHDİ

MEHDİXAN
MEHMAN
MEHMANYAR
MEHRAB
MEHRAC
MEHRALI }
MEHRƏLİ* }
MEHRASAB
MELYAD
MEYBULLA
MEYSEN
MƏBUD
MƏCİD
MƏCİDMİRZƏ
MƏCNUN
MƏDƏD }
MƏDƏT* }
MƏDƏŞ
MƏFTUN
MƏĞRUR
MƏHARƏT
MƏHBUB
MƏHƏBBƏT
MƏHƏD
MƏHƏMMƏD
MƏHƏMMƏDƏLİ
MƏHƏMMƏDYAR
MƏHƏR
MƏHƏRRƏM
MƏHİ
MƏHMƏRZA
MƏHSİM
MƏHYƏDDİN
MƏKAN
MƏQSƏD
MƏLİK
MƏLİKHEYDƏR
MƏLİKMƏMMƏD
MƏLİKMURAD
MƏMİ
MƏMİŞ
MƏMMƏD
MƏMMƏDAĞA
MƏMMƏDALI }
MƏMMƏDƏLİ* }
MƏMMƏDBAĞIR

MƏMMƏDBƏY
MƏMMƏDCƏFƏR
MƏMƏDƏMİN
MƏMMƏDƏZİZ
MƏMMƏDHƏSƏN
MƏMMƏDHÜSEYN
MƏMMƏDXAN
MƏMMƏDİYYƏ
MƏMMƏDQULU
MƏMMƏDRAHİM }
MƏMMƏDRƏHİM* }
MƏMMƏDSƏLİM
MƏMMƏDŞAH
MƏMMƏDTAĞI
MƏNSUR
MƏRASİM
MƏRBALA
MƏRDAN
MƏRDANƏLİ
MƏRİFƏT
MƏRKƏZ

MƏSİ
MƏSİM
MƏSİN
MƏSTAN
MƏSTƏLİ
MƏSUD
MƏŞƏDİ*
MƏTİ
MƏTİN
MƏTİNXAN
MƏTİNŞAH
MƏTLƏB
MƏZAHİR
MİDHƏD
MİKAYIL
MİNACAT
MİNDƏMİR* }
MİNTEMİR }
MİNYAŞAR
MİRABBAS
MİRADXAN

* Məşhədi.

MİRADİL
MİRAXUND
MİRALI }
MİRƏLİ*
MİRAĞA
MİRALAY
MİRBABA
MİRBALA
MİRBAĞIR
MİRBƏŞİR
MİRBUDAQ
MİRCAMAL
MİRCAVAD
MİRCƏFƏR
MİRCƏLİL
MİRDAMƏT
MİRDAVUD
MİRDURSUN
MİRƏHMƏD
MİRƏLƏM
MİRƏLİ
MİRƏZİZ
MİRHADİ
MİRHƏSƏN
MİRHÜSEYN
MİRXAN
MİRİ
MİRİŞ
MİRQALİB
MİRQULU
MİRMƏMMƏD
MİRMEHDİ
MİRPAŞA
MİRSALAH
MİRSALAM
MİRSALEH
MİRSEYİDƏLİ
MİRSƏYYAD
MİRTAHİR
MİRVAHİD
MİRVALEH
MİRZAKİR
MİRZƏ
MİRZƏAĞA
MİRZƏBALA
MİRZƏHƏSƏN

MİRZƏHÜSEYN
MİRZƏXAN
MİRZƏKAZIM
MİRZƏLİ
MİRZƏMMƏD }
MİRZƏMƏHƏMMƏD* }
MİRZƏMƏCİD
MİRZOPPA
MİSİR
MİSKİN
MİŞİ
MİZİ
MOBİL
MOŞU
MÖHBƏDDİN
MÖHNƏT
MÖHSÜN
MÖHTƏBƏR
MÖVLAN
MÖVLUD
MUĞAMAT
MUĞA
MUXTAR
MUNİS
MUNİR
MURAD
MURADXAN
MURAZ
MURTUZ
MURTUZA
MUSA
MUSABƏY
MUSTAFA
MÜBARƏK
MÜBARİZ
MÜBAŞİR
MÜDAFİƏ
MÜFAYƏT
MÜHİD
MÜHİDDİN
MÜXLİS
MÜXTƏSƏR
MÜJDƏ
MÜQABİL
MÜQBİL
MÜQDƏT

MÜQTƏDİR
MÜLAHİZ
MÜLAYİM
MÜLKAĞA
MÜLKÜM
MÜMTAZ
MÜNASİB
MÜRSƏL
MÜRŞİD }
MÜRŞÜD* }
MÜRVƏT
MÜSAFİR
MÜSAVİ
MÜSEYİB* }
MÜSEYİM }
MÜSƏNNİF
MÜSLÜM* }
MÜSLÜ }
MÜSTƏCƏB
MÜSTƏCİB
MÜŞAVİR
MÜŞFİQ
MÜŞHİ
MÜŞTAQ
MÜŞTƏBA
MÜTALİB
MÜTƏLLİB
MÜTƏLLİM
MÜZADİL
MÜZAHİR
MÜZAMİL
MÜZƏFFƏR
MÜŞƏRRƏF

N

OĞLAN ADLARI

NABİL
NABİR
NADİR
NAĞI
NAHAD
NAHİD
NAİB
NAİL
NAİM
NAİR
NAKAM
NALƏDDİN
NAMAZ
NAMAZƏLİ

NAMƏT
NAMİD
NAMİQ
NAMİN
NAMİZƏD
NASEH
NASİR
NATİQ
NAZİF
NAZİM
NAZİR
NEMAN
NEMƏT* }
NEYMƏT }

NEMƏTULLA
NƏBATİ
NƏBİ
NƏCƏF
NƏCƏFXAN
NƏCƏFQULU
NƏCBƏDDİN
NƏCİ
NƏCİB
NƏCMƏDDİN
NƏCMİ
NƏHAYƏT* }
NİHAYƏT }
NƏMƏR
NƏRİMAN
NƏSİB
NƏSİBƏLİ
NƏSİBULLA
NƏSİMİ
NƏSİR
NƏSRƏDDİN
NƏSRULLA* }
NƏSRULLAH }

NƏVAİ
NƏZƏR
NƏZƏRƏLİ
NƏZİR
NƏZMİN
NİCAD }
NİCAT* }
NİFTALI
NİFTİ
NİHAL
NİHAN
NİHAD
NİHAT
NİSBƏT
NİYAD
NİYAL
NİYAMƏDDİN
NİYAMİ
NİYAZ
NİYAZƏLİ
NİYAZİ
NİYMAN
NİYYƏTALI

NİZAM
NİZAMƏDDİN
NİZAMİ
NOFƏL
NOVRUZ
NOVRUZƏLİ
NÖVRƏS
NUH
NUHBALA
NUHU
NURAD
NURAL
NURALI
NURAN
NURAMİN
NURBABA
NURBALA
NURÇİN
NURƏDDİN
NURƏHMƏD
NURƏLİ
NURHAN
NURXAN
NURİ
NURİD
NURLAN
NURMƏMMƏD
NURPAŞA
NURSAL
NURSULTAN
NURU
NURULLA
NURUŞ
NUŞİRƏVAN
NÜDRƏT
NÜNƏT
NÜSRƏDDİN
NÜSRƏT
NÜSRƏTULLA

O

OĞLAN ADLARI

OCAQ
OCAQQULU
OCAQVERDİ
OĞUZ
OXTAY }
OQTAY* }
OKTAY
ORÇİN
ORDU
ORDUBAD
ORDUXAN
ORXAN
ORMAN
ORUC
ORUCALI }
ORUCƏLİ* }
ORUCBƏY
ORUCXAN
ORUCQULU
OSMAN
OSMANBƏY
OSMANƏLİ
OSMANXAN
OVÇU
OYANDIR
OZAN
OZAL

Ö

OĞLAN ADLARI

ÖLMƏZ
ÖMƏR*
OMAR
ÖMÜR
ÖNƏR
ÖTƏRXAN
ÖTGÜN
ÖVSƏT
ÖZBƏND
ÖZBƏY
ÖZNUR

P

OĞLAN ADLARI

PAŞA
PEYMAN
PƏHLƏVAN
PƏNAH
PƏNAHƏLİ
PƏRXAN
PƏRVAZ
PƏRVİN
PƏRVİZ
PİNAR
PİRDAŞ
PİRƏHMƏD
PİRƏLİ
PİRHƏSƏN
PİRXAN
PİRİ
PİRİM
PİRKAMAL
PİRQULU
PİRMƏMMƏD
PİRMURAZ
PİRNƏZƏR
PİROSMAN
PİRVERDİ
PİRVƏLİ
POLAD
POLADBƏY
POLADXAN
POLADNUR
PÜNHAN

R

OĞLAN ADLARI

RABİL
RABİN
RABİT
RACİ
RACİB
RADİQ
RAFAD* }
RAFAT }
RAFAEL
RAFƏDDİN
RAFƏT
RAFİQ
RAFİZ
RAHAB
RAHİB
RAHİD
RAHİL
RAHİM
RAİF
RAİL
RAİS
RAKİF
RAQİB
RAQİF
RAQİL
RAQİS

RAQUB
RAMAL
RAMAR
RAMAZAN
RAMİD
RAMİQ
RAMİL
RAMİN
RAMİZ
RANAR
RASƏDDİN
RASƏF
RASƏT
RASİM
RASİF
RAŞAY
RATİF
RAUF
RAUL
RAVİ
RAVİL
RAZİ
RAZİL
RAZİM
RAZİN
READ
RƏCƏB
RƏCƏBƏLİ
RƏFAİL
RƏFİ
RƏFİQ
RƏHBƏR
RƏHİD
RƏHİL
RƏHİM
RƏHİMBƏY
RƏHİMƏLİ
RƏHMAN
RƏHMƏT
RƏHMƏTİ
RƏİS
RƏQİB
RƏMİŞ
RƏMZİ
RƏSUL
RƏŞAD

RƏŞADƏT
RƏŞADXAN
RƏŞAİL
RƏŞİD
RƏVAİL
RƏVAN
RƏVAYƏT
RƏZZAQ
RİAD
RİNAT
RİŞƏD
RİZVAN
ROMA
ROMAN
RÖZMƏT
RÖVNƏQ
RÖVŞƏN
RUFİN
RUHİD
RUHİN
RUHULLA
RUSLAN
RUŞAN
RUZBEH
RUZİCƏNGİ
RUZİGAR
RUZİM
RÜFƏT
RÜSTƏM
RÜŞTÜ
RZA
RZABALA
RZAQULU
RZASƏMƏD

S

OĞLAN ADLARI

SABİQ
SABİR
SABİT
SABUTAY
SADAY
SADAYXAN
SADƏDDİN
SADƏM
SADIQ* }
SADIX }
SADMALI
SAHAB
SAHƏDDİN
SAHİB
SAHİBƏLİ
SAHİBXAN
SAHİL
SAİB
SAİL
SAKİF
SAKİN
SAKİT
SALAH
SALAM
SALAR
SALEH
SALƏDDİN
SALİK

SALİS
SALİSXAN
SALMAN
SAMƏD
SAMƏDDİN
SAMƏT
SAMİ
SAMİD
SAMİDDİN
SAMİQ
SAMİR
SAMİT
SAMUR
SANAR
SANİ
SANQAN
SARXAN
SARI
SARVAN
SAVALAN
SAVXAN
SAYHAN
SAYXAN
SAYIQ
SAYIL

SEHRAN
SEVDİK
SEVDİM
SEVDİMALI }
SEVDİMƏLİ* }
SEVDİYAR
SEVƏR
SEVİNDİK
SEYFƏDDİN
SEYFƏL
SEYFALI }
SEYFƏLİ* }
SEYFİ
SEYFULLA
SEYHUN
SEYXAN
SEYİD* }
SEYİT }
SEYİDAĞA
SEYİDBABA
SEYİDBALA
SEYİDCAN
SEYİDƏHMƏD
SEYİDXAN
SEYİDQULU

SEYMUR
SEYRAN
SƏBAHƏDDİN
SƏBAHƏT
SƏBRİ
SƏBUHİ
SƏBZƏLİ
SƏBZİXAN
SƏCCAD
SƏDDAM
SƏDİ
SƏDİYAR
SƏDRA
SƏDRƏDDİN
SƏDULLA
SƏFAEL
SƏFƏR
SƏFƏRALI }
SƏFƏRƏLİ* }
SƏFİ
SƏFİXAN
SƏFİQULU
SƏFİYAR
SƏFYAR
SƏFTƏR

SƏHƏR
SƏHHƏT
SƏHLİMAN
SƏHLİYAR
SƏHNAM
SƏXAVƏDDİN
SƏXAVƏT
SƏİD
SƏLAHƏDDİN
SƏLAHƏT
SƏLAMƏT
SƏLCUQ
SƏLİDAR
SƏLİM* }
SELİM }
SƏLİMXAN
SƏMƏD
SƏMƏNDƏR
SƏMİD* }
SƏMİT }
SƏNAN
SƏRDAR
SƏRHAD
SƏRHƏD
SƏRXAN

SƏRKAR }
SƏRKƏR* }
SƏRRAF
SƏRRAST
SƏRVƏR
SƏRVƏT
SƏTİ
SƏTTAR
SƏYAVUŞ
SƏYYAD
SƏYYAF
SƏYYAH
SİDQİ
SİMRAL
SİMRAN
SİRAC
SİRACƏDDİN
SİRAQ
SİRDAŞ
SİRƏDDİN
SİRUS
SİYASƏT
SİYAVUŞ
SOFU
SOLTAN
SOLTANAĞA
SOLTANHÜSEYN
SOLTANPAŞA
SOLTANSƏLİM
SÖHBƏT
SÖHRAB
SÖNMƏZ
SUAT
SUBAY
SULİDDİN
SULTAN
SURACƏDDİN
SURƏT
SURXAY
SÜBAHAN
SÜBHAN
SÜBHİ
SÜCAƏT
SÜLEYMAN

Ş

OĞLAN ADLARI

ŞABAN
ŞABANƏLİ
ŞADMAN
ŞADULLA
ŞAHAB
ŞAHADƏT
ŞAHAN
ŞAHBABA
ŞAHBALA
ŞAHBAZ
ŞAHVƏLƏD
ŞAHSUVAR
ŞAHGÜL
ŞAHİD
ŞAHİN
ŞAHLAR
ŞAHMALI
ŞAHMAR
ŞAHMƏN
ŞAHMƏRDAN
ŞAHMİRZƏ
ŞAHMUR
ŞAHMURAD
ŞAHPƏLƏNG
ŞAHSEVƏN
ŞAHSEVƏR

ŞAHSUVAR
ŞAHVƏLƏD
ŞAXGÜL
ŞAXİ
ŞAİQ
ŞAİR
ŞAQUF
ŞAKİR
ŞAMAN
ŞAMAXI
ŞAMXAL
ŞAMİL
ŞAMO
ŞANU
ŞAPUR
ŞEYDA
ŞEYDABƏY
ŞEYX
ŞEYXZAMAN
ŞƏDDAT
ŞƏFAİL
ŞƏFİ
ŞƏHLİYAR

ŞƏHRAM
ŞƏHRİYAR
ŞƏHRUZ
ŞƏKƏRALI }
ŞƏKƏRƏLİ* }
ŞƏKİ
ŞƏKİXAN
ŞƏMİSTAN
ŞƏMSƏDDİN
ŞƏMSİ
ŞƏMŞAD
ŞƏMŞİR
ŞƏNLİK
ŞƏRAFƏDDİN
ŞƏRAFƏT
ŞƏRAYƏT
ŞƏRBƏT
ŞƏRBƏTALI }
ŞƏRBƏTƏLİ* }
ŞƏRƏF
ŞƏRİF
ŞƏRİFULLA
ŞƏRQİ

ŞIXƏLİ
ŞIXI
ŞIXLAR
ŞİKAR
ŞİMŞAD
ŞİMŞƏK
ŞİRAĞA
ŞİRALI }
ŞİRƏLİ* }
ŞİRASLAN
ŞİRAZ
ŞİRAZİ
ŞİRBABA
ŞİRBALA
ŞİRƏDDİN
ŞİRƏLİ
ŞİRXAN
ŞİRİN
ŞİRİNBALA
ŞİRMƏMMƏD
ŞİROĞLAN
ŞİRVAN
ŞİRZAD
ŞİRZAL
ŞOŞAN
ŞÖHLƏT
ŞÖHRƏT
ŞÖVQÜ }
ŞÖVQİ* }
ŞÖYÜB
ŞUBAY
ŞÜCAƏDDİN
ŞÜCAƏT
ŞÜKRƏT
ŞÜKRÜ
ŞÜKÜR
ŞÜMŞAD

T

OĞLAN ADLARI

TACƏDDİN
TACİ
TACİR
TAĞI
TAHAR
TAHİR
TALE
TALEH
TALƏDDİN
TALİB
TAMERLAN
TANGİZ
TANRIVERDİ
TAPDIQ
TARXAN
TARI
TARİX
TARVERDİ
TARYEL
TARZAN
TATAR
TEHRAN
TELMAN
TEMİR
TENGİZ
TEYFUR

TEYQUBAT
TEYMUR
TEYMURÇİN
TEYYUB
TƏBİƏT
TƏBRİK
TƏBRİZ
TƏCLAN
TƏHMAS
TƏHMASİB
TƏHMƏZ
TƏHMİRAZ
TƏHSİN
TƏQDİM
TƏLƏT
TƏMƏL
TƏMKİN
TƏMRAZ
TƏNƏLİ
TƏNREYXA
TƏRAİB
TƏRXAN
TƏRİMAN
TƏRLAN
TƏRMEYXAN
TƏRSİN
TƏSGİN
TƏŞKİLAT
TƏVƏKKÜL
TƏYYAR
TƏYYUB
TƏZƏXAN
TİMUR
TİNATİN
TODAN
TOFİQ
TOĞRUL
TOĞRUT
TOKAY
TOSİM
TUFAN
TUQAY
TUNAR
TUNCAY
TURAB
TURAL

TURAN
TURFAN
TURĞAY
TURXAN
TURQUT
TUSİ
TÜRBƏT

U

OĞLAN ADLARI

UBEYD
UÇMAN
UCAL
UCUB
UĞUR
UĞURLU
UĞUZ
ULUBƏY
ULUDAĞ
ULUXAN
ULUMAN

ULUS
UMUD* }
UMUT }
UMUDLU
URBAN
URFAN
URXAN
URMƏN
USUB }
YUSİF* }
UYĞUR

Ü

OĞLAN ADLARI

ÜFÜQ
ÜLFAN }
ÜLFƏN* }
ÜLFƏT
ÜLHAN
ÜLXAN
ÜLKÜDAŞ
ÜLVİ
ÜMİD
ÜMİDƏLİ
ÜMİDHƏSƏN
ÜMİDVAR
ÜNAL
ÜNER
ÜZEYCAT
ÜZEYİR
ÜZLÜFƏT

V

OĞLAN ADLARI

VAHAB
VAHİD
VAHİDDİN
VAHİDBALA
VAHİDULLA
VAQİF
VALEH
VALİD
VALİZ
VAMİQ
VARİS
VASİF
VASİFXAN
VASİM
VAZEH
VEYS
VEYSƏL
VEYSƏLİ
VƏFADAR* }
VAFADAR }
VƏHDƏDDİN
VƏHDƏT
VƏKİL
VƏLAHƏT
VƏLİ
VƏLİAĞA

VƏLİBƏY
VƏLİCAN
VƏLİHƏDDİN
VƏLİXAN
VƏLİQULU
VƏLİYAR
VƏLİYƏDDİN
VƏRQA
VƏSFİ
VƏZİR
VİDADİ
VİDMAN
VİLAYƏT
VİLƏŞ
VURĞUN
VÜQAR
VÜSAL
VÜSLƏT

Y

OĞLAN ADLARI

YADİGAR
YADULLA
YAFƏS
YAFƏT
YAQUB* } YƏQUB
YALÇIN
YAMAN
YAMİN
YANAR
YARADANQULU
YARƏLİ
YARMƏMMƏD
YASƏF
YASƏR
YASİN
YASİR
YASMƏDDİN
YAŞAR
YAŞARXAN
YAVƏR
YAVUZ
YAYLA
YELMAR
YENGİBAR
YENİLMƏZ

YETKİN
YƏDULLA
YƏHYA
YƏMƏN
YILMAZ
YOLÇU
YUNİS
YUNİSƏLİ
YUSİF
YUSİFƏLİ
YUSİFXAN
YÜKSƏL
YÜZBƏY

Z

OĞLAN ADLARI

ZABİT
ZABİL
ZAHİD
ZAHİDDİN
ZAHİDƏLİ
ZAHİDXAN
ZAHİR
ZAKİR
ZAL
ZALI
ZAMAN
ZAMİQ
ZAMİN
ZAMİR
ZAUR
ZEYDULLA
ZEYQƏM
ZEYNAL
ZEYNALABDİN
ZEYNƏDDİN
ZEYSƏN
ZƏBİ
ZƏBULLA
ZƏFƏR
ZƏFƏRƏDDİN
ZƏKA

ZƏKƏRİYYƏ
ZƏKİ
ZƏKİBƏY
ZƏKİYYƏ
ZƏLİMXAN
ZƏRBALI }
ZƏRBƏLİ* }
ZƏRGƏR
ZİNHAR
ZİRƏDDİN
ZİRVƏ
ZİYA
ZİYABİL
ZİYAD
ZİYADXAN
ZİYAFƏT
ZİYAXAN
ZİYAHƏDDİN
ZİYATAY
ZİYƏDDİN
ZÖHRAB
ZÜLAL
ZÜLFƏLİ
ZÜLFÜ
ZÜLFÜQAR
ZÜLQƏDƏR
ZÜLQƏRMİ
ZÜLMƏT

AZƏRBAYCANLI QIZ ADLARI

A–Z

A

QIZ ADLARI

ABHAVA
ABHƏYAT
ABİDƏ
ABİYƏT
ABUHƏYAT
ADIGÜL
ADİLƏ
AFAQ
AFAYƏT
AFƏR
AFƏRİDƏ
AFƏT
AFİQƏ
AFİNA
AFİTAB
AFİYƏT
AFİZƏ
AĞABACI
AĞABƏYİ
AĞABƏYİM
AĞABİBİ
AĞANƏNƏ
AĞANİSƏ
AĞBƏNİZ
AĞCA
AĞCAGÜL

AĞCAQIZ
AGGÜN
AHU
AHUNUR
AHUZƏR
AİDƏ
AİLƏ
AİLƏGÜL
AKİFƏ
AKSANA
AQİLƏ
AQİYƏ
AQŞİNƏ
ALAGÖZ
ALBİNA
ALƏM
ALƏMGÜL
ALƏMNAR
ALƏMNAZ
ALƏMNUR
ALƏMŞAD
ALƏMŞAH
ALƏMŞƏN
ALƏMZƏR
ALİDƏ
ALİMƏ
ALİNA
ALİYƏ
ALİYƏXANIM
ALMA
ALMARA
ALMAS }
ALMAZ* }
ALNUR
ALNURƏ
ALSU
ALTUN
ALTUNSAÇ
ALYANAQ
ALYAS
ALUDƏ
AMALƏ
AMALYA
AMAYƏ
AMİLƏ

AMİNƏ }
ƏMİNƏ* }
AMİRƏ
AMURA
ANABACI
ANABALA
ANABƏY
ANAXANIM
ANAQIZ
ANASI
ANİSƏ
ANJELA
ARƏM
ARƏSTƏ
ARİFƏ
ARİMƏ
ARİZƏ
ARTIQ
ARUZƏ
ARZU
ARZUGÜL
ARZUXATIN
ASİFƏ
ASİMAN
ASİMƏ
ASİNA
ASİYA
ASUDƏ
AŞURA
ATİFƏ
ATLAS }
ATLAZ* }
AVAZƏ
AYAN
AYBƏNİZ
AYBİKƏ
AYCAMAL
AYCAN
AYÇİÇƏK
AYÇİN
AYDAN
AYƏNDAM
AYƏNDƏ
AYƏSTƏ
AYƏT
AYFƏR

AYGÖVHƏR
AYGUŞƏ
AYGÜL
AYGÜN
AYİŞƏ* }
AYŞA }
AYQIZ
AYLA
AYLİN
AYMƏLƏK
AYNA
AYNAZ
AYNAGÜL
AYNİSƏ
AYNİŞAN
AYNUR
AYNURƏ
AYPARA
AYPƏRİ
AYPİKƏ
AYRƏSTƏ
AYSEL
AYSEVƏR
AYSƏBA
AYSƏNƏM
AYSU
AYŞƏN
AYTAC
AYTAMAM
AYTAZ
AYTƏK
AYTƏKİN
AYTƏN
AYULDUZ
AYZANGÜL
AZADƏ
AZƏRTAC

B

QIZ ADLARI

BACI
BACIGÜL
BADAM
BADAMGÜL
BADAMNAR
BADAMNAZ
BADAMNUR
BADAMZƏR
BADİSƏBA
BAFTA
BAĞÇAGÜL
BAĞDAGÜL
BAHALI
BAHAR
BAHARƏ
BALABACI
BALABƏYİM
BALABİKƏ
BALACA
BALACAXANIM
BALAQIZ
BALAXANIM
BALAQIZ
BALANİSƏ
BALLI
BANU

BANUÇİÇƏK
BARAT
BEHİYƏ
BƏDİHƏ
BƏDİRƏ
BƏDRİYYƏ
BƏDURƏ
BƏHCƏT
BƏHƏR
BƏHƏRÇİN
BƏHİYYƏ
BƏHLİ
BƏHRAYƏ
BƏHRİ
BƏHRİYYƏ
BƏHRUZƏ
BƏHYAZ
BƏXTİMŞAH
BƏNAR
BƏNARƏ
BƏNÖVŞƏ
BƏNURƏ
BƏNZƏR
BƏŞİRƏ
BƏSİRƏT
BƏSRİ
BƏSTƏGÜL
BƏSTİ
BƏSTİQIZ
BƏSTURƏ
BƏŞARƏT
BƏŞİRƏ
BƏTİRƏ
BƏTULƏ
BƏTURƏ
BƏYAZ
BƏYİM
BƏZƏK
BƏZƏNGÜL
BİBİGÜL
BİBİXANIM
BİGANƏ
BİKƏ
BİKƏXANIM
BİLGİN
BİLQEYİS

BİLLUR
BİLLURƏ
BİRCƏ
BİRCƏBACI
BİRCƏGÜL
BİRCƏXANIM
BİRDƏNƏ
BİRGÜL
BİYANƏ
BÖYÜKXANIM
BÖYÜKQIZ
BRİLYANT
BUKET
BURLAXATUN
BUTA
BÜLBÜL
BÜLBÜLNİSƏ
BÜLLUR
BÜLLURƏ
BÜRHANƏ

C

QIZ ADLARI

CAHAN
CAHANƏ
CAHANGÜL
CAHANTAC
CAHİDƏ
CAMALƏ
CANAN
CANGÜL
CANSU
CAVAHİR
CAVİDƏ
CAZİBƏ
CEYHAN
CEYHUNƏ
CEYRAN
CEYLAN
CƏLALƏ
CƏLİLƏ
CƏMALƏ
CƏMALİYƏ
CƏMİLƏ
CƏNNƏT

Ç

QIZ ADLARI

ÇEŞMƏ
ÇEŞMƏNAZ
ÇƏMƏN
ÇƏMƏNGÜL
ÇƏMƏNZAR
ÇƏNGÜL
ÇƏRKƏZ
ÇİÇƏK
ÇİÇƏKGÜL
ÇİÇƏKXANIM
ÇİÇƏKNUR
ÇİLƏNAY
ÇİLƏNAZ
ÇİMNAZ
ÇİNAR
ÇİNARƏ
ÇÖHRANƏ
ÇÖHRƏ
ÇÖHRƏGÜL

D

QIZ ADLARI

DARÇIN
DASTAN
DƏLİNƏ
DƏNİZ
DƏRYA
DƏRYAGÜL
DƏRYANUR
DƏSTƏGÜL
DƏYANƏ
DİCƏ
DİDƏ
DİLARAM
DİLARƏ
DİLAVƏR
DİLAVƏT
DİLBAZ
DİLBAZİ
DİLBƏR
DİLCAN
DİLDAR
DİLƏFRUZ
DİLƏR
DİLƏZBƏR
DİLGUŞƏ
DİLQƏM
DİLNAZ

DİLRUBA }
DİLRUBƏ* }
DİLSUR
DİLŞAD
DİLUZƏ
DİNAR
DİNARA* }
DİNARƏ }
DOSTGÜL
DOSTU
DÖVRAN
DURNA
DURNAGÜL
DURSUN
DURSUNƏ
DUYĞU
DÜNYA
DÜNYAXANIM
DÜRBADAM
DÜRDANƏ
DÜRRƏ
DÜRRİYYƏ

E

QIZ ADLARI

ELAFƏT
ELBƏZƏR
ELBƏYİM
ELÇİÇƏK
ELDƏGÜL
ELEGİYA
ELFƏXRİ
ELFİRA }
ELVİRA* }
ELGÜL
ELXANƏ
ELXANIM
ELİNA
ELLADA
ELMİNA
ELMİNAZ
ELMİRA
ELNAMƏ
ELNARƏ
ELNAZ
ELNAZƏ
ELNURƏ
ELSURƏ
ELŞANƏ
ELTAC
ELTAY

ELYANƏ
ELYANORA
ELYARƏ
ELZA
ELZADƏ
ELZARƏ
ELZİBA
ELZİBƏR
EMİLİYA
EMİNƏ
EMİNƏXATUN
ESMİRA
ESMİRALDA
EŞQİNAZ
EYZƏNGÜL

Ə

QIZ ADLARI

ƏDİBƏ
ƏDİLƏ
ƏDVİYYƏ
ƏFİQƏ
ƏFQANƏ
ƏFRANƏ
ƏFRUZ
ƏFRUZƏ
ƏFSANƏ
ƏFŞAN
ƏHLİNAZ
ƏQİDƏ
ƏQİQƏ
ƏLƏVİYYƏ
ƏLFİNAZ
ƏLFİYYƏ
ƏLVANƏ
ƏLVANGÜL
ƏLVİDA
ƏMANƏ
ƏMANƏT
ƏMİNƏ
ƏNARƏ
ƏNİSƏ
ƏNTİQƏ
ƏRFİNAZ

ƏRKİNAZ
ƏRKÜŞAD
ƏSƏBA
ƏSKİNAZ
ƏSLİ
ƏSLİGÜL
ƏSMAYƏ
ƏSMƏGÜL
ƏSMƏR
ƏSMƏT
ƏSNAYƏ
ƏSRA
ƏTAYƏ
ƏTİQƏ
ƏTİR
ƏTİRƏ
ƏTİRNAZ
ƏTİRŞAH
ƏTİYƏ
ƏTRABƏ
ƏYUFA
ƏZƏT
ƏZİMƏ
ƏZİZƏ
ƏZMİ

F

QIZ ADLARI

FAXİRƏ
FAHİMƏ
FAİBƏ
FAİDƏ
FAİQƏ
FAİLƏ
FAİZƏ
FAMANI
FAMİLƏ
FANTİNA
FARİZƏ
FASİNƏ

FATİMƏ* }
FATMA }
FATMAGÜL
FATMANİSƏ
FAYXUNƏ
FAZİLƏ
FAZİLƏT
FEYZƏ
FEYZİYYƏ
FƏDAYƏ
FƏDAYƏT
FƏHMİYƏ
FƏXRƏ

FƏXRƏNDƏ
FƏXRƏNTAC
FƏXRİ
FƏXRİYYƏ
FƏXRNAZ
FƏQANƏ
FƏNARƏ
FƏRABƏ
FƏRANƏ
FƏRƏH
FƏRƏHNAZ
FƏRXƏNDƏ
FƏRİDƏ
FƏRİQƏ
FƏRİMƏ
FƏRİZƏ
FƏRQANƏ
FƏYAZ
FƏZALƏ
FƏZALƏT
FƏZİLƏ
FİDAN
FİDANGÜL
FİDİMƏ
FİDUMƏ
FİQUMƏ
FİKRİYYƏ
FİLİZ
FİLQƏÇİ
FİNARƏ
FİRAVAN
FİRAYYƏ
FİRƏNGİZ
FİRƏNGÜL
FİRUZƏ
FİTAT
FİTNƏ
FİZZƏ
FLORA
FLORİDA
FÖVQİYYƏ

G

QIZ ADLARI

GƏLİNBACI
GƏLİNGÜL
GƏLİNQIZ
GİLAS
GİLƏ
GİLƏNAR
GİLƏNUR
GÖVHƏR* }
GÖHƏR }
GÖVHƏRİ
GÖVHƏRŞAD
GÖVHƏRTAC
GÖYÇƏ
GÖYÇƏK
GÖYÇƏKGÜL
GÖYƏRÇİN
GÖZƏL
GÖZƏLGÜL
GÜL
GÜLAB
GÜLAÇAR
GÜLAFƏT
GÜLAMƏ
GÜLAN
GÜLARA* }
GÜLARƏ }

GÜLARAM
GÜLARZU
GÜLAVAZ
GÜLAVUŞ
GÜLAY
GÜLAYAT
GÜLAYƏ
GÜLAYƏT
GÜLBACI
GÜLBADAM
GÜLBAHAR
GÜLBANU
GÜLBAZ
GÜLBƏND
GÜLBƏNİZ
GÜLBƏS
GÜLBƏYAZ
GÜLBƏYİM
GÜLBİCƏ
GÜLBİKƏ
GÜLBİYƏ
GÜLBUTA
GÜLCAHAN
GÜLCAMAL
GÜLCAN
GÜLCƏNNƏT
GÜLÇARƏ
GÜLÇƏMƏN
GÜLÇİÇƏK
GÜLÇİN
GÜLÇÖHRƏ
GÜLDANƏ
GÜLDƏN
GÜLDƏNİZ
GÜLDƏRƏN
GÜLDƏSTƏ
GÜLEYDƏ
GÜLEYFƏ
GÜLEYŞƏ
GÜLƏBATIN
GÜLƏFƏR
GÜLƏFŞAN
GÜLƏNAR
GÜLƏNAZ
GÜLƏNBƏR
GÜLƏNDAM

GÜLƏR
GÜLƏŞƏR
GÜLFİDAN
GÜLFİLƏ
GÜLGƏZ
GÜLGÜN
GÜLHƏYAT
GÜLHUMAY
GÜLXANIM
GÜLXAR
GÜLXARƏ
GÜLXATIN
GÜLXƏNDA
GÜLXUMAR
GÜLXUMARƏ
GÜLİDƏ
GÜLİZAR
GÜLQƏDƏM
GÜLQƏLƏM
GÜLQƏND
GÜLQIZ
GÜLQÖNÇƏ
GÜLLƏR

GÜLLÜ
GÜLLÜBƏYİM
GÜLLÜCƏ
GÜLLÜQIZ
GÜLLÜŞAH
GÜLMARƏ
GÜLMAY
GÜLMAYƏ
GULMAYIT
GÜLMİXƏK
GÜLMİR
GÜLMİRƏ
GÜLNABAT
GÜLNAR
GÜLNARA }
GÜLNARƏ* }
GÜLNAZ
GÜLNİGAR
GÜLNİSƏ
GÜLNİŞAN
GÜLNUR
GÜLNURƏ
GÜLPƏRİ

GÜLRUBA
GÜLRUH }
GÜLRUX* }
GÜLSABAH
GÜLSADAN
GÜLSANA }
GÜLŞANƏ* }
GÜLSARA* }
GÜLSARƏ }
GÜLSADƏ
GÜLSAYA
GÜLSEVƏR
GÜLSƏBA
GÜLSƏFA
GÜLSƏHƏR
GÜLŞƏNƏM
GÜLSİMA
GÜLSONA
GÜLSURƏ* }
GÜLSURA }
GÜLSÜM
GÜLSÜN
GÜLŞAD
GÜLŞƏKƏR
GÜLŞƏN
GÜLTAC
GÜLTAMAM
GÜLTƏKİN
GÜLTƏN
GÜLÜ
GÜLÜQIZ
GÜLÜM
GÜLÜMNAZ
GÜLÜSTAN* }
GÜLİSTAN }
GÜLÜŞ
GÜLYANAQ
GÜLYANAR
GÜLYANƏ
GÜLYAY
GÜLYAZ
GÜLZADƏ
GÜLZAMAN
GÜLZAR
GÜLZƏMİ
GÜLZƏR

GÜLZİBA
GÜMÜŞ
GÜNAL
GÜNAY
GÜNDÜZ
GÜNEL
GÜNEY
GÜNƏR
GÜNƏŞ
GÜNGUR
GÜNNUR

H

QIZ ADLARI

HACIXANIM
HAFİZƏ
HAVA }
NAVVA* }
HAVAXANIM
HAVAZƏR
HAVANUR
HAKİMƏ
HAMAYA* }
HƏMAYƏ }
HAMİYƏ
HEKAYƏT
HEYRAN

HEYRANƏ
HEYRƏT
HEYVA
HEYVAGÜL
HEYVAXANIM
HƏBİBƏ
HƏCƏR
HƏDİFƏ
HƏDİYYƏ
HƏQİQƏT
HƏQİŞ
HƏLİLƏ
HƏLİMƏ

HƏRİMƏT
HƏMAYIL* }
HƏMAYİL }
HƏMDƏM
HƏMİDƏ
HƏNİFƏ
HƏSRƏT
HƏVƏSƏ
HƏVVA
HƏYAT
HƏYƏCAN
HƏZİNƏ
HİCRAN
HİCRANƏ
HİCRİ
HİDAYƏT
HİLAL
HİLALƏ
HİLALİYYƏ
HİLARƏ
HİLMİ
HİLMİYYƏ
HİMAYƏ
HİNDİRA
HÖKUMƏ
HÖRMƏT
HUMAY
HÜMEYLA
HÜRİYYƏ
HÜRMƏLƏK
HÜRÜ
HÜRZAD
HÜSƏRİYYƏ
HÜSNİYAR
HÜSNİYYƏ
HÜSNÜ

X

QIZ ADLARI

XADİMƏ
XALİDƏ
XALİQƏ
XALİSƏ
XALİSƏT
XALLI
XAMİZƏR
XANBACI
XANBƏYİ
XANBİKƏ
XANIM
XANIMANA
XANIMQIZ
XANIMNAZ
XANIMSUVAR
XANIMZƏR
XANQIZ
XANNƏNƏ
XANPƏRİ
XARGÜL
XATIN
XATUN
XATİRƏ
XAVƏR
XEYBƏR
XEYRANSA

XEYRİ
XƏDİCƏ
XƏLİLƏ
XƏNDANƏ
XƏTAYƏ
XƏTİBƏ
XƏTİYYƏ
XƏYAL
XƏYALƏ
XƏYALƏT
XƏZANƏ
XƏZANGÜL
XƏZİNƏ
XIRDA
XIRDAGÜL
XIRDAXANIM
XONÇA
XOŞAVAZ
XOŞBƏXT
XOŞGÜL
XOŞQƏDƏM
XUDAYƏT
XUMAR
XUMARA }
XUMARƏ* }
XURAMAN
XURMA
XURMAGÜL
XURMAXANIM
XURMANAZ
XURMAYI
XURŞİD
XURŞİDƏ
XURŞUD
XÜRRƏM

İ

QIZ ADLARI

İBADƏT
İBRƏT
İFADƏ
İFFƏT
İFRAT
İQBAL
İQLİMƏ
İLAHƏ
İLAHƏT
İLFAN
İLHAMƏ
İLHAMİYYƏ
İLKANƏ
İLKNUR
İLQARƏ
İLLƏR
İLTAMAM
İLYANƏ
İMARƏ
İMARƏT
İMMİ
İMMİBANU
İMRUZƏ
İNARƏ
İNAYƏT
İNCƏ

İNCƏBİKƏ
İNCƏGÜL
İNCƏLİ
İNCİ
İNCİBƏYİM
İNCİQIZ
İNDİRA
İNNAB
İNSAF
İNSAFƏ
İNTİZAR
İPƏK
İRADƏ
İRANƏ
İRFAN
İSMƏT
İSMİRAN
İSTƏK
İŞARƏ
İYDƏ
İZAFƏ
İZAHAT
İZARƏ
İZOLDA
İZZƏT

J

QIZ ADLARI

JALƏ
JANƏ
JASMİN
JULİDƏ

K

QIZ ADLARI

KAİNAT

KAMALƏ }
KƏMALƏ* }

KAMİLƏ

KATİBƏ

KAZİMƏ

KƏBİRƏ

KƏBUTƏR

KƏFİQƏ

KƏFİYYƏ

KƏHRƏBA

KƏHRİZ

KƏKLİK

KƏLAMƏT

KƏLƏBACI

KƏMİLƏ

KƏMİNƏ

KƏNANƏ

KƏNARƏ

KƏNİZƏ

KƏRAMƏT

KƏRİMƏ

KƏSİMƏ

KƏSİRƏ

KƏSRANƏ

KİÇİKXANIM

KİFAYƏT
KİMNAZ
KİMYA
KİNƏVƏZ
KİŞVƏR
KİTABƏ
KÖNÜL
KÖVKƏB
KÖVSƏR
KUBRA }
KÜBRA* }
KÜRSÜM
KÜSƏN
KÜSKÜN
KÜŞPƏR

Q

QIZ ADLARI

QABİLƏ
QAFİLƏ
QAHİRƏ
QAİLƏ
QALİBƏ
QARACA
QARAGİLƏ
QARAGÖZ
QARAQAŞ
QARAQIZ
QARASAÇ
QARAŞIN
QARATEL
QARAYAZ
QEYSƏR
QƏDƏM
QƏDƏMNİSƏ
QƏDƏMŞAH
QƏDİFƏ
QƏDİMƏ
QƏDRİYYƏ
QƏHRİ
QƏLBİNUR
QƏLBİZƏR
QƏLƏM
QƏLƏMXANIM

QƏLƏMŞAH
QƏLƏMZƏR
QƏMƏR
QƏMƏRCAN
QƏMƏRÇİN
QƏMƏRGÜL
QƏMƏRXANIM
QƏMƏRİYYƏ
QƏMƏRNAZ
QƏMƏRNUR
QƏMƏRŞAH
QƏMƏRŞAM
QƏMƏRTƏN
QƏMƏRÜZ
QƏMƏZƏR
QƏMSİYYƏ
QƏMZƏ
QƏNAƏT
QƏNDAB
QƏNDİL
QƏNİFƏ
QƏNİRƏ
QƏNİSƏ
QƏNİZƏ
QƏRƏNFİL
QƏRİBƏ
QƏRİBGÜL
QƏSİDƏ
QƏŞƏNG
QƏŞƏNGGÜL
QƏTİBƏ
QƏYANƏ
QƏZANƏ
QIZBACI
QIZBƏS
QIZGƏLİN
QIZXANIM
QIZILGÜL
QIZQAYIT
QIZLARGÜL
QIZNƏNƏ
QIZTAMAM
QIZYETƏR
QİSMƏT
QİYAFƏT
QİYMƏT

QONÇA }
QÖNÇƏ* }
QÖNÇƏGÜL
QÖNÇƏXANIM
QÖNÇƏZƏR
QUBA
QUQUŞ
QUMAŞ
QUMİRƏ
QUMRAL
QUMRU
QÜDSİYYƏ

L

QIZ ADLARI

LAÇIN
LADƏN
LALA }
LALƏ* }
LALƏGÜL
LALƏNDƏ
LALƏNUR
LALƏRUX
LALƏZAR
LAMİDƏ
LAMİYƏ
LAYLA }
LEYLA* }
LEYLAN
LEYLİ
LEYSAN
LEYSANƏ
LƏÇƏK
LƏMAN
LƏMANƏ
LƏNBƏR
LƏTAFƏT
LƏTİFƏ
LƏYAQƏT
LƏYƏ
LİLPAR

LİLUFƏR

LİMON

LİMUNƏT

LUMİYYƏ

LUMU

LÜTFİNAZ

LÜTFİYYƏ

M

QIZ ADLARI

MABİDƏ
MACİDƏ
MAFİLƏ
MAHİDƏ
MAHNUR* }
MAHİNUR }
MAHİRƏ
MAHİTAB
MAHİTAC
MAHİYƏ
MAHİZAR }
MAHİZƏR* }
MAHMƏZƏR

MAHNAR
MAHNAZ
MAHNUR
MAHNURƏ
MAHRU
MAHRUD }
MAHRUX* }
MAHRUZƏ
MAHTABAN
MAHTAC
MAHTƏN
MAHUR
MAİLƏ

MAİSƏ
MANAY
MARAL
MATAN
MAVİYƏ
MAYA
MAYAGÜL
MAYASƏT
MAYGÜL
MAYİSƏ
MAYNİSƏ
MAYNUR
MAYSARƏ
MEHİN
MEHMANƏ
MEHPARƏ
MEHRAN
MEHRANƏ
MEHRANQIZ }
MEHRƏNGİZ* }
MEHRİ
MEHRİBAN
MEHRİYƏ
MEHTAB
MERAC
MEYXANIM
MEYRANƏ
MEYRƏNİSƏ
MEYVƏ
MƏDİHƏ
MƏDİNƏ
MƏFXURƏ
MƏFKURƏ
MƏFRUZƏ
MƏFTUNƏ
MƏHARƏT
MƏHBUBƏ
MƏHƏBBƏT
MƏHİN
MƏHLUQƏ
MƏHRUZƏ
MƏHSƏTİ
MƏNSUMƏ
MƏHTUBƏ
MƏNZƏRƏ
MƏXFİRƏT

MƏXMƏR
MƏKKƏ
MƏKFURƏ
MƏQSUMƏ
MƏLAHƏT
MƏLAKƏ
MƏLEYKƏ
MƏLƏK
MƏLƏKXANIM
MƏLHƏM
MƏLİKƏ
MƏLTƏM
MƏMLƏKƏT
MƏNİRƏ
MƏNSİMƏ
MƏNSUBƏ
MƏNSURƏ
MƏNSURİYYƏ
MƏNZƏR
MƏNZƏRƏ
MƏNZƏRƏT
MƏNZURƏ
MƏRCAN
MƏRCANƏ
MƏRƏNƏ
MƏRHƏMƏT
MƏRİFƏT
MƏRMƏR
MƏRYƏM
MƏRZƏ
MƏRZİYYƏ
MƏSMƏ
MƏSMƏXANIM
MƏSRURƏ
MƏSTAN
MƏSTİ
MƏSTURƏ
MƏSUDƏ
MƏŞUQƏ
MƏSUMƏ
MƏŞƏDİXANIM
MƏŞUQƏ
MƏTANƏT
MƏTƏK
MİXƏK
MİXƏKZƏR

MİLANƏ
MİLAYƏ
MİLYANƏ
MİLYAR
MİNA
MİNAC
MİNAXANIM
MİNARƏ
MİNAYƏ
MİNAZƏR
MİNƏ
MİNƏXANIM
MİNGÜL
MİNXAL
MİNİRƏ
MİNNAZ
MİNNƏT
MİNNUR
MİNURƏ
MİNZƏR
MİRAYƏ
MİRZƏHRA
MİRSƏRİYYƏ
MİRVARİ
MİRVARİD
MORUQ
MÖMİNƏ
MUXLİSƏ
MUNİSƏ
MURADİYƏ
MÜQƏDDƏS
MÜLAYİM
MÜLKİYƏ
MÜLKÜNAZ
MÜNƏVVƏR
MÜRŞİDƏ
MÜSABƏR
MÜSLÜMƏ
MÜŞƏRRƏF
MÜŞFİQƏ
MÜŞGÜNAZ

N

QIZ ADLARI

NABAT
NABATİ
NACİYƏ
NADİMƏ
NADİRƏ
NAFİLƏ
NAGAHAN
NAHİD
NAHİDƏ
NAXIŞ
NAİBƏ
NAİDƏ
NAİLƏ
NAİMƏ
NAİRƏ
NAMİDƏ
NAMİQƏ
NAMİRƏ
NAMİYƏ
NANA }
NANƏ* }
NANƏGÜL
NANƏZƏR
NARALƏM
NARBADAM
NARBƏYİM

NARDANƏ
NARGİLƏ
NARGÜL
NARXANIM
NARIN
NARINC
NARINGÜL
NARİDƏ
NARİYƏ
NASİRƏ
NATAVAN }
NATƏVAN* }
NATİQƏ
NAZALƏM
NAZAN
NAZANGÜL
NAZANİ
NAZGÜL
NAZXANIM
NAZƏNDƏ
NAZƏNİN
NAZİFƏ
NAZİMƏ
NAZİRƏ
NAZLI
NAZLIBACI
NAZNAZ
NAZPƏRİ
NAZTAMAM
NAZVİNƏ
NAZYETƏR
NEVRİSTAN
NEYRƏXANIM
NƏCİ
NƏCİB
NƏCİBƏ
NƏCİDƏ
NƏCİYƏ
NƏDİMƏ
NƏFİLƏ
NƏFİSƏ
NƏĞMƏ
NƏĞMİYYƏ
NƏHAYƏT
NƏNƏBACI
NƏNƏXANIM

NƏNƏQIZ
NƏRÇƏ
NƏRGİZ
NƏRGİZƏ
NƏRMANƏ
NƏRMİN
NƏRMİNƏ
NƏSİLƏ
NƏSİMƏ
NƏSRİN
NƏŞİDƏ
NƏVAZİŞ
NƏZAKƏT
NƏZİRƏ
NƏZMİYYƏ
NƏZRİN
NİCABƏT
NİGAR
NİHAL
NİKBİN
NİLUFƏR
NİSƏ
NİSƏXANIM

NİŞANƏ
NİYAL
NİYYƏT
NOVBAHAR
NOVELLA
NÖVRƏSTƏ
NUBAR }
NÜBAR* }
NURA
NURAL
NURALƏT
NURAN
NURANƏ
NURANİYYƏ
NURAY
NURAYƏ
NURBADAM
NURBƏNİZ
NURCAHAN
NURCAN
NURÇİN
NURDANƏ
NURDƏRYA

NURƏFŞAN
NURƏNGİZ
NURHAN
NURHAVA
NURHƏYAT
NURXANIM
NURXATIN
NURİDƏ
NURİYYƏ
NURQƏLƏM
NURLANA* }
NURLANƏ }
NURPÜSTƏ
NURTAC
NURTAMAM
NURTƏK
NURTƏKİN
NURSAN
NURSONA
NURSONU
NURYAZ
NURZƏKA
NURZİYA
NÜBAR
NÜBARƏ
NÜFURƏ
NÜFUZƏ
NÜŞABƏ

O

QIZ ADLARI

OFELYA }	OVSANA
OFELİYA* }	OZANGÜL
OGLANGƏRƏK	

Ö

QIZ ADLARI

ÖVLİYYƏ

ÖZGÜL

ÖZGÜR

P

QIZ ADLARI

PAXLA
PAKİZƏ
PƏRİ
PƏRİCAHAN
PƏRİGÜL
PƏRİXAN
PƏRİXANIM
PƏRİNAZ
PƏRİNİSƏ
PƏRİŞAN
PƏRİZAD
PƏRNAZ
PƏRŞAN
PƏRVANƏ
PƏRVAZ
PƏRVİN
PƏRVİNƏ
PİKƏ
PİKƏXANIM
PİRAYƏ
PİRXANIM
PİYALƏ
PÜNHAN
PÜNHANƏ
PÜRZƏ
PÜRZƏXANIM

PÜSƏNBƏR
PÜSTƏ
PÜSTƏGUL
PÜSTƏXANIM
PÜSTƏNAR
PÜSTƏNAZ
PÜSTƏNUR
PÜSTƏZƏR

R

QIZ ADLARI

RABİYƏ* }
RABİYYƏ }
RACİDƏ
RADİLƏ
RADİFƏ
RAFƏT
RAFİDƏ
RAHİBƏ
RAHİLƏ }
RƏHİLƏ* }
RAHİYƏ
RAİFƏ
RAİSƏ

RAKİFƏ
RAQİLƏ
RAMİDƏ
RAMİQƏ
RAMİLƏ
RAMİZƏ
RAMİYƏ
RASİDƏ
RASİFƏ
RASİMƏ
RATİDƏ
RAYA
RAYƏT

RAYGÜL
RAYİBƏ
RAYİHƏ
RAYİLƏ
RAYİSƏ
RAZİLƏ
RAZİYƏ
REYDANƏ
REYHAN
REYHANƏ
RƏBİYƏ
RƏBİYƏT
RƏCCƏ
RƏFAYƏT
RƏFİQƏ
RƏHİMƏ
RƏXŞƏNDƏ
RƏİSƏ
RƏQİBƏ
RƏQUBƏT
RƏQSANƏ
RƏLANƏ
RƏMAYƏ
RƏMİLƏ
RƏMİYYƏ
RƏMZİYYƏ
RƏNA
RƏŞİDƏ
RƏSİFƏ
RƏSMİYYƏ
RƏŞİDƏ
RƏŞMƏ
RƏVANƏ
RƏZİDƏ
RƏZİYYƏ
RİHNAZ
RİMA
ROZA
RÖVŞANƏ
RÖYA
RUFANƏ
RUFİLƏ
RUHANƏ
RUHƏNGİZ
RUHƏNGÜL
RUHİDƏ

RUHİYYƏ
RUHNAZ
RUHNƏVAZ
RUQİYYƏ
RUMİYA
RUMİYYƏ
RUZİGAR
RÜBABƏ
RÜXSARƏ
RÜSALƏ
RÜZAYƏ

S

QIZ ADLARI

SAAT
SAATXANIM
SABAHGÜL
SABİLƏ
SABİRƏ
SABİTƏ
SABİYƏ
SABURA
SAÇLI
SADƏGÜL
SADİQƏ
SADİYƏ
SAFURA
SAHİBƏ
SAHİLƏ
SAKİNƏ
SALATIN
SALEHƏ
SALİDƏ
SALİSƏ
SAMAYƏ
SAMİRƏ
SAMİYƏT
SAMURƏT
SANİYƏ
SARA

SARAY
SARIGÜL
SARITEL
SAYAT }
SAYAD* }
SAYALI
SEÇKİN
SEHRAN
SEHRANƏ
SEHRAYƏ
SELCAN
SELYAN
SEYLANƏ
SEVANƏ
SEVDA
SEVDAGÜL
SEVDİM
SEVƏN
SEVƏR
SEVGİ
SEVGİLİ
SEVGİNAZ
SEVGİYYƏ

SEVGÜN
SEVGÜL
SEVİK
SEVİL
SEVİM
SEVİMLİ
SEVİN
SEVİNC
SEVNUR
SEVZƏR
SEYLAN
SEYRAN
SEYRANƏ
SƏADƏT
SƏBA
SƏBAHƏT
SƏBANƏ
SƏBİHƏ
SƏBİLƏ
SƏBİNƏ
SƏBİRƏ
SƏBİYƏ
SƏBİYYƏ

SƏBUHƏ
SƏCCARƏ
SƏDA
SƏDAQƏT
SƏDAYƏ
SƏDƏF
SƏDİFƏ
SƏDİQƏ
SƏDİYYƏ
SƏFA
SƏFAGÜL
SƏFALI
SƏFAYƏT
SƏFAYIL
SƏFİNAZ
SƏFİYYƏ
SƏFURƏ
SƏHƏR
SƏHƏRGÜL
SƏHİMƏ
SƏHRA
SƏHRADƏ
SƏXAVƏT

SƏİDƏ
SƏKİNƏ
SƏQİLƏ
SƏLBİ
SƏLDUZ
SƏLİQƏ
SƏLİMƏ
SƏLİMNAZ
SƏLMİ
SƏLMİNAZ
SƏLTƏNƏT
SƏMA
SƏMARƏ
SƏMAYƏ
SƏMƏNDƏR
SƏMƏNGÜL
SƏMƏNİ
SƏMƏRQƏND
SƏMİLƏ
SƏMİMƏT
SƏMİRƏ
SƏMİYYƏ
SƏMRA

SƏNƏM
SƏNUBƏR
SƏNURƏ
SƏRBANƏ
SƏRƏNGÜL
SƏRGÜL
SƏRİNGÜL
SƏRİYYƏ
SƏRMAYƏ
SƏRVƏT
SƏRVİNAZ
SƏVİYYƏ
SƏYALI
SƏYANƏ
SƏYYADƏ
SƏYYARƏ
SİDDİQƏ
SİDQİYYƏ
SİFAYİ
SİMA
SİMARƏ
SİMNARƏ
SİMNAZ
SİMUZƏR
SİNEYNAZ
SİTAR
SİTARƏ
SİYAFƏT
SİYAHTEL
SİYANƏ
SOFA
SOFYA
SOLMAZ
SOLMAZGÜL
SOLTANBİKƏ
SOLTANNİSƏ
SONA
SONABƏYİM
SONAGÜL
SONAXANIM
SONANUR
SONASI
SONAZƏR
SONGÜL
SOVQAT
SÖNMƏZ

SÖYLÜ
SUDABƏ
SUDƏ
SUĞRA
SUHEYLA
SUQRA
SULDUZ
SULTAN
SUMAYƏT
SUNAY
SUNAYƏ
SURA
SURAY
SURAYA
SURƏ
SURƏPİKƏ
SURƏT
SÜBNAZ
SÜDABƏ
SÜLHANƏ
SÜLHİYYƏ
SÜLHNUR
SÜLHNURƏ
SÜLHSEVƏR
SÜLHZƏR
SÜNBÜL
SÜNBÜLƏ
SÜNBÜLZƏR
SÜRƏYYA
SÜRMƏ
SÜSƏN
SÜSƏNBƏR
SÜSƏNGÜL
SÜVARƏ
SVETLANA

Ş

QIZ ADLARI

ŞADALƏM
ŞADGÜL
ŞAHBACI
ŞAHGÜL
ŞAHXANIM
ŞAHI
ŞAHİDƏ
ŞAHİNƏ
ŞAHMARA
ŞAHNARA
ŞAHNAZ
ŞAHNƏNƏ
ŞAHNİGAR
ŞAHNİSƏ
ŞAHRUN
ŞAHSƏNƏM
ŞAHZADƏ
ŞAXLI
ŞAİQƏ
ŞAKİRƏ
ŞAMAMA
ŞAMDAN
ŞAMİLƏ
ŞAYƏSTƏ
ŞELAQƏ
ŞEYDA

ŞƏBNƏM
ŞƏDİDƏ
ŞƏDİYYƏ
ŞƏFA
ŞƏFAƏT
ŞƏFAHƏT
ŞƏFAQƏT
ŞƏFALƏ
ŞƏFƏQ
ŞƏFİQƏ
ŞƏFİRƏ
ŞƏHADƏ
ŞƏHANƏ
ŞƏHİDƏ
ŞƏHLA
ŞƏHLƏT
ŞƏHRİ
ŞƏHRİYYƏ
ŞƏKƏR
ŞƏKƏRXANIM
ŞƏKİNAZ
ŞƏKURƏ
ŞƏLALƏ
ŞƏMAYIL
ŞƏMS
ŞƏMSİYYƏ
ŞƏMSİYYƏT
ŞƏNGÜL
ŞƏNNAZ
ŞƏRAFƏT
ŞƏRƏBANI
ŞƏRƏF
ŞƏRƏFNAZ
ŞƏRİFƏ
ŞƏRQİ
ŞƏRQİYAS
ŞƏRQİYYƏ
ŞİKARƏ
ŞİRİN
ŞİRİNCAN
ŞİRİNGÜL
ŞİRMAYƏ
ŞİRNAZ
ŞÖLƏ
ŞÖVKƏT
ŞÖVQƏT

ŞÖVQİYYƏ
ŞÖVQÜ
ŞUQİYYƏ
ŞURA
ŞUŞA
ŞÜKRAN
ŞÜKRİYYƏ
ŞÜKUFƏ
ŞÜŞƏ

T

QIZ ADLARI

TAHİRƏ
TAİBƏ
TALE
TALEHƏ
TALİYƏ
TAMAM
TAMAMGÜL
TAMARA
TAMAŞA
TAMİLLA
TƏRİQƏ
TAVAT
TEHRANƏ
TELİS
TELQƏLƏM
TELQIZ
TELLƏR
TELLİ
TELMURA
TELNAZ
TELPƏRİ
TEYVƏ
TEYYİBƏ
TEYYUBƏ
TƏBANƏ
TƏBƏRRİK
TƏBİBƏ
TƏBRİZƏ
TƏHMİNƏ
TƏKGÜL

TƏLİFƏ
TƏMRAZ
TƏMRUZ
TƏNZİLƏ
TƏRANƏ
TƏRAVƏT
TƏRGÜL
TƏRXAN
TƏRXANƏ
TƏRXANIM
TƏRİFƏ
TƏRLANƏ
TƏRMİNƏ
TƏRSANƏ
TƏYYİBƏ
TƏZƏGÜF
TİBURƏ
TİNATİN
TOFİQƏ
TOMRİS
TOVUZ
TÖHFƏ
TÖRƏ
TUBA
TUBU
TUBUXANIM
TUĞRA
TUQİYƏ
TUMAYƏ
TUNARƏ
TURA
TURAC
TURAN
TURANƏ
TURAY
TURHAN
TUTU
TUTUBƏYİM
TUTUBİKƏ
TUTUXANIM
TUTUNAR
TUTUZƏR
TUYĞUN
TÜKƏZ
TÜKƏZBAN
TÜNAYƏ
TÜNZALƏ
TÜRFƏ
TÜRKAN
TÜRKANƏ

U

QIZ ADLARI

ULDUZ
ULDUZƏ
UMAY
UMAYA
UMAYRA
UMCAHAN
UMGÜLSÜM
UMXANIM* }
UMUXANIM }
UMLEYLA
UMNİSƏ
UMRAN
UMSARƏ
UNEL
URFAN
URFANƏ
URİSƏ
URQİYYƏ }
RUQİYYƏ* }
URZUYAR

Ü

QIZ ADLARI

ÜLAFƏT
ÜLGƏZ
ÜLKƏR
ÜLVİ
ÜLVİN
ÜLVİNƏ
ÜLVİYYƏ
ÜLVİYYƏT
ÜMBÜL
ÜMBÜLNİSƏ
ÜMBÜLMƏNİ
ÜMCAHAN
ÜMGÜLSÜM
ÜMİDƏ
ÜMMANGÜL
ÜNBƏR
ÜTİLƏ

V

QIZ ADLARI

VAHİDƏ
VAQİFƏ
VALİDƏ
VALİZƏ
VASİDƏ
VASİFƏ
VƏCİHƏ
VƏFA
VƏFAGÜL
VƏFALI
VƏFAYƏT
VƏSADƏT
VƏSALƏT
VƏSFİYYƏ
VƏSİLƏ
VƏSMƏ
VƏZİFƏ
VÜSALƏ
VÜSALƏT

Y

QIZ ADLARI

YAXŞI
YAXŞIXANIM
YAQUT
YANARGÜL
YARAŞIQ
YASƏMƏN
YAŞILGÜL
YAZGÜL
YAZGÜLÜ
YEGANƏ
YEKSARƏ
YENİGÜL
YENİLƏ
YETƏR
YETƏRXANIM
YETƏRQIZ
YONCA
YONCAXANIM

Z

QIZ ADLARI

ZABİLƏ
ZABİTƏ
ZAFTA
ZAHİDƏ
ZAHİRƏ
ZAİBƏ
ZAİDƏ
ZAKİRƏ
ZAQİBƏ
ZALXA
ZAMİRƏ
ZANBAQ
ZAREMA
ZAURA
ZAYIDAT
ZEMFİRA* }
ZENFİRA }
ZEYNƏB
ZEYVƏ
ZƏBİHƏ
ZƏBİYƏT
ZƏBURƏ
ZƏHRA
ZƏKƏRİYYƏ
ZƏKİFƏ
ZƏKİYYƏ

ZƏKURƏ
ZƏLİHƏ
ZƏMANƏ
ZƏMİLƏ
ZƏMİNƏ
ZƏNURƏ
ZƏRALƏM
ZƏRBADAM
ZƏRÇİÇƏK
ZƏRƏFŞAN
ZƏRƏNGÜL
ZƏRƏNQIZ
ZƏRƏNTAC
ZƏRGİLƏ
ZƏRGÜL
ZƏRXANIM
ZƏRİ
ZƏRİF
ZƏRİFƏ
ZƏRİNƏ
ZƏRİNTAC
ZƏRQƏLƏM
ZƏRLİ
ZƏRNAMƏ
ZƏRNAZ
ZƏRNİGAR
ZƏRNİSƏ
ZƏRNİŞAN
ZƏRNUR
ZƏRNURƏ
ZƏRPÜSTƏ
ZƏRRİ
ZƏRÖVŞƏ
ZƏRTƏKİN
ZƏRUHƏ
ZİBA
ZİBEYDƏ
ZİBƏR
ZİNA
ZİNYƏT
ZİNYƏTXANIM
ZİVƏR
ZİYAFƏT
ZİYARƏT
ZÖHRƏ
ZÜBALƏ

ZÜBEYDƏ
ZÜLALƏ
ZÜLEYXA
ZÜLEYMA
ZÜLFİ
ZÜLFİNAZ
ZÜLFİYYƏ
ZÜLFİNUR
ZÜLHİCCƏ
ZÜMRÜD
ZÜRÜT

ONOMASTİKA ELMİ MƏKTƏBİ

Məktəbin banisi Afad Qurbanov

Dilin lüğət tərkibinin bir hissəsini təşkil edən müxtəlif növ xüsusi adlar – şəxs adları, yer-yurd adları və s. onomastik tədqiqatlarda öyrənilir. Bu növ tədqiqatlar elmi məktəb formasını alaraq antroponimik mədəniyyətin inkişafında xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

AZƏRBAYCAN ONOMASTİKA CƏMİYYƏTİ

Cəmiyyəti yaradan Afad Qurbanov

Hər bir elmin təşkili və inkişaf etdirilməsində cəmiyyətin rolu və əhəmiyyəti az olmur. Azərbaycan elmində "Onomastika Cəmiyyəti" xüsusi əhəmiyyət kəsb etmişdir. Məhz yeni ad yaratmaq məsələləri bu cəmiyyətin vasitəsilə qaydaya salınmaqdadır.

ANTROPONİMİK TƏDQİQATA DAİR

Müntəzəm tədqiqat tələb edən linqvistik problemlərdən olan antroponimik axtarışlar zamanın ən zəruri məsələlərindəndir.

AZƏRBAYCANLI OĞLAN VƏ QIZ ADLARININ LİNQVİSTİK TƏDQİQİ BARƏDƏ

Şəxs adları dildə ən fəal, ən çox işlənən söz qrupudur. Ailə-məişətdə, ailə üzvləri arasında, iş yerlərində müraciətlər, əsasən, adlar vasitəsilə ifadə olunur. Buna görə də cəmiyyət tərkibində adsızlığa yol verilmir, dünyada adsız insana təsadüf olunmur, pis-yaxşı, hamı ada malikdir.

Yaxşı, qəşəng, gözəl ad hər bir xalqın antroponimik sistemində ad mənəviyyatının əsasını təşkil edir.

Ad problemi hələ uzaq keçmişdən hər xalqın diqqətini cəlb etmişdir. Hər bir ailə, hər bir xalq gözəl ad yaratmağa xüsusi meyil göstərmiş və bunun əsasında qəşəng adlar sistemi meydana gəlmişdir.

Belə bir linqvistik proses Azərbaycan xalqının da mənəvi tarixində xüsusi yer tapmışdır. Hazırda istifadə olunan adlarımızın bir qrupu tarixən yaranıb formalaşmış antroponimlərdir. Digər hissəsi isə son zamanların məhsuludur.

Linqvistik qanunauyğunluq əsasında Azərbaycan antroponimlərinin sistemi tərkibcə get-gedə zənginləşməkdədir. Onomastik vahidlər qrupuna aid olan

bu sözlər xalqımızın əvəzsiz mənəvi dəyərlərinin tərkib üzvlərindəndir.

Dünya elmində ad probleminin bir-biri ilə bağlı bir çox məsələləri mövcuddur. Adyaratma prinsiplərinin dəqiqləşdirilməsi, adların tədqiqi, adların təbliği bu sahənin ümdə nəzəri və tətbiqi məsələlərindəndir.

Ad probleminə dair məsələlərin öyrənilməsinə Azərbaycan elmində keçən əsrlərdən başlanılmışdır. Bu məsələlərə bədii ədəbiyyatda da toxunulduğu müşahidə olunur. Doğrudur, bu məsələlər təsadüfdən-təsadüfə diqqəti cəlb etmişdir. Lakin elm sahəsinin başlanğıcı üçün bu, çox qiymətli əhəmiyyət kəsb edirdi.

XIX əsrin müxtəlif illərində bədii ədəbiyyatda ad probleminin tərkibini təşkil edən – adın mənası, adın işlənmə dairəsi kimi məsələlər bəzi bədii və tarixi əsərlərdə, az da olsa, özünə yer tapmışdır.

Ad probleminin ətraflı və geniş şərhi Azərbaycan elmində, əsasən, XX əsrdə geniş inkişaf tapmışdır. XX əsrin 50-ci illərində Azərbaycan elmində ad nəzəriyyəsi Tiflis və Bakıda formalaşmağa doğru istiqamət götürmüş və böyük uğurlar əldə olunmuşdur. Həmin illərdə APİ-də (Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunda) Onomastik Elmi Mərkəz, Onomastika Cəmiyyəti, onomastika elmi məktəbi yaranmış və digər məsələlərlə yanaşı, antroponimlərə dair də böyük elmi-nəzəri məsələlər həyata keçirilmişdir.[1]

[1] **A.Qurbanov.** Azərbaycan şəxs adları və onların xüsusiyyətləri. Tbilisi, yanvar, 1956.

XX əsrin 80–90-cı illərində antroponim problemi tətbiqi dilçilik istiqamətində diqqəti daha çox cəlb etmiş, xeyli tədqiqat işləri aparılmış və dəyərli əsərlər meydana çıxmışdır:

1. **Həsən Əliyev.** Ümumi antroponimika problemləri. Bakı, 1985.
2. **Bəhruz Abdullayev.** Azərbaycan şəxs adlarının izahlı lüğəti. Bakı, 1985.
3. **Mədəd Çobanov.** Azərbaycan antroponimiyasının əsasları. Bakı, 1983.
4. **Osman Mirzəyev.** Adlarımız. Bakı, 1986.
5. **Məmmədağa Şirəliyev** və b. Azərbaycan şəxs adları. Bakı, 1987.
6. **Rəxşəndə İsrafilova, Qara Məşədiyev, Qüdrət Cəfərov.** Azərbaycan dilinin onomastikası. Bakı, 1987.
7. **Musa Adilov, Aydın Paşayev.** Azərbaycan onomastikası. Bakı, 1987.
8. **Əzizxan Tanrıverdiyev.** Türk mənşəli Azərbaycan antroponimləri. Bakı, 1996.

XXI əsrdə bu problem elmin gündəliyində yenə də möhkəm yer tutmaqdadır. Müasiri olduğumuz əsrdə yaranan əsərlər içərisində Aydın Abi Aydının "Şəxs adları lüğəti" (Bakı, 2002) adlı kitabı həm həcminə, həm də məzmununa görə diqqəti xüsusi olaraq cəlb edir.

Müasir dövrdə Azərbaycan antroponimikası sahəsində həll olunası nəzəri və əməli məsələlər az deyildir. Həmin məsələlərin uğurla işıqlandırılması ***onomalogiyanın*** gələcəyini şərtləndirən, onun inkişafına elmi təkan verən vəzifələrimizdəndir.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Adlar və Soyadlar üzrə Xüsusi Komissiyasının üzvü A.Qurbanovun irəli sürdüyü və əsas konsepsiya kimi nəzərdən keçirilən təklifi

"Azərbaycanlı soyadları haqqında"

Dilin onomastik sistemində əsl şəxs adları leksik-semantik cəhətdən olduqca rəngarəngdir. Adların meydana çıxıb formalaşmasında sosial-siyasi, iqtisadi, bioloji və s. amillər iştirak edir ki, onların da hər birinin antroponimikada izi müxtəlif dövrlərdə fərqli səciyyə daşıyır. Ayrı-ayrı dövrlərdə adlara münasibət müxtəlif olduğu üçün onların cəmiyyətdə fərqli funksiyaları olmuşdur. Belə ki, antik təfəkkürə görə, ad ilə adlandırılan denotat arasında daxili bir əlaqə vardır. Ona görə də adların dəyişdirilməsindən söhbət gedə bilməzdi. Cəmiyyətin inkişaf mərhələsində, daha doğrusu, istehsal münasibətləri ilə istehsal vasitələri arasında ziddiyyət və bu əsasda sinfi mübarizə kəskinləşdikcə bütün sahələrdə olduğu kimi, şəxs adları da bu və ya digər siyasi, cərəyanın, müxtəlif ideyaların təbliği və təcəssümünə çevrilir. Ad, eyni zamanda, hər bir xalqın mədəni həyatında, estetik mühitinin formalaşmasında xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Şəxs adları həyatla ayaqlaşdığı üçün dilin antroponimik tərkibində ən tez dəyişikliyə uğrayan vahidlərdəndir. Hər dövrün özünə görə dəbdə olan adları olmuşdur. Əsl şəxs adları ümumi sözlərdən və digər xüsusi adlardan yaranır. Bütün adlar kimi, şəxs adları da xalqın milli dünyagörüşü, tarixi, mədəni səviyyəsi, istək və arzusu, həyat və məişəti, müxtəlif məşğuliyyət növləri və s. ilə əlaqədar olaraq formalaşmış olur. Adlar, bir növ, xalqın milli möhürü, etiketidir.

Əsas ad kateqoriyasının ən geniş sahələrindən biri familiyadır. Latınca "familiya" sözündən olan bu termin Azərbaycan dilində "ailə", "ailə adı", "nəsil adı" anlayışına uyğun gəlir. Lakin "familiya" termininin hal-hazırda ifadə etdiyi anlayış ilkin məna-

sından tamamilə fərqlənir. Romalılar arasında bu söz əvvəllər hətta ər-arvad və onların uşaqlarına deyil, yalnız qullara aid idi. "Famulus" ev qulu deməkdir, "familiya" isə bir adamın ixtiyarında olan qulların məcmusu deməkdir.

Dünyanın bir çox ölkəsində familiyalardan geniş istifadə olunmaqdadır. Lakin İslandiyada 27 iyun 1925-ci ildə qəbul olunmuş qanuna görə, xaricilərdən başqa heç kim familiyadan istifadə edə bilməz. Hamı rəsmi sənədlərdə ad və ata adı ilə qeyd olunur. Həmin qanunun ikinci paraqrafında oxuyuruq: "Bizim ölkədə heç kim özünə familiya götürməməlidir". Familiyalar, adətən, şəxsin ailəsinin və mənsub olduğu nəslin adını bildirir. Lakin elə inkişaf etmiş ölkələr vardır ki, orada "familiya" ifadə etdiyi bu mənalardan məhrumdur və şəxslə heç bir əlaqəsi olmayan uydurma ad funksiyası daşıyır. Məsələn, Kopenhagendə əsl familiyalara nisbətən daha lirik və mənalı familiyalar hazırlayıb, 100 krona satan, bununla əlaqədar olaraq qəzetlərdə elanlar dərc etdirən xüsusi müəssisələr də vardır.

Qədim türklərdə, o cümlədən Azərbaycanda müasir "familiya" termininin funksiyasını qəbilə və tayfa adları (etnonimlər) yerinə yetirmirşdir. Etnonimlərin mühüm bir qrupu müvafiq qəbilə totemlərinin adlarından yaranmışdır. Müasir dövrdə hər bir xalqın gerbi, bayrağı olduğu kimi, keçmişdə də hər bir tayfa və qəbilənin gerbi və bayrağı olardı. "Doqquz ox oğuz", "on ox oğuz" adlanan tayfaların bayrağında 9 və 10 ox şəkli olardı. Qəbilə quruluşunun dağılması ilə əlaqədar olaraq içərisindən çıxan görkəmli şəxslərin, qəbilə başçılarının əsl adları, bəzən də onların ümumi ləqəbləri də nəsil adına çevrilə bilirdi. Qəbilənin ümumi məşğuliyyəti, peşəsi də bəzən müvafiq nəsil adının dəyişməsinə, həmin nəslin başqa yeni bir adla adlandırılmasına səbəb olurdu. Güman ki, dəmirçi, axtaçı, dəvəçi, quşçu və s. tipli etnonimlər qəbilənin ümumi adı ilə adlanmış və tarixdə əsl adı unudulmuş, onun yalnız qəbilə adı ilə bağlı olan adı qalmışdır. Göründüyü kimi, qəbilə adı (familiya) ad sistemində o qədər əsas yer tuturdu ki, əsl adlar ikinci plana keçirdi.

Xilafət dövründə ərəb ad sistemi Şərqdə əsas ad sistemi olmuşdur. Ərəb ad sistemi qədim türk ad sistemini parçaladı. Türk

ad sistemində əsas olan qəbilə, nəsil adı "nisbə" ilə əvəz olundu. Nisbə isə şəxsin milliyyətini və doğulduğu yeri bildirir. Bu «nisbə» termini "qəbilə"yə nisbətən ümumiləşmiş termindir. Bu dövrdə Azərbaycanda hakim təbəqələr içərisində ərəb ad sistemindən geniş istifadə olunurdu. "Nisbə" "qəbilə adını" az-çox əvəz etsə, onu sıxışdırsa da, XX əsrə qədər ərəb və türk ad sistemində müvazi şəkildə istifadə olunmuşdur.

Azərbaycan türklərinin familiyadan istifadəsi isə ən azı XI yüzilliklə bağlıdır. Belə ki, oğuzların, daha dəqiqi, Azərbaycan türklərinin ən sanballı abidəsi olan "Kitabi-Dədə Qorqud"da familiyadan istifadənin rüşeymlərinə rast gəlinir. Məsələn, Dirsə xan Oğlu Buğac, Duxa qoca oğlu Dəli Domrul, Baybörə oğlu Bamsı Beyrək və bu kimi antroponimik modellər təkcə əsl şəxs adları və ləqəbləri yox, familiyaları xatırladır. Qeyd edək ki, bu, son dövrlərdə də müşahidə olunur. Məsələn, tarixi mənbələrə istinadən demək mümkündür ki, "oğlu" və *-lı* ünsürü ilə düzələn familiyalar XVII əsrdə daha fəal şəkildə işlənib. Həm də bu tip morfemlər etnonimlərə də artırılıb. Məsələn: Alaşoğlu, Yəhyaoğlu, Çavuşlu, Şəmsəddinli və s. Araşdırmalar göstərir ki, "oğlu" sözü ilə familiya yaratmaq ənənəsi yalnız türk dillərində deyil, başqa dillərdə də səciyyəvi olub. Məsələn, alman dilində *-man*, ingilis dilində *-son*, gürcü dilində *-dze* "oğul" mənasını verir və bu tip formalarla külli miqdarda familiyalar yaranıb.

Müasir Azərbaycan dilində familiyalar, əsasən, ulu baba, nəsil adlarına, həmçinin peşə, sənət adlarına müxtəlif morfemlər artırmaqla yaranır. Bunları aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

1. *-lı, -li, -lu, -lü.* Bu şəkilçinin əsl adlara, eləcə də etnonim və toponimlərə əlavə edilməsi ilə familiyalar yaradılır. Məsələn: Şıxlı, Qafqazlı, Osmanlı və s.
2. *-ov, -yev, -ova, -yeva*. Dilimizə XIX əsrdə daxil olan şəkilçilərdəndir. Qeyd edək ki, ilk vaxtlar bu formantdan istifadə etmədə müəyyən tərəddüdlər də olub. Konkret desək, eyni familiyanın müxtəlif formalarda işlənməsinə rast gəlinir. Məsələn: M.F.Axundzadə, M.F.Axundov, S.M.Qənizadə, S.Qəniyev.
3. *-ski, -skaya, -ovski, -ovskaya* formantının dilimizdə işlədilməsi, əsasən, XX əsrin əvvəlləri və sovet dövrünü əhatə

edir. Bu tip formantlardan istifadə daha çox dəblə bağlı, həm də şöhrətlənmək xatirinə işlədilib. Məsələn, Hüseyn Ərəblinski, Hüseynqulu Sarabski, Ə.Şıxlinski, Ə.Talışınskaya və s.

4. Hətta bəzi familiyalarda *-ov* və *-ski* formantlarının birlikdə təzahürünə də rast gəlinir. Məsələn: Kazım+ov+ski=Kazımovski.
5. *-i, -yi, -vi.* Ərəb mənşəli bu formantlar müasir ədəbi dilimiz baxımından qeyri-məhsuldardır. Özünü daha çox Cənubi Azərbaycanda yayılan soydaşlarımızın familiyalarında göstərir. Məsələn: Əli Azəri, Əli Minayi və s.
6. *-zadə.* Bu şəkilçi fars dilindəki "zaidən" sözündən yaranıb, "doğulmuş" anlamlıdır. Bir sıra familiyalarımızda müşahidə olunur. Məsələn, Cavadzadə, Əlizadə, İslamzadə və s.

Təqdim etdiyimiz sistemdən aydın şəkildə görünür ki, *-ov, -yev, -yeva, -ski, -skaya, -ovski, -ovskaya* Avropa mənşəli, *-zadə* fars mənşəli, *-i, -yi, -vi* ərəb mənşəli, *-lı, -li, -lu, -lü* isə Azərbaycan dilinə məxsusdur. Heç şübhəsiz ki, familiya düzəldən formant kimi bunlardan birini daha məqbul hesab etməli və onun reallaşmasına çalışmalıyıq.

Fikrimizcə, qloballaşma və Avropaya inteqrasiya olunduğumuz bir dövrdə millət olaraq mənəvi varlığımızı qorumaq, özümüzü dünyaya azərbaycanlı kimi tanıtmaq istəyiriksə, familiyalarımızda (soyadlarımızda) formant kimi Azərbaycan dilinə məxsus -lı, -li, -lu, -lü şəkilçisindən istifadə olunmalıdır. Bir cəhəti də qeyd edək ki, -ov, -yev, -ski, -skaya, -zadə kimi formantların funksiyasını özündə tam şəkildə ehtiva edən -lı, -li, -lu, -lü şəkilçilərindən familiya düzəldən formant kimi istifadənin dövlət səviyyəsində qanuniləşdirilməsi hər bir azərbaycanlı vətəndaşın, xüsusən də ziyalıların ürəyincə olar.

AMEA-nın üzvü,
Əməkdar elm xadimi,
Dövlət mükafatı laureatı: prof. Afad Qurbanov

MÜNDƏRİCAT

GİRİŞ		**5**
ŞƏXS ADLARI NƏZƏRİYYƏSİNƏ DAİR MÜLAHİZƏLƏR		**7**
I FƏSİL.	**ŞƏXS ADLARI ANLAYIŞI**	**8**
	1.01. Ad və insan	8
	1.02. Ad insanı fərqləndirən əlamətdir	9
	1.03. Şəxs adlarının xüsusiyyətləri	13
	1.04. Şəxs adları sistemi	16
II FƏSİL.	**AZƏRBAYCANLI ADLARININ YARANMASI**	**17**
III FƏSİL.	**AZƏRBAYCANLI ADLARININ MƏNŞƏCƏ TƏRKİBİ**	**28**
	3. Quruluşca adların növləri	31
IV FƏSİL.	**ŞƏXS ADLARININ SEMANTİK ƏLAMƏTLƏRİ**	**34**
	4.01. Şəxs adı və məna	34
	4.02. Bir neçə adın lüğəvi mənası	36
V FƏSİL.	**ADSEÇMƏ VƏ ADVERMƏ ƏNƏNƏLƏRİ**	**38**
	5.01. Tarixi ənənəmizdən	38
	5.02. Adseçmə zövqü	40
	5.03. Advermə ənənələri	43
	5.04. Adların cinsə görə seçilməsi	47
	5.05. Adların qafiyələndirilməsi	48
	5.06. Doğum günü və onu qeyd etmək ənənəsi	51
	5.07. Adın qorunması	54

VI FƏSİL. ŞƏXS ADLARININ YAZILIŞI VƏ DEYİLİŞİ **56**
6.01. Şəxs adlarının yazılışı 56
6.02. Şəxs adlarının deyilişi 58

AZƏRBAYCAN ƏLİFBASI **64**

BƏZİ ADLARIN ENSİKLOPEDİK ŞƏRHİ A-Z **65**

AZƏRBAYCANLI OĞLAN ADLARI A-Z **99**

AZƏRBAYCANLI QIZ ADLARI A-Z **177**

ONOMASTİKA ELMİ MƏKTƏBİ **246**

AZƏRBAYCAN ONOMASTİKA CƏMİYYƏTİ **246**

ANTROPONİMİK TƏDQİQATA DAİR **247**

AZƏRBAYCANLI OĞLAN VƏ QIZ ADLARININ LİNQVİSTİK TƏDQİQİ BARƏDƏ **247**

A.QURBANOVUN "AZƏRBAYCANLI SOYADLARI HAQQINDA" KONSEPSİYASI **250**

Afad Qurbanov
Azərbaycanlı şəxs adları ensiklopediyası

Dizayn: Novruz Novruzov
Texniki tərtibat: Gülnar Səfərova,
Vüsal Qurbanlı, Rüstəm Əliyev
Məsul katib: Jalə Muradova
Korrektor: Kəmalə Cəfərova

Çapa imzalanmış: 10.01.2019.
Kağız biçimi: 84x108 1/32.
Ümumi həcmi: 16 ç.v.
Sayı: 1000 nüsxə.
Ofset çap üsulu.
Sərbəst qiymətlə.

www.afadgurbanov.az

Kitab "Imak" (İstanbul, Türkiyə) mətbəəsində çap edilmişdir.